

A felülvizsgálati bíróság közigazgatási perekben követett hatályon kívül helyezési gyakorlata

vizsgálatára felállított joggyakorlat-elemző csoport

Összefoglaló vélemény

Tartalomjegyzék

I. fejezet	4
A joggyakorlat-elemző csoport és munkájának ismertetése	4
I.1. A csoport tagjai.....	4
I.2. Az ülések.....	5
I.3. A vizsgálat tárgya.....	5
I.4. A vizsgálat módszere, szempontjai, vizsgált ügyek meghozatalának ideje.....	5
II. fejezet	7
A bírósági felülvizsgálattal szemben támasztott alkotmányossági követelmények	7
III. fejezet	14
Hatályon kívül helyezéshez vezető eljárási hibák	14
III.1. A felek és a beavatkozó személyével kapcsolatos okok.....	15
III.2. A peres eljárás kereteinek téves azonosítása.....	20
III.2.1. A kereseti kérelem pontos azonosításának hiánya	22
III.2.2. A kereseti kérelemről való teljes körű döntés hiánya.....	23
III.2.3. Az eljárás keretei módosított határozat esetén.....	25
III.2.4. A kereseti kérelmen való túlterjeszkedés	25
III.2.5. A korábban jogerőre emelkedett előzményi határozatok szerepe.....	26
III.2.6. A kúriai iránymutatások szerepe	26
III.3. A hibás ténymegállapítás lehetséges okai	27
III.3.1. A bírói tájékoztatás hiánya, hibája.....	29
III.4. A szakértői bizonyítás hibái.....	35
III.5. Az indokolás hibái	40
IV. fejezet	42

<i>A Kúria, az Alkotmánybíróság, az Európai Unió Bírósága tevékenységének nyomon követése ...</i>	42
<i>IV.1. A Kúria jogegységesítő tevékenységének követése</i>	<i>42</i>
<i>IV.2. Az Alkotmánybíróság határozatainak követése</i>	<i>44</i>
<i>IV.3. Az Európai Unió Bírósága döntéseinek figyelembe vétele</i>	<i>45</i>
<i>IV.3.1. A bizonyítandó tények és a bizonyítási teher tekintetében fennálló hibákra visszavezethető hatályon kívül helyezések és az EUB döntések összefüggése</i>	<i>48</i>
<i>IV.3.2. eltérő jogértelmezés miatti hatályon kívül helyezések</i>	<i>51</i>
<i>IV.3.3. Kúria hivatkozásai az uniós jogra</i>	<i>54</i>
<i>IV.3.4. A Kúria hatályon kívül helyezési gyakorlatának jellemzői a vizsgált ügyek alapján</i>	<i>56</i>
<i>V.1. Hivatkozott jogszabályok listája</i>	<i>57</i>
<i>V.2. Szövegben használt rövidítések.....</i>	<i>58</i>

I. fejezet

A joggyakorlat-elemző csoport és munkájának ismertetése

A Kúria Elnöke 2016.El.II.JGY.1/1. számú utasításában a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 29-30.§-aiban foglalt rendelkezések alapján indokoltnak találta megvizsgálni a felülvizsgálati bíróság közigazgatási perekben követett hatályon kívül helyezési gyakorlatát. E vizsgálati tárgykörben felállított munkacsoport vezetője és tagjai kijelölésre kerültek.

I.1. A csoport tagjai:

A Kúria elnöke által kijelölt tagok: dr. Tóth Kincső (Kúria, Közigazgatási és Munkaügyi Kollégium – közigazgatási szakág – tanácselnök, munkacsoport vezetője) dr. Fekete Ildikó (Kúria, Közigazgatási és Munkaügyi Kollégium – közigazgatási szakág - bíró) Dr. Kárpáti Magdolna (Kúria, Közigazgatási és Munkaügyi Kollégium – közigazgatási szakág – bíró), dr. Márton Gizella (Kúria, Közigazgatási és Munkaügyi Kollégium – közigazgatási szakág - bíró) dr. Rothermel Erika (Kúria, Közigazgatási és Munkaügyi Kollégium – közigazgatási szakág – bíró), Oláhné dr.Huszár Éva (Kúria, Közigazgatási és Munkaügyi Kollégium – közigazgatási szakág – bíró), dr. Sperka Kálmán (Kúria, Közigazgatási és Munkaügyi Kollégium – közigazgatási szakág – tanácselnök).

A joggyakorlat-elemző csoport munkájába a Bsz. 29. § (2) bekezdése alapján – figyelemmel a KÜSZ 33. § (2) bekezdésére - bevonásra került a Kúria elnökének közreműködésével:

– dr. Kaszainé dr. Mezey Katalin – nagy ítélezési és elméleti tapasztalattal rendelkező nyugalmazott kúriai tanácselnök,

– dr. Demjén Péter (Észak-magyarországi Közigazgatási és Munkaügyi Regionális Kollégium), dr. Figula Ildikó (Észak-alföldi Közigazgatási és Munkaügyi Regionális Kollégium), dr. Sipos Balázs (Dél-dunántúli Közigazgatási és Munkaügyi Regionális Kollégium), dr. Stefancsik Márta (Közép-magyarországi Közigazgatási és Munkaügyi Regionális Kollégium), dr. Vítál-Eigner Beáta (Fővárosi Törvényszék Közigazgatási és Munkaügyi Regionális Kollégium), dr. Vörös-Vilimszky Anna (Észak-dunántúli Közigazgatási és Munkaügyi Regionális Kollégium) – a csoport felállításakor működő valamennyi közigazgatási és munkaügyi regionális kollégium közigazgatási ügyszakban ítélező vezetője,

– dr. Bögös Fruzsina (Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság – közigazgatási ügyszak - bíró)

– dr. Füzi-Rozsnyai Krisztina (habilitált egyetemi docens, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar)

I.2. Az ülések:

A joggyakorlat-elemző csoport 2017. március 20. napján tartotta meg az alakuló ülését, majd 2017. július 3. napján, 2018. június 25. napján, 2019. január 14. napján ülésezett. Az összefoglaló vélemény tervezetét 2019. január 14. napján tartott záróülésen tárgyalta meg a joggyakorlat-elemző csoport, és egyhangú szavazás útján döntött annak végleges szövegváltozatáról. A joggyakorlat-elemző csoport vezetője az összefoglaló véleményt a Kúria Közigazgatási és Munkaügyi Kollégiumának vezetőjén keresztül a Közigazgatási és Munkaügyi Kollégium elé terjesztette annak megvitatása és egyetértés kérdésében való döntéshozatal céljából. A joggyakorlat-elemző csoport munkája során a Kúria Ügyviteli Szabályzatáról szóló 21/2012. számú elnöki utasítás 33.§ (3)-(5) bekezdéseiben, 35.§-ában, valamint 44-47. §-aiban meghatározott szabályokat vette figyelembe.

I.3. A vizsgálat tárgya

A Kúria elnöke 2016.El.II.JGY.1/1. szám alatt a vizsgálat tárgykörét „A hatályon kívül helyezés gyakorlata közigazgatási perekben” címen határozta meg. A tényleges vizsgálati területek kijelölésekor figyelembe kellett venni, hogy a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálatára eljárásjogi és anyagi jogi kifogások miatt is sor kerülhet, ugyanakkor a közigazgatási perek közel 100 ágazati területet érinthetnek. A közigazgatási bíróság jogerős ítéletének felülvizsgálatát szintén eljárásjogi és anyagi jogi okokból lehet kérni, emiatt a felülvizsgálati döntések is rendkívül sokrétűek, a jogerős ítéletek hatályon kívül helyezésére is számos okból kerülhet sor. A hatályon kívül helyezési okok közül a munkacsoportnak ki kellett választani azokat, amelyek racionálisan levizsgálhatók egy joggyakorlat-elemzési munka keretében és a vizsgálat alapján általános tapasztalatok levonására is sor kerülhet. Emiatt a joggyakorlat-elemzés alapvetően a releváns eljárási hibák feltárására koncentrált. Ennek alapvető oka az volt, hogy a feltárt hibákból valamennyi bíró okulhat, a vonatkozó szabályoknak megfelelő eljárás lefolytatása biztosítéka a tisztességes eljárásnak, a bírói jogorvoslat teljességének, továbbá lényeges körülmény, hogy szabályos eljárás hiányában az anyagi jogi tudás is elvész, mert rossz bírói eljárásból csak hibás döntés következhet. Az anyagi jogi hibák közül – azok rendkívül széles spektruma miatt – csak azokat vizsgálta a joggyakorlat-elemző csoport, amelyek általános és mindenki számára hasznosítható tapasztalatokat jelenthetnek. Ezért lett elemzés tárgya a Kúria joggyakorlat egységesítő tevékenységének, az Alkotmánybíróság és az Európai Unió Bírósága döntéseinek bírói ismerete, ítélkezési gyakorlatba történő beépítése.

I.4. A vizsgálat módszere, szempontjai, vizsgált ügyek meghozatalának ideje:

A joggyakorlat-elemző munka kezdetén összeállításra került egy problématerkép amelyet a csoport elfogadott. E problématerkép összefoglalta azokat a kérdésköröket, amelyek alapján az aktavizsgálatot lefolytatta a munkacsoport. Az elsődleges vizsgálati időpont a 2015. és 2016. év volt, ugyanakkor voltak olyan kérdéskörök, amelyekre adandó válaszhoz korábbi időpontot kellett kitűzni, mert ha arra kereste a választ a joggyakorlat-elemző csoport, hogy vajon a korábbi kúriai döntések iránymutatását betartotta-e a bíró a megismételt eljárás során, akkor ismerni kellett a megismételt eljárás eredményét is, ezért indokolt volt a 2013-2014. évekre visszanyúlva kiválasztani az egyes aktákat.

A joggyakorlat-elemző csoport a vizsgálatot a 2017. december 31. napja előtt hatályos szabályok szerint folytatta le.

A problématerkép az alábbi kérdéseket vázolta fel:

Eljárási kérdések között:

1. a felek téves megjelölése, a beavatkozó mellőzése
2. a keresetösségi joggal kapcsolatos eljárási tévedések
3. a kereseti kérelemmel és kiterjesztésével kapcsolatos hibák
4. a bírói kioktatás hibái
5. a bizonyítási teher téves kiosztása
6. a bizonyítási eljárás egyéb hibái (pl. köztudomású tények, hivatalos tudomás)
7. a szakértői bizonyítás útvesztői
8. a hibás ténymegállapítás okai
9. az ítélet elégtelen indokolása

Anyagi jogi hibák:

1. Alkotmánybíróság döntéseinek
2. Európai Unió bírósága döntéseinek
3. Kúria jogegységesítő tevékenységének

figyelmen kívül hagyása.

Az akták kiválasztására a Kúria határozatainak adatbázisából 2015-2016. év kiválasztását követően a „hatályon kívül helyezi” kifejezésre történő rákereséssel történt, majd ebből egyedileg került meghatározásra a vizsgált ügyek száma. Ezt követte a csoport tagjainak bevonásával történő kiválasztás és téma szerinti elosztás, amelynek során a tagok kb 20 db aktát néztek át és a problématerképet minden aktára kitöltve jelölték, hogy mely ügy melyik kérdéshez kapcsolódóan tartalmaz értékelhető megállapításokat. Ezzel párhuzamosan folyt a regionális kollégiumvezetők segítségével az „Adatlap a 2015-ös ügyek elemzéséhez” összeállított adatlap alapján történő

keresés. Amit annyiban kellett korrigálni, hogy a 2013. és 2014. évben hatályon kívül helyezett és 2015. vagy 2016. évben ismételten befejezett, felülvizsgálat alá vont ügyeket kellett kikeresni, annak érdekében, hogy a kúriai iránymutatások követését, betartása elmaradásának okait ellenőrizni lehessen. Az akták elsőfokú bíróságoktól történő bekérését követően került sor a témák szerinti kiosztásra és az elemzés elvégzésére. A teljes vizsgálat ideje emiatt 2013-2016. évet ölelte fel, ha azonban a csoport tagja – a gyakorlat tükrében – indokoltnak látta a később felmerült probléma elemzési körbe vonását, eltérhetett ezen időpontoktól.

Végezetül fontos hangsúlyozni, hogy a joggyakorlat-elemzés céljával összeegyeztethetetlennek ítélte a csoport a hibázó bíró személyének és az elkövetett hibának az összekapcsolását (ez csak a bírói vizsgálat tárgya lehet). Ezért – ha azt a probléma megértése, az ügy sajátosságainak ismerete miatti visszakéreshetőség érdekében nem kiemelten fontos – nem jelöli a joggyakorlat-elemző anyag az ügyek hivatkozási számát, azokat az elkészült – de meg nem tekinthető – munkaanyagok tartalmazzák.

II. fejezet

A bírósági felülvizsgálattal szemben támasztott alkotmányossági követelmények

A közigazgatás működése törvényességének ellenőrzésére szolgál a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata, mely nem általános jellegű törvényességi ellenőrzést, hanem egy, a felperes kereseti kérelme által behatárolt bírósági kontrollt jelent (szubjektív jogvédelem) az 1952. évi Pp. XX. fejezete értelmében.

A közigazgatási pereket tárgyaló bírónak sokrétű követelménynek kell megfelelnie. A perekkel érintett számos ágazati terület szabályozási és működési elvét, anyagi jogi normáit is ismernie kell, mely tudásanyag a peres gyakorlat során vagy az adott területen végzett munkával sajátítható el, de mindez hasznosíthatatlan és inaktív tudássá válik, ha a peres eljárás szabályait nem ismeri, és jogsértő (téves, hibás, hiányos, stb.) eljárást folytat le, egyúttal nem biztosítja az alapjogok érvényesülését.

Míg korábban az Alkotmánybíróság a bírósági felülvizsgálatra vonatkozó egyedi jogalkotás, szabályozás kapcsán fogalmazta meg az alapjogi elvárásait [pl. 63/1997. (XII. 12.) AB határozatában, ahol a szabálysértési ügyekben hozott közigazgatási döntések elleni bírói felülvizsgálat hiánya miatt állapított meg a testület alkotmányellenességet], az alkotmányjogi panasz intézményének [Abtv. 26. § (1) bekezdése] 2012. január 1-jei bevezetése óta az Alkotmánybíróság már egyedi ügyben hozott jogerős ítélet kapcsán fejtheti ki alapjogi követelményeit, álláspontját.

Míg az eljárási szabályok betartását a fellebbviteli, felülvizsgálati bíróság, az alapjogi garanciák érvényesülését az Alkotmánybíróság ellenőrzi, mivel az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének *d)* pontja értelmében az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját. Az Alaptörvény tehát az Alkotmánybíróság számára főszabály szerint nem biztosít vizsgálati lehetőséget ahhoz, hogy a jogalkalmazó az adott, konkrét ügyben helytállóan értékelte-e a bizonyítékokat, illetve a

mérlegelésének eredményeként megállapított tényállás megalapozott-e. A tényállás megállapítása, illetve ennek során a bizonyítékok értékelése és mérlegelése ugyanis az eljárási jogi szabályokban meghatározott módon a jogalkalmazó (hatóság, bíróság) számára fenntartott feladat. Ehhez hasonlóan a jogszabályok értelmezése és a jogági dogmatikához tartozó álláspontok helytállóságának, érvényességének megítélése is a jogalkalmazók számára fenntartott hatáskör. Az Alkotmánybíróságnak az alkotmányjogi panasz alapján folytatott eljárásokban elsősorban jogvédelmi szerepe van. Az Abtv. 27. §-ának értelmében az a feladata, hogy az Alaptörvényben biztosított jogoknak ténylegesen érvényt szerezzen. Ebből következően az Alkotmánybíróság feladatához tartozik annak megválaszolása is, hogy egy adott jogszabály mely jogalkalmazói értelmezése találkozik az Alaptörvényben elismert jogokban rejlő egyes követelményekkel. Az Alkotmánybíróság az alapjogi követelményrendszer érvényesülését a bírói döntések alkotmányos ellenőrzésén keresztül utolsó belföldi jogi fórumként végső soron maga garantálja. Az Alkotmánybíróság ennek során ugyanakkor biztosítja, hogy az állami működést megtestesítő jogalkalmazói döntések összhangban állnak a vállalt nemzetközi emberi jogi kötelezettségekkel is {vö: 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás[51]}.

Az Alkotmánybíróság saját vizsgálati szerepét illetően rámutatott, hogy „[a]z Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikkének (1) bekezdése alapján az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve. [...] A bírói döntéseknek kizárólag az alkotmányossági szempontú vizsgálata tartozik a testület hatáskörébe. [...] Önmagukban azonban a rendes bíróságok által elkövetett vélt vagy valós jogszabálysértések nem adhatnak alapot alkotmányjogi panasznak. Egyébként az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna {3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [28]}. [...] Sem a jogállamiság elvont elve, sem a tisztességes eljárás alapjoga, sem a diszkrimináció tilalma nem teremthet alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági szervezet feletti »szuperbíróság« szerepébe lépjen, és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el” {vö: 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [13]–[14]}. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság nem bocsátkozhat annak vizsgálatába, hogy a [b]íróságoknak [..]a vonatkozó megállapításai megalapozottak voltak-e, e kérdés vizsgálat alá vonása ugyanis nem alkotmányossági szempontú mérlegelést jelentene. Az esetleges eljárási szabálysértéseknek azonban kivételes esetben lehet alapjogi vetülete. Az Alkotmánybíróság a 7/2013. (III. 1.) AB határozatában rámutatott, hogy „[a]z indokolt bírói döntéshez fűződő jog ebből következően az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás alkotmányos követelményrendszerén belül jelentkezik.” Az Alkotmánybíróság azonban „a rendes bíróságoktól eltérően nem a felülbírálatra alkalmasság szempontjából vizsgálja a bíróságok indokolási kötelezettségének teljesítését, [...]”. Az „Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rejlő indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye a bíróság döntési szabadságának abszolút korlátját jelenti, nevezetesen azt, hogy döntésének indokairól az eljárási törvényeknek megfelelően szükséges számot adnia. Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvény-ellenes alkalmazását jelenti. A tisztességes eljárásból fakadó elvárás tehát az eljárási szabályok Alaptörvénynek megfelelő alkalmazása, ami a jogállami keretek között működő bíróságok feladata. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alaposággal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon. Ennek megítéléséhez az Alkotmánybíróság vizsgálja a jogvita természetét, az alkalmazandó eljárási törvény rendelkezéseit, a felek által az adott ügyben előterjesztett kérelmeket és észrevételeket, valamint az ügyben választ igénylő lényeges kérdéseket” {Indokolás [33]–[34]}. Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme tehát alkotmányjogi panasz alapján akár a bírósági döntés megsemmisítéséhez is vezethet. {3357/2017.(XII.22.) AB határozat Indokolás[46]-[47]}.

A közigazgatási per kezdeményezése során a felperes jogorvoslathoz való jogával él [Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdés]. Az Alkotmánybíróság állandósult gyakorlata értelmében „[m]inden jogorvoslat lényegi, immanens eleme a jogorvoslás lehetősége, vagyis a jogorvoslat fogalmilag és szubsztanciálisan tartalmazza a jogsérelem orvosolhatóságát” {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [60]}. Továbbá „a jogorvoslathoz fűződő jog azt kívánja meg, hogy valamennyi, az érintett jogát vagy jogos érdekét (helyzetét) érdemben befolyásoló határozat felülvizsgálata érdekében legyen lehetőség más szervhez, vagy azonos szerv magasabb fórumához fordulni. Az Alaptörvény megköveteli, hogy a jogorvoslati jog nyújtotta jogvédelem hatékony legyen, vagyis ténylegesen érvényesüljön és képes legyen a döntés által okozott sérelem orvoslására” {22/2013. (VII.19.) AB határozat, Indokolás [26]}.

A

közigazgatási bíraskodás lényegi kérdéseivel foglalkozó 39/1997.(VII.1.) AB határozatban nyomatékkal – és mind a mai napig ható érvénnyel – mutatott rá az Alkotmánybíróság, hogy „az eljárási garanciák teljesedéséhez önmagában a bírói út megléte nem elegendő; az Alkotmány által megkövetelt hatékony jogvédelem megléte attól függ, hogy a bíróság mit vizsgálhat felül”. A közigazgatási határozatok felülvizsgálatára korlátozott közigazgatási bíraskodás alkotmányossági alapkövetelményének minősítette azt, hogy “[..] a bíróság a perbe vitt jogokat és kötelezettségeket az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében meghatározott feltételeknek megfelelően érdemben elbírálhassa. A közigazgatási döntési jogkör meghatározó szabálynak megfelelő szempontot vagy mércét kell tartalmaznia, amely alapján a döntés jogszerűségét a bíróság felülvizsgálhatja.”. Az Alkotmány 50. §-ára és 57. § (1) bekezdésére alapított értelmezésben az Alkotmánybíróság azt is megállapította, hogy a közigazgatási hatósági határozat bírói felülvizsgálata nem korlátozódhat a formális jogszerűségi felülvizsgálatra: a bíróság eltérhet a közigazgatási szerv által megállapított ténybeli alapoktól és annak mérlegelésétől is. A bírói felülvizsgálat tehát érdemi. A szabályozás szintjén sem zárható ki az, hogy a bíróság a formális jogszerűség mellett érdemi, tartalmi kontroll alá vonja a hatósági határozat egészét, illetve alkotmányellenességre vezet az a szabályozás is, amely a közigazgatásnak korlátlan mérlegelést (diszkrecionális jogkör) engedve jogszerűségi mérce hiányában hiúsítja meg az érdemi bírói felülvizsgálatot. Az Alkotmánybíróság – már alkotmányjogi panasz ügyben meghozott – 2/2014.(I.21.) AB határozatában hangsúlyozta, hogy a – jogkövetkezmények alkalmazása előfeltételeit jelentő – törvényi tényállás értelmezése során a bíróságok felülvizsgálati jogköre általában korlátlan és teljes, mivel még a meghatározatlan jogi fogalmak esetén is jogkérdésről van szó {Indokolás [52]}. Ekkor az Alkotmánybíróság azt is kiemelte, hogy a bírói felülvizsgálat csak a jogszerűség kérdésére terjedhet ki, nem foglal magában célszerűségi vizsgálatot {Indokolás [51]}.

A bírói döntésekkel szembeni alkotmányjogi panasz legerjedtebb hivatkozási alapja a tisztességes eljáráshoz való jog megsértése, amely alapvető jog több vetületére mutatott rá az Alkotmánybíróság. Az Alkotmánybíróság a 2/2017. (II. 10.) AB határozatában a következőképpen foglalta össze a tisztességes eljáráshoz való jog lényegéről kialakított álláspontját (még szabályozási oldalról közelítve): a „tisztességes eljárás (*fair trial*) olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek a figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére épp úgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95.]. A tisztességes eljáráshoz való jog olyan abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye [14/2004. (V. 7.) AB határozat, ABH 2004, 241, 266.]. A tisztességes eljáráshoz való jog több garanciális szabályból áll. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványai különösen: *a bírósághoz fordulás joga, a tárgyalás igazságossága, a tárgyalás nyilvánosságának és a bírói döntés nyilvános kihirdetésének a követelménye, a törvény által létrehozott bíróság, a bírói függetlenség és a pártatlanság* kívánalma, továbbá az *észszerű határidőn*

belüli elbírálás követelménye. A szabály de facto nem állapítja meg, de az Alkotmánybíróság értelmezése szerint része a tisztességes eljárásnak az is, hogy az eljárásban biztosítva legyen a *fegyverek egyenlősége* {22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [49]}. Az Alkotmánybíróságnak ennek megfelelően a jogvita természetére is figyelemmel nem azt kell megvizsgálnia, hogy az eljárás során történt-e bármilyen eljárási szabálysértés, hanem azt, hogy az eljárás egészének és körülményeinek a figyelembevételével a bíróság eljárása során sérelmet szenvedtek-e a tisztességes eljáráshoz való jog garanciális részjogosítványai, illetve, hogy az eljárás a tisztességes eljárás alkotmányos követelményének összességében megfelelt-e.

A fegyveregyenlőség követelményét a 22/2014. (VII. 15.) AB határozat is megerősítette, kimondva, hogy „az Alkotmánybíróság értelmezése szerint része a tisztességes eljárásnak az is, hogy az eljárásban biztosítva legyen a fegyverek egyenlősége”. {Indokolás [49]}. A fegyverek egyenlőségéhez való jog mint a tisztességes eljárás garanciális részjogosítványa tartalmát érintően a 6/1998. (III. 11.) AB határozat – a büntetőeljárások vonatkozásában – a következőket fogalmazta meg: „[a] másik feltétel, hogy az ügyben releváns adatokat a vád, illetve a terhelt és a védő ugyanolyan teljességben és mélységben ismerhessék meg. Itt érintkezik a „fair trial” elve a védelemhez való jog hatékonyságának és a védelemre való felkészülés kellő idejének és eszközeinek követelményével. [...] Az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy az eljárásban szereplő adatok és dokumentumok teljes megismerése és – megfelelő biztosítékok között – birtoklása is ezek közé a »mindenképpen biztosítandó« jogok közé sorolható.” A 15/2002. (III. 29.) AB határozat pedig ezt követően azt is leszögezte, hogy a fegyverek egyenlőségének polgári perekben is érvényesülnie kell. E korábbi döntéseket megerősítve és egyetértőleg hivatkozva pl. a 3100/2015. (V. 26.) AB határozat {Indokolás [107]–[108].}

A törvényes bíróhoz való jog körében a 21/2014. (VII. 15.) AB határozat {Indokolás [76]} is rámutatott „[a]z Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyét a törvény által felállított bíróság bírálja el. A törvény által felállított bíróságra vonatkozó követelmény magában foglalja a törvényes bíróhoz való jogot, vagyis azt, hogy egy konkrét ügyben az eljárási törvényekben megállapított általános hatásköri és illetékességi szabályok szerint irányadó bíróság járjon el”.

Az Alkotmánybíróság korábbi döntéseit megerősítve hangsúlyozta: „a »törvényes bírótól való elvonás tilalma« [...] – az önkényes ügyelosztási renddel szemben – az eljárás résztvevőit megillető biztosíték, aminek csak egyik eleme a Bszi. szabályaira épülő szolgálati beosztás szisztémája. Annak megítélésekor, hogy a konkrét ügyben ki tekinthető törvényes bírónak, ugyanilyen súllyal jönnek számításba – többek között – az eljárási törvénynek a hatáskörre, illetékességre, a jogorvoslati rendre és a tisztességes eljárás követelményének biztosítására vonatkozó további rendelkezései. Az pedig éppen a törvény előtti egyenlőség érvényesülését szolgálja, hogy az említett jogszabályok mindenki számára olyan bíró közreműködését garantálják, akitől az ügy tárgyilagos megítélése nyilvánvalóan elvárható” {Indokolás [75]}. A 21/2014. (VII. 15.) határozatában az Alkotmánybíróság lényegében azt fogalmazta meg, hogy törvényes bíróhoz való jog sérelme akár önmagában is megkérdőjelezheti az eljárás tisztességességét {3357/2017 (XII.22.) AB határozat Indokolás [40]}.

Az alapvető jogok biztosítása, az alkotmányos követelmények érvényre juttatása feszegetheti az alkalmazandó eljárási normák kereteit, indokoltta teheti más eljárásrend intézményeinek bevonását. Ez a probléma leginkább versenyfelügyeleti ügyekben (kartellügyek), illetve kifejezetten magas bírságot kiszabó közigazgatási ügyekben

rajzolódnak ki, melyek büntetőjogias karaktere által megkívánt kétséget kizáró bizonyítás, továbbá a hatóság bizonyításban betöltött meghatározó szerepe, valamint a kétséget kizáróan nem bizonyított tények felperes (ügyfél) terhére való értékelésének tilalma, magasabb szintű bizonyítottságot és a bizonyítási teher másfajta elosztását követeli meg, mint a polgári peres eljárás bizonyítási szabályrendszerével összhangban lefolytatott egyéb közigazgatási perekben.

Indokolt felidézni, hogy az Alkotmánybíróság 30/2014.(IX.30.) határozatában {Indokolás [61]-[71]} milyen következtetésekre jutott a tisztességes eljárás követelménye, az ártatlanság vélelme, a versenyfelügyeleti eljárások büntetőjogi jellege kapcsán.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a kartellügyekben lefolytatott hatósági eljárások kimenetele az eljárás alá vont személy számára a büntetőjogi elmarasztaláshoz sok tekintetben hasonló hátrányokkal járhat, mivel a versenyfelügyeleti eljárás alá vállalkozások vonhatók, melyek jellemzően jogi személyek (társaságok) és a büntetőjogi elmarasztaláshoz hasonló hátrány e szervezetek tekintetében a bírság, mely – mértékétől függően – a vállalkozás gazdasági megrendüléséhez, akár fizetéseképtelenségéhez és emiatt megszűnéséhez is vezethet. Értékelte ugyanakkor, hogy versenyügyekben a GVH nem természetes személyek bűnössége felől dönt, a felelősségre vonással olyan súlyú stigmatizáció, negatív társadalmi előítélet, illetve kifejezett joghátrány, mint a büntetőjogi elítéléssel, nem jár. A versenyellenes magatartáshoz – a büntetőjog *ultima ratio* jellegével összefüggésben álló – súlyos alapjog-korlátozással járó büntetések nem kapcsolódnak, ezért nem tekintette a versenyfelügyeleti eljárás a szoros értelemben vett büntetőjogi vád elbírálására irányuló eljárásnak (*hard core of criminal law*). Levonta azt a következtetést, hogy emiatt ugyanolyan szigorú követelmények, mint a tulajdonképpeni büntetőeljárások tekintetében, az ilyen eljárásokkal szemben nem támaszthatók. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből az állammak az a kötelezettsége fakad, hogy a GVH határozatának bírósági felülvizsgálatát a XXVIII. cikknek megfelelő tisztességes eljárásban biztosítsa. Ebbe beletartozik az is, hogy a „vádról való döntéssel” szemben megfogalmazott követelményeknek megfelelően (azaz a tulajdonképpeni büntetőeljárásokhoz képest korlátozottabb módon ugyan, de) érvényesülniük kell a kartellügyekben is. A versenyfelügyeleti határozatok bírósági felülvizsgálata kapcsán érvelt az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés *b*) pontjával, továbbá idézte a 39/1997. (VII. 1.) AB határozatban megfogalmazott és a 7/2013. (III. 1.) AB határozattal megerősített alkotmányos követelményeket, amelyeknek {Indokolás [24]} a versenyfelügyeleti ügyekben is meg felelően érvényesülnie kell.

Az Alkotmánybíróság rámutatott, hogy esetjoga alapján, az EJEB és az uniós bíróságok ítélezési gyakorlatát is figyelembe véve nem következik azonban a tisztességes eljáráshoz való jogból, hogy már a GVH előtti eljárásnak meg kellene felelnie a XXVIII. cikk (1) bekezdésének, ha bíróság a határozatot mind tény-, mind jogkérdésben – a kereseti kérelem tartalmáról függően – teljes körűen felülvizsgálhatja, és a GVH határozatát hatályon kívül helyezheti, esetleg maga hozhat döntést. Az ártatlanság vélelmét is magában foglaló tisztességes eljáráshoz való jogból származó követelmények teljesülnek, ha a versenyfelügyeleti eljárásban szabnak ki bíróság által felülvizsgálható bírságot.

Megállapította, hogy az alapul szolgáló ügyben a bíróság tény- és jogkérdésekben egyaránt felülvizsgálhatja a versenyfelügyeleti tárgyú határozatot, ha az jogszabálysértő. A hatósági döntés megváltoztatására [Tpvt. 83. § (4) bekezdés] és hatályon kívül helyezésére a bíróság egyaránt jogosult. A tényállás tekintetében a bíróság maga is folytathat le bizonyítást, a jogszabályok értelmezésében a bíróság állásfoglalása irányadó a GVH számára.

Az Alkotmánybíróság szerint a kétséget kizáróan nem bizonyított tényeknek a terhelt terhére való értékelésének tilalma – az ártatlanság vélelmének részeként – a versenyfelügyeleti ügyekben is köti a hatóságot, illetve

felülvizsgálatot végző bíróságokat. Ez összhangban áll az EJEB gyakorlatával, illetve az Európai Unió Bíróságának felfogásával is. Ez azt jelenti, hogy a versenyjogi felelősséget megalapozó összes jelentős tény a GVH-nak kell bizonyítania, azon tények pedig, melyek valósága tekintetében kétség merül fel, az eljárás alá vont javára veendő figyelembe. A GVH határozatának meg kell felelnie a Ket. 72. § (1) bekezdés e) pontjában foglaltaknak. A bizonyítás során a hatóság közvetett bizonyítékokat is felhasználhat, úgyszintén a piac szerkezetére vonatkozó adatokat, számításokat, gazdasági modelleket, stb. is, még akkor is, ha ez utóbbiak – egyébként a szakértői véleményekre is jellemző módon – esetenként bizonytalan elemeket, illetve bizonyos fokú valószínűségi bizonyítást is magukban hordoznak a tudomány adott állásához igazítottan. A GVH által megállapított tényállás azonban nem alapulhat pusztán spekuláción és feltételezéseken, annak ellentmondásmentes bizonyítékokon kell nyugodnia. Az eljárás alá vont vállalkozásoknak lehetőségük kell, hogy legyen arra, hogy a GVH megállapításaival szembeni észrevételeiket előadják, a bizonyítékaikat – a jóhiszeműség és a relevancia elveinek a betartásával – bemutathassák, a GVH következtetéseit megcáfolják. Ennek alapján az eljáró bíróság feladata az, hogy állást foglaljon arról, hogy a hatóság a tényállás-tisztázási kötelezettségének [vö: Ket. 50. § (1) bekezdés] eleget tett-e, az egyes, az eljárás alá vont személy által vitatott tények valóságát a GVH bizonyítékokkal megfelelően alátámasztotta-e. Ennek érdekében a bírósági eljárásban is lehetőség van további bizonyítás lefolytatására. Ugyanakkor a bizonyítékok bizonyító erejének meghatározása a bíró belső meggyőződésére van bízva, így annak a tisztességes eljárást kielégítő korlátja a bírónak a szabad mérlegelést illető számadási (indokolási) kötelezettsége.

Az Alkotmánybíróság ezen döntésében {Indokolás[78]-[84]} lényeges elvi tételeket fogalmazott meg a tisztességes eljárás követelményének vizsgálata körében a jogbiztonság elve (jogállamiság követelménye) és a felülvizsgálati eljárás tartalmát érintő összefüggések tekintetében is:

Az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy a magasabb szintű bíróságoknak a felülvizsgálat lehetőségét arra kell használniuk, hogy kijavítsák a bírói tévedéseket és a súlyos eljárási szabálysértéseket (*miscarriages of justice*), és nem arra, hogy újra megvizsgálják az ügyet. A felülvizsgálat nem lehet álcázott fellebbezés, és pusztán az, hogy egy kérdésnek kétféle megközelítése lehetséges, nem képezheti alapját az ügy újratárgyalásának. Ettől az elvtől csak akkor lehet igazoltan eltérni, ha azt lényeges és kényszerítő körülmények szükségessé teszik. A bírósághoz fordulás joga (polgári jogok és kötelezettségek esetében) azt jelenti, hogy polgári ügyekben a félnek joga van bíróságok előtt eljárást indítani. E jog pedig látszólagossá válik, ha a részes államok belső joga megengedi, hogy a jogerős bírói döntés az egyik fél hátrányára hatálytalan maradjon. A jogerős és végrehajtható ítélet csak kivételes esetben semmisíthető meg, pusztán abból a célból nem, hogy az ügyben egy másik ítélet születhessen. A rendkívüli jogorvoslatokat a hatóságoknak abból a célból kell alkalmazniuk, hogy – amennyire csak lehetséges – [...] méltányos egyensúlyba hozzák az érintett érdekeket.

Utalt rá az Alkotmánybíróság, hogy az EJEB a jogerős bírói ítéletek hatékony érvényesülését a részes államok jogrendszerének alapját adó jogállamiság elvéből levezetve, de a bírósághoz való jog részeként értelmezi. Büntetőügyekben a jogerős felmentő ítélet [...], polgári ügyekben pedig minden jogerős ítélet hatékonysága a jogerő tiszteletben tartása („végrehajtása”) révén valósul meg. Az Alkotmánybíróság szintén a bírósághoz fordulás alapjoga részének tekintette a jogerős ítéletek hatékonyságát, a jogerő tiszteletben tartásának követelményét, mely ugyanakkor a jogállamiság elvétől elvonatkoztatottan nem értelmezhető.

Az Alkotmánybíróság konkrét tényeket figyelembe véve vizsgálta, azáltal sérült-e a bírósághoz való fordulás joga, hogy a felülvizsgálati bíróság a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte. Megállapította, hogy adott ügyben az indítványozó a GVH előtti eljárásban beszerzett egyes bizonyítékok nem megengedett felülmérlegelése miatt állította a jogerő tiszteletben tartásának sérelmét. Ezzel kapcsolatban az Alkotmánybíróság először is

megjegyezte, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése nem rögzít semmilyen elvárást a bizonyítás rendszerét, szabályait illetően {3104/2014. (IV. 11.) AB végzés, Indokolás [17]}, beleértve azt is, hogy melyik jogorvoslati fórum mennyiben mérlegelheti (mérlegelheti felül) a bizonyítékokat. A felülmérlegelés tilalma a közvetlenség nem kodifikált, az eljárásjogi szabályokból levezetett elvével hozható összefüggésbe. Ez abból az alapfeltevésből indul ki, hogy az(ok) a bíró(k) tudja(k) a leghelyesebben mérlegeléssel megállapítani egy bizonyíték bizonyító erejét, aki(k) a bizonyítékokat – rendszerint szóbeli tárgyaláson – közvetlenül megvizsgálta(k). Sem a felülmérlegelés abszolút tilalma, sem az alól meghatározott körű kivételek léte a tisztességes eljáráshoz való jogból nem vezethető le.

Megállapította azt is az Alkotmánybíróság, hogy a versenyjogi ügyekben sincs a felülvizsgálati eljárásban – törvényi rendelkezés folytán – bizonyításnak helye, a Kúria a rendelkezésre álló iratok alapján hozza meg döntését [vö: régi Pp. 275. § (1) bekezdés]. A kúriai gyakorlat értelmében a felülvizsgálati eljárásban főszabály szerint nem kerülhet sor a bizonyítékok felülmérlegelésére sem. Ez alól csak szűk körben teremt kivételt a legmagasabb szintű igazságszolgáltatási fórum: ha a megállapított tényállás iratellenes, illetve a bizonyítékok logikailag ellentmondóan, logikailag okszerűtlenül kerültek értékelésre [...]. A 3085/2013. (III. 27.) AB végzésében {Indokolás [16]} az Alkotmánybíróság elismerte a Kúria törvényi jogát arra, hogy jogszabálysértést állapítson meg „a felülvizsgált ítéletben megállapított tényállással összefüggésben, ha az nyilvánvalóan helytelen, kirívóan okszerűtlen vagy logikai ellentmondást tartalmazó

következtetésen

alapszik.”

A bírói munkának van egy másik kapcsolódási pontja az Alkotmánybíróság tevékenységéhez, az Abtv. 24.§ (1) bekezdése és az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja szerinti utólagos normakontroll során. E normakontroll eljárásban az Alkotmánybíróság segíti a bírói jogértelmezési munkát, ha az adott egyedi ügyben alkalmazandó jogszabály Alaptörvénnyel való összhangja válik kétségesé.

Bírói kezdeményezés nyomán az Alkotmánybíróság a bírói jogértelmezéssel kapcsolatban is megfogalmazott elvárásokat, amelyek a döntéshozatal során iránymutatásként szolgálhatnak.

A 33/2014.(XI.7.) határozatában {Indokolás [32]-[33]} hangsúlyozta – visszautalva a 9/1992. (I. 30.) AB határozatában megállapítottakra –, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az államtól, és elsősorban a jogalkotótól azt követeli meg, hogy a jog egésze, egyes részterületei és szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára is előre láthatóak legyen. Az Alkotmánybíróság 28/2013. (X. 9.) AB határozatában részletesen értelmezte az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontjában deklarált bírói kezdeményezés alaptörvényi feltételeit, és ennek körében a következőket állapította meg: „[a]z Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése szerint a bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatóak. Az Alaptörvény és a jogszabályok mindenkire kötelezőek [R] cikk (2) bekezdés], azokat a bírának ítélezési tevékenységük során tiszteletben kell tartani. A bírói függetlenség alapján a bíró maga dönti el, hogy a törvényt (jogszabályt) egyedi ügyben hogyan értelmezi és alkalmazza. Meghatározott életviszonyok, illetőleg tényállások ellentétes – vagy az értelmezéstől függően ellentétes – jogszabályi rendezését a bírósági eljárás során jogszabály-értelmezéssel kell feloldani, mert – a bevett jogértelmezési módszerek alapján – a jogalkalmazás hivatott eldönteni, hogy a konkrét jogviszonyokban az ellentétet (látszólagos ellentétet) hordozó rendelkezések közül melyik jogszabályi rendelkezés alkalmazásával kell eljárni. [...] Az Alaptörvény 28. cikke a bírósági jogalkalmazással kapcsolatban rögzíti, hogy annak során a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmezni. A 28. cikk szerint a jogszabály Alaptörvénnyel összhangban történő értelmezése a bíró számára nem csak jog, hanem kifejezett köteletség: amennyiben a bíró a jogszabály szövegét az értelmezés segítségével az Alaptörvénnyel összhangban tudja alkalmazni, annyiban ennek megfelelően köteles eljárni. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja a fentiekből következően – 28. cikkel összhangban – úgy értelmezendő, hogy az egyedi ügyben eljáró bíró elsősorban köteles az alkalmazandó jogszabály normatartalmát értelmezés útján az Alaptörvénnyel összhangba hozni, és csak ennek hiányában, másodsorban, tehát ha a jogszabály Alaptörvénnyel összhangban történő

értelmezése kizárt, akkor jogosult – és egyben köteles – az Alkotmánybíróságnál a jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítását (illetve, ha az Alkotmánybíróság a jogszabály alaptörvény-ellenességét már megállapította, alkalmazásának kizárását) kezdeményezni. A fenti alaptörvény-értelmezésnek megfelelően rendelkezik az Abtv. 25. §-a is, amely abban az esetben jogosítja fel a bírót az alkotmánybírói eljárás kezdeményezésére (illetve írja azt elő), ha a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kellene alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította. Az Alaptörvény nem zárja ki, hogy a bíró az Alaptörvény bármely rendelkezésére, illetve annak kapcsán bármely összefüggésre, így a B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság elvére, és annak részét képező normavilágosság követelményére hivatkozzon. A bíró csak olyan rendelkezés Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatát kezdeményezheti, amelyet a konkrét ügyben alkalmazni kell {vö. 3153/2013. (VII. 24.) AB határozat, Indokolás [10]}; ha a bírósági eljárás során jogszabályi kollízió merül fel, a bíró feladata eldönteni, hogy mi az egyedi ügyben alkalmazandó jog. Meghatározott életviszonyok, illetőleg tényállások ellentétes – vagy az értelmezéstől függően ellentétes – szabályozása önmagában nem jelent alaptörvény-ellenességet. Az ilyen szabályozás alaptörvény-ellenessé csak akkor válik, ha az egyben az Alaptörvény valamely rendelkezésének a sérelmével is együtt jár, vagyis, ha az ellentétes tartalmú szabályozás anyagi alaptörvény-ellenességhez vezet, tehát például ha a rendelkezések, illetve azok értelmezésének valamelyike meg nem engedett diszkriminációt, egyéb alaptörvény-ellenes helyzetet, vagy alapjog korlátozását eredményezi [vö. 35/1991. (VI. 20.) AB határozat]. [...] bíró [feladata, hogy] megállapítsa az ügyben alkalmazandó jogszabályi rendelkezéseket és azokat értelmezze. Ha az értelmezési folyamat során arra a következtetésre jut, hogy az alkalmazandó jogszabály normatartalma feloldhatatlan ellentétben áll az Alaptörvénnyel, akkor kezdeményezi az Alkotmánybíróság eljárását. Az indítvány indokolásának – ebből következően is – az Alaptörvény valamely rendelkezésével való ellentétet kell határozottan állítania és alátámasztania, amely ellentét azonban nem merülhet ki egy esetleges értelmezési nehézségben. A bírónak tehát nem elegendő önmagában a jogbiztonság elvének részét képező normavilágosság követelményének sérelmére hivatkoznia sem azon az alapon, hogy nem tudja megállapítani az ügyben alkalmazandó jogszabályi rendelkezéseket, sem azon az alapon, hogy nem tudja tudja azokat egyértelműen értelmezni.” Az Alkotmánybíróság több esetben (pl. földforgalmi ügy: 17/2015.(VI.5.) AB határozat; felszámolói névjegyzék: 33/2014.(XI.7.) AB határozat; csatornabírság: 5/2017.(III.10.) AB határozat; állatvédelmi bírság (ne bis in idem): 8/2017.(IV.18.) AB határozat) egyedi ügyben alkalmazandó jogszabály Alaptörvénnyel összhangban álló értelmezését adta meg, melyet a bíróságok annak „erga omnes” hatálya miatt kötelesek figyelembe venni ítélezésük során.

III. fejezet

Hatályon kívül helyezéshez vezető eljárási hibák

III.1. A felek és a beavatkozó személyével kapcsolatos okok

Azt nem kell részletesen kifejteni – hiszen az eljárási szabályok pontosan meghatározzák (vö: 1952. évi Pp. 327.§, a Kp. 17.§, 18.§, vagy a Kstv. 32.§ (1) bekezdés *a*) pont) –, hogy ki lehet a közigazgatási perben fél, felperes és alperes, illetve 2018. január elsejétől érdekelt [Kp.20.§]. Az egyértelmű rendelkezések tükrében joggal tételezzük fel, hogy ebben a körben hibát véteni nem lehet, hiszen, aki benyújtja a keresetlevelet az a felperes, és aki/amely szerv meghozta a felülvizsgálandó jogerős hatósági döntést, az az alperes. Ennek ellenére fordulnak elő hibák mindkét peres fél és a beavatkozó személyét érintően is.

A felperes személyének téves meghatározása jellemzően kiskorú vagy gondnokság, gyámság alatt álló felperesek esetében fordul elő, de mindez más meghatalmazotti eljárás során is megtörténhet. Ezekben az esetekben vagy az állapítható meg, hogy a keresetlevelet benyújtó képviselő (szülő, gondnok, gyám, hozzátartozó, stb.) nem fogalmaz egyértelműen, azaz nem pontosan jelöli meg, hogy saját vagy az általa képviselt személy nevében terjeszti-e elő a kereseti kérelmet, vagy a bíróság figyelmetlensége vezet a tévedéshez. Bármely okból következik be a hiba, alapvetőnek minősül, mert lényeges, hogy valós, létező jogvitát és a megfelelő személyek között kell rendeznie a bíróságnak. Hangsúlyos továbbá a felek személye a perindítási jogosultság szempontjából is, ugyanis meghatározó, hogy kit kell a közigazgatási jogvitával, jogviszonnyal érintett (jogosított, kötelezett) személynek tekinteni, fontos az is, mely személyek vonatkozásában áll be a bírósági felülvizsgálat hiányában a hatósági döntés alaki és anyagi jogereje, kit illet a perbeli rendelkezési jog, illetve kinek kell a keresetőségi jog körében az érdekmotivációját vizsgálni és milyen irányból, végül, de nem utolsó sorban nem másodlagos, hogy a bíróság ítéletének kötőereje kire terjed ki.

Perindítási jogosultság az 1952. évi Pp-ben és az egyes ágazati szabályokban meghatározott személyeket illet meg. Ha téved a bíróság a felperes személyét illetően, csak helytelen következtetésre juthat, és csak azt állapíthatja meg, hogy adott ügyben nincs lehetőség a bírósági felülvizsgálat lefolytatására, mert a valódi felperes helyett eljáró más és tévesen felperesnek minősített személynek nagy valószínűséggel nincs perindítási jogosultsága. Ez esetben teljes körűen kizárt a valós érdekelt jogorvoslati jogának érvényesülése.

Ha a kiskorú felperes nevében terjeszti elő a törvényes képviselője a keresetlevelet, és pl. a szülőt tekinti a bíróság a felperesnek, akkor ugyan megindul egy közigazgatási per (miután a szülő és gyermeke érdekei nagyjából átfedik egymást és ezért sem a perindítási, sem a keresetőségi jog hiánya nem zárja ki azt), de nem megfelelő eljárási szabályok alkalmazására kerül sor. Az 1952. évi Pp. 336/A.§ (1) bekezdés *b*) pontja ugyanis előírja kiskorú ügyében a hivatalból való bizonyítás kötelezettségét, amely utóbbi szabály mellőzése vezethet a szülővel (mint felperessel) lefolytatott eljárásban egy, a felperes terhére róható bizonyítatlanságból eredő pervesztességhez is, mely egyébként kiskorú felperes esetében – a hivatalbóli bizonyítás kényszere miatt – kisebb eséllyel következhet be. Az 1952. évi Pp. 333.§-a kiskorú ügyében soronkívüliséget rendel el, mely elmarad, ha helytelenül nem a kiskorú, hanem a képviselője lesz a felperes.

A közigazgatási perben kiemelt jelentősége van a keresetőségi jognak. Vizsgálni kell, hogy a felperes milyen jogi érdekkel rendelkezik az adott ügyben, a felülvizsgálni kért közigazgatási határozat a felperes jogi helyzetére közvetlenül milyen hatást gyakorol, őt jogosítja, kötelezi, jogai gyakorlásában gátolja vagy sem. Az érdekeltiségi szint befolyásolja a bírósági felülvizsgálat terjedelmét, mélységét. Ha a bíróság nem a tényleges felperes jogi helyzetét, jogi érintettségét vizsgálja meg, hanem a helyette és nevében eljáró más személyét, akkor nagy valószínűséggel rossz eredményre jut. Nem a valós tényeket veti össze. A közvetlen jogi érdekeltiség hiánya

a kereset elutasításához vezet, amely a felmerülő kérdések részletes felülvizsgálatától (jogorvoslattól) fosztja meg az érdekelt személyt.

Indokoltan merül fel a kérdés, hogy a közigazgatási perben miért nem jelzi a felperes vagy a képviselője, hogy a bíróság tévesen jelölte meg a személyüket. Nyilvánvaló, hogy jogi képviselővel eljáró személy esetén ez nem fordulhat(na) elő, de az elsőfokú közigazgatási perben sokszor vesznek részt laikus ügyfelek, mindenféle jogi segítség nélkül és jogi ismeretek hiányában ezeket a körülményeket nem tekintik relevánsnak, különösen ha azt érzékelik, hogy a bíróság „foglalkozik az ügyel”.

A kúriai gyakorlat ismer olyan esetet, amikor jogi képviselővel eljáró édesapa nyújtotta be saját nevében a keresetet a kiskorú gyermekére vonatkozó idegenrendészeti határozattal szemben, ennek ellenére az eljáró bíró (a felperes személyére vonatkozó pontos megjelölés ellenére) a kiskorút tekintette felperesnek, és minden perelőkészítő intézkedést erre figyelemmel foganatosított, többek között ügyvédi meghatalmazást csatoltatott a kiskorúval. Mindezek jól mutatják, hogy a bíró egyértelműen nem észlelte, nem a kiskorú, hanem az édesapa az, aki a bírósági felülvizsgálatot kezdeményezte. A tévedést a bíró figyelmetlenségén túl eredményezhette az a sajátos jogi helyzet, hogy idegenrendészeti ügyben, családegyesítési kérelem esetén nemcsak a kiskorú, hanem a szülője is érdekelt, ügyfél. Hozzájárult a bírói tévedéshez az is, hogy az eljáró jogi képviselő nem tekintette relevánsnak (véltetően az azonos érdekpozíció miatt) a tévedést, és nem is tette ezt szóvá az elsőfokú perben, csak a felülvizsgálati kérelemben, amely miatt a Kúria nem tudta az adott hibát figyelmen kívül hagyni.

Nehezebb megítélés alá esett az az ügy, amikor az örökbe fogadhatóság kimondására váró kiskorú nevében kérte a gyámja a gyámi kérelmet megtagadó közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát. A keresetlevél alapján egyértelmű volt, hogy az a kiskorút jelölte felperesként és a gyám csak az ő képviselőjében járt el. Ennek ellenére a bíróság a gyámot tekintette felperesnek és érdemben – a kiskorú javára döntve – elbírálta az ügyet. Az alperes által előterjesztett felülvizsgálati kérelemben nem volt vitatott a felperes személye, így a kúriai döntés – értékelve a kiskorú kiemelten fontos érdekét, a gyám eljárásban betöltött szerepét – ezt a problémát ugyan észlelte, de érdemben nem foglalkozott vele. Arra azonban alkalmas ez a jogeset, hogy a felperes személyének helytelen megjelölésének taglalásakor megemlítsre kerüljön.

A kisajátítási eljárás sajátos szabályának köszönhetően a kisajátítási perekben fordulhat elő, hogy „elveszik” az egyik peres fél. A Kstv. 32.§ (1) bekezdés *a*) pontja alapján a pert a kisajátítást kérő ellen is meg kell indítani, azaz a kisajátítást kérőből e törvényi rendelkezés folytán alperes, még pedig II. rendű alperes lesz. Ezzel egyidejűleg a kisajátítást kérő saját jogainak sérelmére hivatkozva (ugyanúgy ahogy az ingatlantulajdonos, vagy egyéb jogosult) szintén kérheti a kisajátítási döntés bírósági felülvizsgálatát. Ilyenkor a kisajátítást kérő felperes lesz (értelemszerű, hogy maga ellen ebben az esetben nem kell megindítani a pert). Ha azonban a bíróság úgy dönt, hogy a tulajdonos és a kisajátítást kérő által indított közigazgatási pereket összefüggésük és pergazdaságossági okból egyesíti, rendezni kell a perbeli pozíciókat. Ebben az esetben a kisajátítást kérő felperesként és alperesként is eljár és súlyos jogsértés, ha a bíró az alperesi pozícióból a kisajátítást kérőt kihagyja, mert a tulajdonosok által indított perben neki alperesként kell részt vennie a törvény idézett rendelkezése folytán, de az sem engedhető meg, hogy a felperesi pozíciót „elhagyja”, mert a saját jogon történő igényérvényesítéstől a perek egyesítése nem foszthatja meg. Kúriai gyakorlatban előfordult olyan eset is, amikor a bíróság kisajátítási perben „a II. rendű alperes [értsd: kisajátítást kérő] keresetét” utasította el ítéletében. Nem vitásan ez jogi nonszensz.

Hasonló bírói eljárás vezethet oda, hogy a kétszer kijavított ítélet a IV.r. felperesre nem tartalmaz rendelkezéseket, mert a bíró elfelejtkezett róla a perben és nem is döntötte el kereseti kérelmét.

Az alperes személyének meghatározása időnként komoly kihívást jelent a bíróság számára és ez a Kp. szabályai (18.§ és különösen 25.§) tükrében csak tovább fokozódik. A problémát – részletes elemzését mellőzve – egyrészt okozhatja, hogy a felülvizsgálni kért határozat nem tartalmazza egyértelműen a hatáskörrel rendelkező szerv, vagy személy megnevezését (hatáskör címzettje), így nehezen azonosítható be, hogy pontosan ki hozta a döntést. Az is nehézséget okozhat, hogy a döntés meghozatalát követően, de még a per megkezdését megelőzően vagy akár a per folyamata alatt megváltozik a hatáskör gyakorlójának személye (megszűnik a döntést hozó szerv vagy csak a hatásköre, jó esetben azt más szerv, személy gyakorolhatja a jövőben, vagy csak megváltozik az adott szerv megnevezése). Míg az 1952. évi Pp. hatálya alatti eljárásban a felperes feladata volt az alperes személyének megjelölése, a bíróság csak kontrollálta azt, s ha szükséges volt korrekcióra hívta fel a felperest (aki ha annak nem tett eleget meggátolta a per érdemi lefolytatását). A hatáskörrel rendelkező alperes megállapítása a közigazgatás egy részét vagy olykor majd egészét érintő átalakítások (hivatalok, minisztériumok közötti feladatátcsoportosítás) miatt nehezen követhető nemcsak a felperesek (jogi képviselőik), de a hatóságok és valljuk meg a bíróságok számára is. Sok esetben sikertelenül próbálkozik a bíróság kideríteni az új, hatáskörrel rendelkező hatóság személyét, azt sokszor maguk az érintettek sem tudják (pl. minisztériumok megszűnése, környezetvédelmi hatósági rendszer átalakítása). A nem megfelelő alperessel szemben való eljárás legalapvetőbb gondja, hogy olyan közigazgatási szerv vesz részt az eljárásban, akinek semmi köze sincs az ügghöz, az adott ügy ellátása nem az ő feladata, nincs hatásköre eljárni, hovatovább kellő szakmai ismeretekkel sem rendelkezik. A hatályon kívül helyezős és új hatósági eljárásra tévesen kötelező döntés a hatáskörrel nem rendelkező szerv, személy számára csak látszólagosan teremt hatáskört (hiszen azt csak törvény telepíthet), ugyanakkor a bírói ítéletnek kötőereje csak a perben eljáró alperessel szemben állhat fenn. Összességében egy ilyen eljárás alapvetően hibás.

Külön említést érdemel a minisztériumi és miniszteri hatáskörök keveredése. A zavart ezekben az ügyekben az jelenti, hogy akár a minisztérium, akár a miniszter a hatáskörrel rendelkező hatóság, a minisztériumon belül ugyanaz a szervezeti egység folytathatja le az eljárást, végzi el a kiadmányozást, és látja el a hatóság képviselőjét a perben, stb. Előfordult, hogy annak ellenére, hogy a felperes pontosan megjelölte, hogy ő az adott pert a miniszterrel szemben indítja meg, az aktából vissza nem kereshető okból a minisztériumból „lett” alperes, melynek oka bírói hiba, elírás, figyelmetlenség. Volt olyan eset is, hogy a beérkező ellenkérelem már nem a minisztert, hanem a minisztériumot jelölte alperesként, a minisztériumtól származott a meghatalmazás is és végül az egész eljárás nem a döntéshozó szervvel (miniszterrel) szemben folyt le. Ugyanilyen hiba fordult elő rendőri intézkedés elleni panasz ügyekben, ahol a rendőr-főkapitány helyett a rendőr-főkapitányság volt az alperes. Doktori iskola nyilvántartásba vétele ügyében sem lehetett az Emberi Erőforrások Minisztériuma az alperes, ha a döntést a hatáskörrel rendelkező miniszter hozta.

Itt csak érintőlegesen szükséges utalni arra, hogy a hatáskörben való eljárásnak kiemelt jelentősége van a közigazgatási ügyekben. A hatóság hatáskörét jogszabály állapítja meg, a hatóság hatáskörében köteles eljárni, és csak törvény engedheti meg a hatáskör delegálását más hatóságra. Minden más esetben a hatáskör tiltott delegálása valósul meg. A hatáskör hiányában hozott döntés semmis [vö: Ket. 121.§ (1) bekezdés b) pont], abból jogok és kötelezettségek nem származhatnak, a semmis döntés joghatás kiváltására alkalmatlan. Emiatt nem lényegtelen, hogy ki jogosult a döntéshozatalra, kinek kell a közigazgatási perben alperesként eljárnia.

A közigazgatási perekben a polgári pereketől eltérő többletérdekeltséggel rendelkezik a beavatkozó. Ezt a más típusú jogi helyzetet ismerte fel és rendezte a Kp., amikor az érdekelt személyére vonatkozó szabályokat megalkotta. az 1952. évi Pp. alapján a bíróság feladata a beavatkozó perről szóló tájékoztatása (értesítése) [régi Pp. 332.§ (5) bekezdés]. A tájékoztatás hiánya, a beavatkozás biztosításának elmaradása komoly érdeksérelmet okoz, mert a beavatkozó releváns érdekei meg sem jelennek a perben, így a bíróság a döntés szempontjából jelentős tények értékelését mellőzheti. Közérthetően pl. építési ügyekben mutatható be ez a probléma. A szomszédnak a közigazgatási per megindítására van jogosultsága, s ha keresetösségi jogát is tudja igazolni, érdemben vitathatja a bíróság előtt az építési engedélyt megadó hatósági döntés törvényességét. Míg a szomszéd pereskedik, az építető építkezik. Ha az építető nem szerez tudomást a perről és egyúttal az építési engedély végrehajthatóságát felfüggesztő bírói döntésről, könnyen jogsértések sokaságát követheti el, amelynek építésrendészeti következményei vannak (fennmaradási engedélyezés, bírság). Ha a bíróság az építetőt kihagyja a közigazgatási perből, mert nem értesíti a beavatkozás lehetőségéről, akkor épp azt a személyt mellőzi, akinek jogi helyzetére a legközvetlenebbül hat a hatósági egyedi aktus és a közigazgatási perben hozott ítélet. Joggal merül fel, mennyire lehet tisztességes az a bírósági eljárás, ahol a bíró hibájából nem vesz részt az egyik leginkább érdekelt személy a perben.

A beavatkozó értesítésének jelentőségét mutatja egy környezetvédelmi ügyben hozott döntés, amelyben a Kúria felrótta az elsőfokú bíróságnak, hogy a beavatkozás lehetőségéről az egyetemlegesen kötelezett másik környezethasználót – akit a környezetvédelmi szabályok sajátossága miatt ellenérdekű félnek tekintett – nem értesítette. az 1952. évi Pp. 332.§ (5) bekezdése megsértését súlyos eljárási szabálysértésnek ítélte. A Kúria ugyanakkor azt is észlelte, hogy az egyetemleges felelősséget megalapozó iratok hiányoznak, amelyet szükségesnek tartott a megismételt eljárásban beszereztetni [37.363/2016/6.].

Szintén a közigazgatási perek sajátossága, hogy ha a hatósági eljárásban szakhatóság vett részt, akkor a szakhatóságot az alperes az 1952. évi Pp. 332.§ (6) bekezdése alapján perbe hívja és a szakhatóság a továbbiakban beavatkozóként jár el. Ez a szabályozás ahhoz a különleges helyzethez igazodik, miszerint a döntéshozó hatóság kötve van a szakhatóság álláspontjához, mivel szakértelme az adott kérdés megválaszolására nem terjed ki. Amennyiben ez a szakkérdés lesz a vita tárgya, alapvetően nem a „főhatóság”, hanem a szakhatóság a legalkalmasabb arra, hogy szakmai álláspontját megvédje. Ha és amennyiben a szakhatóság perbeli részvétele elmarad, az alperes kellő ismeret hiányában – szinte magára hagyva – küzd a más hatóság kötelező véleményén nyugvó határozatáért. Miután az alperesi eljárás sikerességének záloga a szakhatóság közreműködése, az 1952. évi Pp. 332.§ (6) bekezdésének szabályát követve az alperesnek kell a szakhatóságot perbe hívni, erről azonban a bírót az 1952. évi Pp. 3.§ (3) bekezdése alapján tájékoztatni köteles.

Az 1952. évi Pp. 3.§ (1) bekezdésében foglalt, „vitában érdekelt fél” kifejezése az igénnyel fellépő felperes és a per tárgya közötti anyagi jogi kapcsolatra utal. A vitában érdekelt félnek az tekintendő, aki a perbeli jogviszony alanya, akinek a törvény által biztosított joga veszélyeztetve van vagy sérelmet szenvedett. A vitában érdekelt fél általában saját jogán indít keresetet, mert az érvényesített jognak ő a jogosultja (anyagi jogi jogosult). A materiális felperes rendszerint egybeesik a pert kezdeményező processzuális felperessel. A keresetösségi jog arra ad választ, hogy a keresettel fellépő felperes jogosult-e a perbeli igény érvényesítésére, ez a perképesség fogalmain kívül eső, alapvetően anyagi jogi kérdés, amely a fél és a per tárgya közötti anyagi jogi kapcsolatra: a félnek a vitában való

anyagi jogi érdekeltségére vonatkozik. Jogszabályok egyes esetekben lehetővé teszik, hogy az anyagi jogosultakon kívül más is pert indítson. A felperes személyéhez kötődő lényeges kérdés tehát a keresetösségi jog, amelyet a bíróság hivatalból kötele vizsgálni. Amennyiben a bíróság ezt tévesen ítéli meg, akkor vagy jogvitában közvetlenül érdekelt felet zár el a bírói jogorvoslat lehetőségétől, vagy egyáltalán nem érintett, vagy közvetlenül nem érdekelt személy részére biztosít jogot a határozat törvényességének vitatására, azaz olyan személynek enged beleszólási lehetőséget egy közigazgatási jogviszony alakulásába, akinek ahhoz nincs valós köze, akinek jogi helyzetére az adott hatósági döntés lényegi hatással nincs. Mindkét eset a bírói döntés hatályon kívül helyezéséhez vezet.

Kijelenthető, hogy a keresetösségi jog megítélése nehéz és mindig az ügy egyedi tényállásához igazodik. A bíró elsődleges kötelezettsége, hogy részletesen megismerje a felperes érdekmotivációját, jogi helyzetét és ezt vesse össze a határozatban foglaltakkal. Ha a felperes felhívásra nem tárja fel az egyedi ügghöz fűződő kapcsolatát, vagy a bemutatott jogi helyzete, érdeke olyan jellegű, hogy a határozat rendelkezései és jogi érdekeinek alakulása között közvetlen kapcsolat nem mutatható ki, akkor a keresetet ítélettel kell elutasítani. Ha a közvetlen érdekkapcsolat fennáll, a keresetet érdemben kell vizsgálni.

Építési ügyben a konkrét jogi hivatkozásokra lebontva lehet az érdekeltséget vizsgálni, mert a keresetösségi jog alapjául szolgáló törvényes érdek a konkrét jogviszony tükrében ítéltető meg.

A keresetösségi jogot minden eljárásban vizsgálni kell, még akkor is, ha többször megismételt hatósági és bírósági eljárás volt folyamatban, de korábban sohasem merült fel ennek a vitatása. Az érintettséget mindig igazolni kell, ugyanis ha korábban nem vizsgálta a bíróság az nem ítélt dolog.

Külön meg kell említeni a közösségi, csoport érdekek védelmében fellépő szervezetek keresetindítási jogát, amelyet sajátosan kell megítélni épp a szervezetek tevékenységének célja miatt. Ezen szervezeteknek a klasszikus értelemben véve szinte sohasem lehetne közvetlen érdeke egy közigazgatási ügyben, azonban az általuk ellátott közérdekű feladat sajátossága indokolhatja a keresetösségi jog kitégítését, és vonatkozásukban annak elismerését.

A környezetvédelmi törvény [vö: 1995. évi LIII. törvény 98.§ (1) bekezdés] értelmében a környezetvédelmi érdekek képviseletére létrehozott – politikai pártnak és érdekképviseletnek nem minősülő – , a hatásterületen működő egyesületeket a környezetvédelmi közigazgatási hatósági eljárásokban a működési területükön az ügyfél jogállása illeti meg. Az ügyféli jogállás egyet jelent a perindítási jogosultsággal (vö: régi Pp. 327.§ (1) bekezdés), ezért e szervezet keresete nyomán szintén a közigazgatási bíróság feladata annak megítélése, hogy az adott környezetvédelmi ügygel milyen kapcsolatban áll az érdekvédő szervezet tevékenysége (céljai, működési területe) és kereseti hivatkozásai. Ha ezek között a közvetlen kapcsolat kimutatható, akkor az érdekvédelmi szervezet által előterjesztett kereset érdemben vizsgálható.

Sajátos szabályozás valósult meg pl. földforgalmi ügyekben, ahol végül – talán a bírói döntések hatására – a jogalkotó tette egyértelművé, hogy a földbirtokosi magánérdekeket megtestesítő földbizottságok helyett eljáró Nemzeti Agrárkamara az állásfoglalása elleni kifogás nyomán meghozott képviselő-testületi, közgyűlési határozattal szemben bírósági felülvizsgálatot kérhet, joga nemcsak a perindításra, hanem a keresetösségi jogra, azaz a döntés érdemi vitatására is kiterjed.

III.2. A peres eljárás kereteinek téves azonosítása:

A bíró alapvető feladata, hogy pontosan kijelölje a közigazgatási per kereteit. Azt, hogy mit lehet vitatni egy közigazgatási perben – elvi szinten – a polgári perrendtartás rendelkezési elve, a kérelemre történő eljárás és a hivatalbóli bizonyítás szabályai, a kereseti kérelemhez kötöttség szabálya, a keresetről való teljes körű döntés kötelezettsége, illetve a keresetváltoztatás szabályai együttesen határozzák meg. Ténylegesen – egyediesítve – a vizsgálat körét a felülvizsgálni kért határozat, a kereseti kérelem, annak megváltoztatása (megváltoztathatósága), a keresetőségi jog, a megtett bizonyítási indítványok, rendelkezésre bocsátott bizonyítékok és a hivatalbóli bizonyítás lehetősége dönti el, figyelemmel arra, hogy a felperes milyen egyéb rendelkezéseket tesz (elállás, egyezség), illetve kivételes esetben egyes alperesi magatartás is befolyásolhatja (pl. határozat visszavonása, módosítása, jog vagy tény elismerése).

A feleket megillető rendelkezési jog azt jelenti, hogy a fél anyagi és eljárási jogaival szabadon rendelkezik, azaz maga dönthet arról, hogy mely anyagi jogainak eljárási érvényesítésébe kezd, ehhez bíróságot vesz-e igénybe, peres vagy nemperes eljárást kezdeményez, a per vagy nemperes eljárás során eláll-e az összes vagy némely igényének érvényesítésétől, esetlegesen egyezséget köt, milyen peranyagot szolgáltat és milyen bizonyítási indítvánnyal él (kivéve hivatalbóli bizonyítás), fellebbezési jogával él-e vagy sem. A felek önrendelkezési jogának és cselekvési autonómiájának e legfontosabb szabályát általános érvénnyel az 1952. évi Pp. 3.§-a tartalmazza. Itt került kimondásra, hogy a vitában érdekelt félnek kizárólagos joga van a per megindításához, amelyet csak törvény korlátozhat. Ehhez társulva a bíróság – a törvény eltérő rendelkezése hiányában – a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van, a rendelkezési elv érvényesülése tehát a per egészére kiterjed. Ezzel a törvény egyértelművé tette azt, hogy „az ügy urai” a peres felek, ők határozzák meg a per tárgyát és ezáltal a bíróság eljárási mozgásterét is. A felek rendelkezési joga természetesen nem korlátlan, csak egy másik alapely, a jóhiszemű joggyakorlás keretei között érvényesülhet. A polgári eljárás alapelve a közigazgatási perekre is irányadó volt az 1952. évi Pp. XX. fejezete szerint.

Miután közigazgatási per is a bírósághoz címzett és a törvény által keresetlevélnek minősített kezdőiratba foglalt kérelemre indulhat meg, a közigazgatási bíró elsődlegesen az alapján köteles a közigazgatási per kereteit meghatározni. Erre figyelemmel rögzíteni kell, hogy ki a felperes, ki az alperes, mi a megtámadott határozat, milyen körben (anyagi és/vagy eljárásjogi okból) vitatja a felperes a közigazgatási döntés(ek) törvényességét. Az előző pontban említett jogi érdekeltség vizsgálatát követően fontos tisztázni mi is a határozott kereseti kérelem. Ha e körben nem egyértelmű a nyilatkozat, az pótolható hiányosság, melyre legkésőbb az első tárgyaláson sort kell keríteni. A bíróság egészen addig nem tud a teljes keresetről megfelelően – de különösen az 1952. évi Pp. 213.§ (1) bekezdésében foglaltak szerint – dönteni, míg annak pontos tartalmát és irányát nem azonosítja. Ha ez másként nem megy, azt tárgyaláson kell tisztázni. Különösen pontatlan, hiányos, homályos, vagy akár túl terjedős kérelemnél nem elegendő az a felperesi tárgyalási nyilatkozat, hogy „a keresetemet az írásbelivel egyezően fenntartom”.

A közigazgatási perben korábban döntően a szubjektív jogvédelem kapott szerepet. Ezért sem fordulhatott elő, hogy a bíróság a per folyamán olyan kérdésben döntsön, amelyre vonatkozóan a felek nem terjesztettek elő kereseti kérelmet, ellenkérelmet, vagy más kérelmet. [E szigorú szabály alól néhány kivétel akad, amikor a bíróság a felek arra irányuló kérelme hiányában is hivatalból dönt: pl. semmisség.] A kérelemhez kötöttség másik

lényeges perbeli megnyilvánulása tehát a kereseti kérelmen való túlterjeszkedés tilalma, amely azt jelenti, hogy a bíróság döntése nem terjedhet túl a kereseti kérelmen, illetve az ellenkérelmen (1952. évi Pp. 215.§).

A hatályon kívül helyezési okok közül az 1952. évi Pp. 213.§ (1) bekezdésében foglaltak megsértése azt jelenti, hogy az ítéletben foglalt döntés nem terjedt ki a perben érvényesített valamennyi kereseti kérelemre. Ennek oka a legtöbb esetben az, hogy a bíróság nem elemzi a keresetlevélben foglaltakat. Nem tisztázza a saját maga számára, hogy "mit kér" a felperes. Amennyiben a kérelem homályos, pontatlan a bíróságnak a felperes bevonásával kell ezt a pontosítást elvégeznie. Nagy hiba, ha a bíróság erre egyedül vállalkozik, mert még a legtisztább "logikai úton" sem lehet a kereseti kérelem lényegét biztonsággal kitalálni. Különösen körültekintően kell eljárni akkor, ha a keresetlevél több egymástól elválasztható kérelmet tartalmaz. Ehhez jelentős segítséget nyújt a közigazgatási perben a felülvizsgálni kért határozat. A határozatba foglalt rendelkezésekkel történő előzetes összevetés megkönnyíti a kereseti kérelem terjedelmének meghatározását, megóv attól is, hogy a bíróság túlterjeszkedjen a kérelemben foglaltakon.

Fentiekre tekintettel hiba, ha a bíró nem a megírt kereseti kérelmet követve (hanem emlékezetből) rögzíti a kérelmet, tévesen jelöli a felülvizsgálni kért határozatokat, egy hosszadalmas eljárásban az eredeti kereseti kérelmet szem elől tévesztve dönt.

Törvényszerű, hogy a felperes a perbeli jogvita során – újabb és újabb információk birtokában – az újonnan felmerült kifogásait is érvényesíteni törekszik. A közigazgatási bíró feladata, hogy a pert kézben és megfelelő mederben tartsa és ne engedjen teret a kereseti kérelemtől való eltérésnek, a tiltott (határidőn túli) keresetváltogatásnak.

Van azonban szabályos módja annak, hogy a felperes kereseti kérelmét módosítsa, megváltoztassa. A felperesnek az 1952. évi Pp. 335/A.§ (1) bekezdése alapján az első tárgyalás befejezéséig van lehetősége a keresetének megváltoztatására. Ez a kérelemváltogatás azonban nem jelentheti a korábban – keresetindítási határidőn belül – nem vitatott, elkülöníthető határozati részekre a jogvita kiterjesztését, de azt sem, hogy a fél áttérjen az anyagi jogi kifogásairól eljárásjogi kifogásokra (vagy fordítva), illetve egyik vagy másik helyett mindkét irányból vitassa a közigazgatási határozat jogszerűségét. A keresetváltogatás kógens szabálya azt is eredményezi, hogy a bíró az első tárgyalás befejezésekor nem adhat további határidőt a kereseti kérelem megváltoztatására, ilyen bírói kötelezéssel (felhívással) az első tárgyalás jegyzőkönyve nem zárható le.

Szintén a fent idézett jogszabályból következik, hogy nem minősül tiltott keresetmódosításnak, ha a felperes követelését pl. kisajátítási kártalanítási ügyben az első tárgyalást követően leszállítja vagy felemeli [vö: régi Pp. 335/A.§ (2) bekezdés].

Hangsúlyozandó, hogy ágazati szabály (vö: nemzetgazdasági szempontból kiemelt beruházások esetén a 2006. évi LIII. törvény 8.§ (3) bekezdése) eltérő módon szabályozhatja a keresetmódosítás lehetőségét, s ilyenkor a lex specialis derogat legi generali elv alapján az 1952. évi Pp. megengedő szabálya nem érvényesül.

Az alábbi esetekben az eljárási keretekre irányadó szabályokat figyelmen kívül hagyva döntött a bíró:

3.2.1. A kereseti kérelem pontos azonosításának hiánya

→ A felperes keresetében kérte alperes határozatának hatályon kívül helyezését új eljárásra utasítás nélkül, másodlagosan pedig alperes határozatának hatályon kívül helyezését és alperes új eljárás lefolytatására utasítását. Előadta, hogy a tényállást az elsőfokú hatóság nem megfelelően tárta fel és abból téves következtetéseket vont le, mert egy számla hiteltelenségét az adóhatóság kétséget kizáróan nem bizonyította, így ő az adólevonási joggal jogszerűen élt. A felperes kereseti kérelmében vitatta továbbá az alperes azon megállapítását is, hogy az útfelújítási munkák fordított adózás hatálya alá tartoztak volna.

A fordított ÁFA felszámítására vonatkozó jogi érveket az alperes határozata nem tartalmazta, az kizárólag az alperesi ellenkérelemben jelent meg.

A téves felperesi hivatkozás és az erre alapozott alperesi válasz miatt tért ki az elsőfokú bíróság ennek a kérdéskörnek a vizsgálatára, holott az alperesi határozat erre vonatkozó jogi érvelést nem is tartalmazott, ezzel is összefüggésbe volt hozható az ítélet hatályon kívül helyezés. A Kúria végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét tehát hatályon kívül helyezte, a végzés indokolásában megállapította, hogy a fordított ÁFA felszámításával kapcsolatos jogi érveket a bíróságnak nem kell vizsgálnia, hiszen arra az alperesi határozat nem tért ki.

Tanulsgként az állapítható meg, hogy nem elégséges a keresetlevél és ellenkérelem vizsgálata a bíró részéről, hanem szükséges a felülvizsgált határozat ismerete is. Ha erre sor kerül, akkor a bíró észlelheti, hogy a felülvizsgált határozat indokolásában nem szereplő érveket vitatott felperes, mely kérdés tisztázható lett volna a tárgyaláson. Ehhez az iratok teljes körű ismeretére lett volna szükség.

→ A személyesen eljáró felperes kereseti kérelme szakszerűtlen és hiányos volt. A felperes részletes történeti tényállást rögzített a keresetlevelében, ugyanakkor még körülírásszerűen sem vehető ki, hogy melyik jogszabálysértésre hivatkozva kérte az alperesi határozat felülvizsgálatát. A keresetlevél hiányosságait az alperes érdemi ellenkérelmében jogszabályra utalással jelezte. Az elsőfokú bíróság hibázott, mert nem hívta fel a felperest nyilatkozattételre, sem a tárgyalás kitűzését megelőzően írásban – holott erre lett volna idő – , sem pedig a megtartott első tárgyaláson. Abban az esetben, hogyha a bíróság hiánypótlást rendelt volna el, akkor konkrétan rögzíthető lett volna a felperesi kereset iránya, és a bíróság ennek megfelelően vizsgálhatta volna az esetlegesen fennálló jogszabálysértést. A bíróság az érdemi döntés során nem vette figyelembe az alperes 4. sorszám alatt előterjesztett előkészítő iratának tartalmát sem, mely részletes jogszabályi hivatkozáson alapuló ellenérveket tartalmazott. A bíróság a felperes keresetének helyt adva a hatósági döntést hatályon kívül helyezte és a hatóságot új eljárásra kötelezte.

A felülvizsgálati bíróság végzésével hatályon kívül helyezte a bíróság ítéletét, és új eljárás lefolytatására utasította a bíróságot.

Összefoglalva megállapítható volt, hogy szakszerűtlen volt a kereseti kérelem, mert nem jelölt meg jogszabálysértést sem konkrétan, sem körülírással, a bíróság nem bocsátott ki hiánypótlási felhívást, a bíróság az első tárgyaláson nem nyilatkoztatta meg a felperest a kereset pontosítására, a bíró nem vette figyelembe az elsőfokú döntés meghozatalakor az alperes 4. sorszámú összefoglaló érdemi nyilatkozatát, és az általa megjelölt jogszabályokat eltérően értelmezte. Ezen körülmények együttesen vezettek a bíróság megalapozatlan döntéséhez.

A hibás döntések előzményeit vizsgálva arra a meggyőződésre lehet jutni, hogy a kereset tartalmának biztonságos meghatározása valószínűleg időhiány miatt következik be, a bíró a gyors tárgyalás kitűzést és befejezést szem előtt tartva nem tud, vagy nem akar elég időt szánni az előkészítésre, holott az előkészítő szakaszban rögzült tévedések végigkísérik a per egész folyamatát, eseteként nem vagy csak nehézségek árán javíthatók ki.

3.2.2. A kereseti kérelemről való teljes körű döntés hiánya

→ A felperes adószáma felfüggesztése tárgyában hozott határozat ellen benyújtott keresetében kifejtette, hogy az alperesi határozat jogszerűtlen, mivel részben valótlan tényálláson, részben téves jogértelmezésen alapul. A felperes felülvizsgálati kérelme nyomán a Kúria megállapította, hogy az elsőfokú bíróság úgy utasította el a keresetet, hogy az utóbbi felperesi érvet nem bírálta el, nem döntött a kereset egészéről, megsértette az 1952. évi Pp. 213.§ (1) bekezdését.

→ A felperes keresetében az alperes adókülönbözetet megállapító határozatának jogszerűségét vitatta, állításai alátámasztására bizonyítási indítványt terjesztett elő. Az elsőfokú bíróság a felperes keresetét elutasította. A Kúria a felperes által előterjesztett felülvizsgálati kérelem nyomán megállapította, hogy a bíróság döntésénél a felperes bizonyítási indítványát kellő indok nélkül mellőzte, ezzel a kereseti kérelemben foglaltakról maradéktalanul nem dönthetett (1952. évi Pp.213.§ (1) bek.).

→ A felperes esetében a 2009-ben kérelemre indult illetékhivatali eljáráshoz 2014. évben egy hivatalból indított (ellenőrzési) eljárás kapcsolódott. A 2014. évi eljárás nyomán indult pert az elsőfokú bíróság megszüntette. A fellebbezés nyomán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasító végzésében olyan kérdésben is állást foglalt, amely egyfelől nem volt a permegszüntető végzés tárgya, másfelől arról az elsőfokú bíróságnak kellett volna érdemben döntenie a megismételt eljárásban. Ennek folytán az elsőfokú bíróság a törvényszék megállapítását tényként kezelte, és így hozott új ítéletet. A megismételt eljárásban hozott ítélet ellen előterjesztett felperesi felülvizsgálati kérelem nyomán a Kúria megállapította, hogy az elsőfokú bíróság - önhibáján kívül - nem vizsgálta a 2009. évben hozott határozat kézbesítésének körülményeit, így nem döntött valamennyi kereseti kérelemről, évről (1952. évi Pp.213.§ (1) bek.). A Kúria nem fogadta el, hogy mindezt a Törvényszék bírálta el, s ezt az elsőfokú bíróság csupán tényként kezelhette. Az új eljárásban az elsőfokú bíróságnak előírta e vizsgálat pótlását, amelynek eredményeképpen a tényállás is megváltozhat.

Előfordul, hogy a kereseti kérelem egészéről azért nem dönt a bíró, mert az abban hivatkozott lényeges eljárási kifogást megalapozottnak ítéli, vagy a jogalap tekintetében igazat ad a felperesnek, s ennek következtében szükségtelennek ítéli a további anyagi jogi, vagy a bíróság összességére vonatkozó kifogások vizsgálatát.

→ Ez történt, amikor az adóhatóság adókülönbözetet állapított meg a felperes terhére, aki elsődlegesen elévülésre hivatkozással kérte az adókülönbözet törlését, de érdemben is vitatta a határozatban foglaltakat. Az elsőfokú bíróság - a kézbesítés szabálytalansága okán - megállapította az elévülés tényét. A Kúria a felülvizsgálati

eljárásban megállapította, hogy a kézbesítés szabályszerű volt, az elévülés nem következett be. A fentiekre tekintettel arra utasította az elsőfokú bíróságot, hogy - figyelemmel az elévülés hiányára - az új eljárásban a keresetet érdemben bírálja el.

→ Az alperes elmarasztalta és meg is bírságolta a hálózati engedélyes felperest, mivel a mérőórák cseréjét szabálytalanul végezte. A felperes keresetében a jogalap mellett a bírságösszeg helyességét is vitatta. Az elsőfokú bíróság a jogalap tekintetében a keresetet megalapozottnak értékelte, ezért a bírság összegéről nem foglalt állást. A Kúria az alperes felülvizsgálati kérelme nyomán az elsőfokú bíróságtól eltérő jogi álláspontra jutott a jogalap tekintetében, véleménye szerint a felperes jogsértően cserélte a mérőórákat. A kereset ezen részét elutasító felülvizsgálati döntés okán a felperesi kereset bírság összegét vitató részeinek elbírálása szükségessé vált. Ezért a Kúria az új eljárásra utasító végzésében a további kereseti kérelem elbírálására utasította az elsőfokú bíróságot.

→ Az elsőfokú adóhatóság 2008-2012 évekre bevallások utólagos vizsgálatára irányuló ellenőrzést folytatott le a felperesnél szja és százalékos egészségügyi hozzájárulás (EHO) adónemekben. Egyebek mellett megállapították, hogy a felperes tűzifa értékesítéséből származó jövedelme az erdőgazdálkodóként való nyilvántartás hiányában önálló tevékenységből származó jövedelemnek minősül, azzal szemben nyilvántartás hiányában csak 10%-os költségnyad számolható el. A revízió adatain alapuló elsőfokú határozatot az alperes megváltoztatta a 2008-2010. és 2012. évekre, a 2011. évet változatlanul hagyta. Ezzel a 2008-2012 évekre szja, és EHO adónemekben összesen 2.575.970 forint adóhiánynak minősülő adókülönbötetet állapított meg, és ehhez képest került sor az adóbírság kiszabására és a késedelmi pótlék felszámítására.

A felperes keresetében állította, hogy a bevétele östermelői tevékenységből, illetve ahhoz kapcsolódó ingó értékesítésből származott. Mivel a felperes keresete a tevékenység östermelői minősítésén, az értékesített faanyag üzemi/nem üzemi jellegén alapult, ezért a Kúria az első tárgyaláson előadott, az ingó értékesítés vizsgálatát szükségessé tevő felperesi hivatkozást az 1952. évi Pp. 335/A.§ (1) bekezdés első mondata szerinti, megengedett keresetváltoztatásként értékelte. A Kúria végzésében felrótta az elsőfokú bíróságnak, hogy a jogerős ítélet indokolása sem az adóhatósági eljárás ingóra vonatkozó megállapítását, sem a kereset további (ingó értékesítésre vonatkozó) hivatkozását nem tartalmazza, és ennek folyományaként nem is döntött ezen kérdésekről, amellyel sérült az 1952. évi Pp. 213.§ (1) bekezdése. A felperes alappal hivatkozott az el nem bírált kereseti kérelemre.

Ha a felperes kereseti kérelmét jogszerűen megváltoztatja, akkor a bíróságnak erről kell döntenie. Hibázik a bíró, ha a felperes - bírói felhívásra, határidőben - új, eldöntendő jogkérdéssel kiegészített keresetéről ítéletében nem foglalt állást. Az ítélete indokolása hiányos, ha nem fedi le a kiegészített keresetet. Bár a Kúria a felperes felülvizsgálati kérelme nyomán az 1952. évi Pp. 206. és 221.§-ára hivatkozva helyezte hatályon kívül az ítéletet, az 1952. évi Pp. 213.§ (1) bekezdése megsértése is egyértelmű.

→ A felperes keresetét az első tárgyaláson egy újabb, jól elkülöníthető kérelemmel kiegészítette. Az elsőfokú bíróság ítéletével elutasította a felperes keresetét. A Kúria megállapította, hogy az elsőfokú bíróság ítéletében - megsértve az 1952. évi Pp. 213.§ (1) bekezdését - sem az új kereseti kérelmet, de még az annak alapjául szolgáló határozati megállapításokat sem érintette, így nem döntött valamennyi kereseti kérelemről.

→ Az adóhatóság a felperessel szemben több adónemben állapított meg adókülönbötet, indokolásában - többek között - arra is hivatkozva, hogy a felperesnél bevételként a hivatkozott kölcsön nem fogadható el. A felperes a határozat megállapításait vitatta, a per első tárgyalásán keresetét változatlanul fenntartotta, majd a per során a belföldi és külföldi magánszemélyek részére nyújtott kölcsöneivel kapcsolatos álláspontját tovább részletezte, állítva a határozat jogsértő voltát. Az elsőfokú bíróság a felperes keresetét elutasító ítélete indokolása szerint a kereset 1. és 4. pontjában foglalt kérelmek vonatkozásában az 1952. évi Pp. 335/A.§ (1) bekezdésére tekintettel nem volt módja a per első tárgyalását követően előterjesztett keresetváltoztatást vizsgálni. A Kúria megállapította, hogy a felperes a kereset 1. és 4. pontjában is támadta az alperesnek a külföldi és belföldi magánszemélyektől felvett kölcsönökre vonatkozó álláspontját. Rögzítette, hogy nem tekinthető keresetváltoztatásnak az, ha a felperes a keresettel érvényesített jog megváltoztatása nélkül annak megalapozására újabb tényeket hoz fel, vagy a felhozottakat kiigazítja. A Kúria kifejtette, hogy a belföldi és külföldi magánszemélyek kölcsöneivel kapcsolatos határozatrészeket támadó, meghatározott irányú kereseti kérelmén a felperes a második tárgyaláson nem változtatott, e kereset részekén belül pedig újabb tényekre hivatkozás nem tiltott keresetváltoztatás. Ez okból elrendelte a Kúria a felperes kereseti kérelméről való teljes körű döntéshozatalt.

3.2.3. Az eljárás keretei módosított határozat esetén:

→ Az alperes az elsőfokú bíróság megismételt eljárásának idején módosította határozatát, melyet a felperes keresettel támadott meg, elsősorban eljárási kifogásokra hivatkozva. Az elsőfokú bíróság érdemben elbírálta a keresetet és az alperesi határozatot - az elsőfokú határozatra kiterjedően - hatályon kívül helyezte. A Kúria ez utóbbi ítéletet azért helyezte hatályon kívül, mert a bíróság ítéletében nem tette nyilvánvalóvá miszerint a módosított határozatot vetette-e össze a felperes keresetével, és a határozatmódosítás figyelembevételével hozott-e döntést, mellyel megsértette az 1952. évi Pp. 213.§ (1) bekezdését. Megjegyezte a Kúria, hogy az ítélet rendelkező része sem utalt arra, hogy a bíróság a módosítással kiegészült határozatot, mint egységet bírálta volna el.

→ Hasonló döntésre került sor, amikor az adóhatóság több adónemben állapított meg adóhiányt a felperessel szemben, majd a közigazgatási per folyamán az alperes módosította határozatát. A módosítás megállapításait a felperes elfogadta, így az erre vonatkozó kereseti kérelmét már nem tartotta fenn. Az elsőfokú bíróság erre a tényre ugyan utalt ítéletében, de e vonatkozásban a pert nem szüntette meg. A Kúria a felülvizsgálati eljárásban megállapította, hogy a bíróság az ítéletében nem tette nyilvánvalóvá miszerint a módosított határozatot vetette-e össze a felperes keresetével, és a módosító határozat figyelembevételével hozott-e döntést. A Kúria álláspontja szerint az 1952. évi Pp. 337.§-ában nevesített jogintézmény tényleges alkalmazását nem pótolja, ha a bíróság az ítélet indokolásában utal e jogszabályhelyre.

3.2.4. A kereseti kérelmen való túlterjeszkedés

→ A felperes az alperes határozatának felülvizsgálatát kezdeményező keresetében az alperesi jogsértést alátámasztó konkrét jogszabályhelyet nem jelölt meg. Az elsőfokú bíróság az alperesi határozatot - az elsőfokú határozatra kiterjedően - hatályon kívül helyezte új eljárás elrendelése mellett. Az ítéletben kifogásolta, hogy a hatóság eljárásában nem alkalmazta a becslés módszerét. A Kúria az alperes felülvizsgálati kérelme alapján

megállapította, hogy a bíróság a kereseti kérelmen túlterjeszkedett, a felperes a becslésre vonatkozóan nem terjesztett elő kereseti kérelmet, bizonyítási indítványa nem volt, a becslést mint módszert meg sem említette. A bíróság olyan jogszabályhelyekre alapította döntését, amelyeket nemcsak a keresetlevél, de még a közigazgatási határozatok sem tartalmaztak, ezzel megsértette az 1952. évi Pp. 215.§-át.

3.2.5. A korábban jogerőre emelkedett előzményi határozatok szerepe

A peres felek egy konkrét közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata során időnként kísérletet tesznek arra, hogy a megelőzően hozott és jogerős határozatokban foglaltakat ismét vitássá tegyék. A joggyakorlat elemzés vizsgált ügyekben nem talált erre példát.

3.2.6. A kúriai iránymutatások szerepe:

A megfelelő keretek közötti eljárás ismertetése során indokolt utalni arra, hogy ha a felülvizsgálati bíróság akár anyagi, akár eljárásjogi hiba(ák) miatt a korábbi jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új határozat hozatalára utasította, akkor a bírót a felülvizsgálati döntésben adott jogértelmezés, megállapított tények, és jogi iránymutatás köti az 1952. évi Pp. 275.§ (5) bekezdése alapján.

Ez a szabály nemcsak az alsóbb fokú, de a felülvizsgálati bíróság számára is feladatot ad.

A bíró köteles a kúriai ténymegállapítást, jogértelmezést követni, és a megismételt eljárásra adott iránymutatásnak megfelelően dönteni. Ennek a feladatának a bíróság azonban akkor tud jól eleget tenni, ha a kúriai végzés érthetően, világosan foglalja össze, hogy a Kúria milyen hibá(ka)t tár fel, miért értelmezi másként az adott tényeket vagy alkalmazandó jogot, és mit vár a megismételt eljárástól. Az egyértelmű és részletes indokolás, a pontos iránymutatás tehát elengedhetetlen ahhoz, hogy a megismételt eljárás a felülvizsgálati bíróság elvárása szerint és eredményesen befejezhető legyen. Minden olyan esetben, amikor a felülvizsgálatot végző bíróság pontos iránymutatást ad, a bírónak azt követnie kell. E kötelezettség alól – a megismételt eljárásban is fennálló változatlan ténybeli és jogi helyzet esetében – nem mentesülhet. Alapvetően téves az a bírói szemlélet, amely a bírói függetlenség félreértelmezésére vagy a kúriai döntés kritizálhatóságára alapítva szembeszegül az iránymutatással. Ez szakmai alkalmasság kérdését vetheti fel. Egy felülvizsgálati döntéssel kapcsolatos szakmai problémákat, kifogásokat bírói értekezleteken, egyéb szakmai fórumokon meg lehet vitatni, ennek megvannak a megfelelő keretei, a megismételt eljárás ennek nem alkalmas terepe. Lényeges és el nem hanyagolható körülmény, hogy a felülvizsgálati eljárásban ítélező bírácoknak is törekednie kell a döntés közérthetőségére, világos indokolására és megfelelő útmutatás nyújtására, mert csak ebben az esetben várható el a hatályon kívül helyező döntés maradéktalan végrehajtása.

Fentiek szerint lényeges eljárási szabálysértés, abszolút hatályon kívül helyezési ok, ha a felülvizsgálati bíróság döntésének a megismételt eljárásban a bíró nem tesz eleget.

→ Adóügyben a bíróság a legelső eljárásban hozott jogerős ítéletében – a határozati tényállástól eltérően, az alperes terhére róta tényfeltárási kötelességének elmulasztását, majd az alperest újabb eljárásra, tényfeltárással kötelezve – hatályon kívül helyezte az alperesi döntést. Az ítéletet hatályon kívül helyező és az elsőfokú bíróságot megismételt eljárásra utasító felülvizsgálati döntésében a Kúria kifejtette, hogy egymást kizáró érveken nyugvó ítélet értelmezhetetlen és érdemi felülvizsgálatra alkalmatlan. A megismételt eljárásban a bíró lényegében ugyanazt az ítéletet hozta meg, azzal, hogy már elvégezte a bizonyítékok részletes elemzését, és már nem követte el azt az érvelési hibát mint korábban. Ugyanakkor a megismételt felülvizsgálati eljárásban meghozott kúriai végzés alapján jól látható, hogy a bizonyítékok bírói értékelése kirívóan okszerűtlen volt, s ez vezetett a korábbi döntés változatlan meghozatalához. A józan ésszel is ellentétes bírói értékelés felveti, hogy a bíró tudatosan törekedett arra, hogy korábbi jogi álláspontját fenntartsa és ettől még a bizonyításra vonatkozó szabályok súlyos megsértése sem tartotta vissza.

Kifogásolta és a bírói eljárás hibájaként róta fel pl. a bizonyítékok értékelése körében a Kúria azt, hogyan tudott volna a felperes gabonát eladni úgy, hogy az az eladás időpontjában még nem volt a tulajdonában, illetve azt is, hogyan lehetne valós gazdasági eseményként elfogadni úgy az adott értékesítést, hogy nem volt bizonyított az áru raktározása és szállítóeszközzel való fuvarozása sem.

→ Előfordultak olyan esetek is, amikor a kúriai végzés új eljárásra szóló útmutatásai bizonyultak túl általánosnak, de az elsőfokú bíróság ennek ellenére helyesen folytatta le a megismételt eljárást. Itt kell utalni arra, hogy a kúriai döntés indokolásának egészét kell figyelembe venni akkor, amikor a megismételt eljárásban az elsőfokú bíróság felállítja az eljárás kereteit. A felülvizsgálati bírósági döntésnek nemcsak az új eljárásra adott útmutató bekezdése, hanem valamennyi érve és megállapítása, az indoklás egésze segítségül hívható annak eldöntésekor mi is pontosan az elsőfokú bíróság feladata. Egy helyi iparüzési adó ügyben bár az új eljárásra vonatkozó bekezdés ugyan általános megállapításokat tartalmazott, de az általános útmutató mellett a kúriai döntés kellő részletességgel indokolt volt, mert pontosan megjelölte milyen eljárási hibákat követett el a bíróság, megadta az ügyben felmerült jogértelmezés szempontjából releváns tényeket, és útmutató döntéseket, mely összességében már azt eredményezte, hogy a megismételt eljárásban a bírónak nem okozott nehézséget a döntés meghozatala.

→ Fogyasztóvédelmi ügyben hozott a Kúria úgy döntést, hogy maga a döntés részletkérdéseket nézve részben hiányos, részben önellentmondó indokolású volt, de a felülvizsgálattal érintett eljárási kérdésben, az alperesi kompetencia körében megfelelt a követelményeknek.

III.3. A hibás ténymegállapítás lehetséges okai:

A közigazgatási bíróság a hatósági döntés felülvizsgálata során, az érdemi és teljes felülbírálat érdekében jogosult – amennyiben azt a felperes kéri – a hatóság által megállapított tényeket vizsgálni, és a bizonyítékokat akár külön bizonyítás nélkül is, akár a perben lefolytatott bizonyítás eredményével kiegészítve, összevetve újraértékelni, egyúttal eltérő tényállást megállapítani. Az ügy jogi megítélése szempontjából releváns tények megismerése

szükséges a megalapozott döntés meghozatalához. Helytelenül vagy hiányosan megállapított tényállás esetén a bíró nem a valósághű tényállást veti össze az alkalmazandó jogi normával és egy tévesen azonosított élethelyzetre ad nyilvánvalóan rossz választ.

A bíróság által megállapított tényeket az ítéletnek részletesen kell tartalmaznia. A tényállás ismertetése nélkül sem a peres felek, sem a jogorvoslatot végző bíróságok, sem az adott eseti döntést később megismerő személyek nem tudják pontosan milyen tények figyelembevételével döntött a bíróság. A tényállás rögzítése nem azonos a pertörténet bemutatásával, de azzal sem, ha a bíró azt ismerteti, amit az alperes megállapított. A bizonyítási eljárás és a bizonyítékok (szakvélemény, tanúnyilatkozat, okirat) ismertetése, azokból történő idézés sem helyettesítheti a ténymegállapítást. A bizonyítékok összevetése és értékelése alapján kell rögzíteni azt, hogy a bíróság milyen tények fennállására vagy hiányára tudott következtetéseket levonni s mit tekintett megállapítható tény(ek)nek.

Fentiekben tett megállapítás természetesen nem zárja ki, hogy a bíróság a hatósággal azonosan állapítsa meg a tényeket, de azt akkor úgy kell ismertetni, s nem szabad a közigazgatási határozatot vég nélkül kiidézni.

A közigazgatási ügyekben a tények megállapítása sajátos folyamat. Két önálló szakaszra (hatósági, majd bírósági szak) is osztható, de eltérő lehet a bizonyításra köteles személyek köre, illetve az akár meg is változhat. A tényfeltárás elsődlegesen az alperes feladata (különösen hivatalból indult eljárás esetén, ugyanakkor a kérelemre indult ügyekben is meg kell állapítania a tényeket, de a bizonyítást alapvetően az ügyfél végzi, a hatóság csupán arra köteles, hogy elősegítse a tények bemutatását, a bizonyítékok rendelkezésre bocsátását, stb.), meghozott határozatában a megállapított tényállást ismertetnie kell, az azt alátámasztó bizonyítékokat meg kell jelölnie. A hatósági tényállást a bíróság részére megküldött közigazgatási iratoknak kell alátámasztania. A közigazgatási bíró ezért elsődlegesen a közigazgatási iratokat vizsgálja meg és veti egybe a határozattal, majd értékeli a felperes által állított, bizonyított vagy bizonyítani szándékozott tényeket, végül dönt a további bizonyítás szükségességéről. Ezen belül nemcsak arról, hogy kinek és milyen tényt mivel kell/lehet bizonyítani, hanem arról is, hogy a felperes, esetlegesen az alperes által kért bizonyítás meghaladja-e a per kereteit. Minden ügyben egyedileg ítélandók meg ezek a kérdések, azonban minden megállapítás mellé ítéleti indokolás tartozik. A bíróságnak ugyanis meg kell válaszolnia azt is, ha engedi, de azt is, ha elutasítja a bizonyítási indítványok teljesítését, ha figyelembe veszi vagy mellőzi az értékelésnél az adott bizonyítékot, ha változtat, vagy ha nem a határozati megállapításokon. Minden bírói ténymegállapítást a rendelkezésre álló (közigazgatási és peres) iratanyagnak igazolnia kell.

Sokszor félreértelmezhető az az eljárási szabály, hogy a bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékokat egyenként és összességében, saját meggyőződése szerint értékeli. az 1952. évi Pp. 206.§ (1) bekezdésben rögzített szabad értékelés (bizonyítékok mérlegelése) nem jelenthet bírói önkényt, korlátlan mozgásteret, a logika és az ész érveivel való szembekerülést. A bizonyítékok szabad értékelésének korlátját jelenti az ítélet teljes körű indokolásának kötelezettsége, mivel a bírói döntésben kell minden, a bizonyításhoz tartozó részdöntést megmagyarázni, a bizonyítási eljárás eredményét értékelni és ennek indokát bemutatni.

Lényeges, hogy vannak olyan tények, amelyek a jogsértés megállapításához és vannak olyanok, amelyek a jogsértés súlyának értékeléséhez tartoznak. Ha pl. a hatóság jogsértés miatt bírság szankciót alkalmazott, akkor – felperesi vitás esetén – a bíróságnak mindkét körbe tartozó körülményeket vizsgálnia kell, és megalapozottan csak akkor dönthet, ha megismerte mind a jogsértést, mind a jogsértés súlyát igazoló, meghatározó tényeket.

Az 1952. évi Pp. 3.§ (3) bekezdése – amellet, hogy a felek rendelkezési jogát rögzíti – a bizonyítási eljárás lényeges szabályait is lefekteti. A jogvita elbírálásához szükséges bizonyítékok rendelkezésre bocsátása - ha törvény eltérően nem rendelkezik - a feleket terheli. E rendelkezést pontosítja az 1952. évi Pp. 164. § (1) bekezdése, amely előírja, hogy a per eldöntéséhez szükséges tényeket általában annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valóban fogadja el. Értelemszerű kivételt képez ez alól közigazgatási perekben a hivatalbóli bizonyítás [az 1952. évi Pp. 336/A.§ (1) bekezdés].

Közigazgatási perben sajátos szabályt tartalmaz az 1952. évi Pp. 336/A.§ (2) bekezdése, amely szerint, ha a közigazgatási eljárás hivatalból indult, vagy a közigazgatási szerv a tényállás-megállapítási kötelezettségének nem tett eleget, a közigazgatási szerv köteles a határozata (a szakhatóság az állásfoglalása) alapjául szolgáló tényállás valóságának bizonyítására, ha azt a felperes vitatja. Kialakult bírói gyakorlat szerint a felperesnek legalább valószínűsítienie kell, hogy a határozatban megállapítottól eltérő tényállás az igaz, azt a hatóság azért nem tudta jól megállapítani, mert eljárási kötelezettségének (tényfeltárás) nem tett eleget (KGD2012. 140.).

A bizonyítás indítványozása elmulasztásának, illetve a bizonyítási indítvány elkésett voltának jogkövetkezményei, valamint a bizonyítás esetleges sikertelensége törvény eltérő rendelkezése hiányában a bizonyításra kötelezett fél terhére esik, s a bíróság ezt így is köteles értékelni. Fontos megjegyezni, hogy a hiányos vagy sikertelen bizonyítás következményeit csak a kellően kioktatott, eljárási jogait ismerő fél viselheti. Ezért nem fordulhat elő, hogy azért lesz pervesztes a felperes, mert őt a bíróság kioktatási kötelezettsége ellenére megfelelően nem tájékoztatta, és emiatt a felperes nem tudta milyen eljárási jogai és kötelezettségei vannak, azaz milyen lehetőségei vannak állításai igazolására.

A bíróság a bizonyításra köteles felet tájékoztatásával segíti, melynek megtörténte releváns és ellenőrizendő adat (körülmeny), hiánya alapvető eljárási hiba.

III.3.1. A bírói tájékoztatás hiánya, hibája:

A felek jogainak gyakorlását előmozdító bírói kötelezettség a tájékoztatás. A bíróságnak tájékoztatnia kell a feleket a jogvita eldöntése érdekében a bizonyításra szoruló tényekről, a bizonyítási teherről, illetve a bizonyítás sikertelenségének következményeiről. A bírói jogértelmezésre ez a tájékoztatási kötelezettség nem vonatkozik. Követelmény, hogy a tájékoztatás folyamatos legyen, mindig igazodjon a bizonyítás adott fázisához. E tájékoztatásra tehát nemcsak egyszer kerülhet sor a peres eljárás során, a tájékoztatás követi az ügy egyedi tényállását, alakulását, a peres eljárás menetét, igazodik a bizonyítási eljárás eredményéhez. Tartalmának a jegyzőkönyvből megállapíthatónak kell lennie. Ha a jegyzőkönyv e tekintetben hiányos, de a peres eljárás egyéb adatai alapján a tájékoztatás tartalma visszaigazolt, látható, hogy a felperes ismerte a perbeli jogait és kötelezettségeit, akkor a tájékoztatás rögzítésének hiánya önmagában nem minősül releváns hibának. A tájékoztatás hiánya hatályon kívül helyezési ok, ha az szükséges bizonyítás elmaradásához vezet.

A bizonyítási teher jogszerű kiosztása – a tájékoztatáson belül – alapfeltétele a helytálló tényállás megállapításának. Ennek hiánya hatályon kívül helyezési ok.

→ Illeték ügyben a Kúria azért hozott hatályon kívül helyező döntést, mert nem értett egyet az elsőfokú bíróság azon álláspontjával, hogy a műszaki szakkérdés (ingatlan műszaki állapota) tisztázása alperes feladata lett volna, s mivel azt a hatósági eljárásban elmulasztotta, így azt a megismételt eljárásban pótolnia kell. A felülvizsgálati döntés rámutatott, hogy a felperes a bizonyításra kötelezett, így neki kell bizonyítani. A felperest azonban ki kell oktatni, hogy a szakkérdés megválaszolásához nem elegendőek az árverési vételhez tartozó iratok, állításai alátámasztásához szakértő igénybevételére van szükség.

→ Súlyos hiba, ha a felperes adóügyben tanúbizonyítással él és a büntető iratok beszerzését kéri, a bíróság mindezen indítványok teljesítését mellőzi, majd arra utasítja el a keresetet, hogy a felperes nem bizonyította kereseti állítását. Ilyenkor a Kúria joggal rója fel az 1952. évi Pp. 3.§ (3) bekezdésének megsértését, hiszen a bíróság maga akadályozta meg a bizonyítást, majd a bizonyítatlanság következményeit a felperesre terhelte. Mindez nem jelenti, hogy a bíróságnak minden indítványt kontroll nélkül el kell fogadnia. Ha azt állapítja meg, hogy a felperesi indítványok nem megfelelőek, nem alkalmasak tények bizonyítására, ki kell oktatnia a felperest, és segítenie kell a jogai gyakorlásában.

A tájékoztatás a közigazgatási perben sem csak a felperesnek nyújtott bírói támogatás.

→ Jövedéki ügyben mutatott rá a Kúria arra, hogy ha a termék bor vagy pezsgő minősítése a felmerült szakkérdés, akkor a perben az alperesnek is biztosítani kell az ellenbizonyítás lehetőségét, erről őt ki kell oktatni. Ha kioktatás nem volt, és az alperes enélkül is megtette bizonyítási indítványát, amelyet a bíróság mégsem teljesített, akkor az lényeges bírói hiba.

→ A tájékoztatási kötelezettség folyamatosságának igényét igazolja, hogy a felülvizsgálati bíróság többek között azért helyezte hatályon kívül a jogerős ítéletet, mert a bíró – féli hivatkozás ellenére – nem ismerte fel a szakértői kompetencia hiányát, a felperesi kérelmet egyébként alátámasztó aggályos szakvélemény birtokában csak azt vette figyelembe, hogy a felperesnek további bizonyítási indítványa nem volt. A döntését úgy hozta meg, hogy a felperes előzetes tájékoztatása nélkül mellőzte a szakvéleményt és a felperes keresetét elutasította, utalva arra, hogy bizonyítási kötelezettségének nem tett eleget. Ebben az esetben is a bíró akadályozta a felperest a bizonyításban, hiszen a felek elé kell tárni, ha a szakvéleményt a bíró aggályosnak ítéli, és azt nem is akarja döntéshozatalnál figyelembe venni. Ilyen tájékoztatás mellett a felperes tudomást szerez arról, hogy eddigi törekvései nem elegendőek a pernyertességhez és további bizonyítás szükséges, melyeket ő köteles indítványozni. Értelemszerű, hogy az állításait alátámasztó szakvélemény birtokában a fél nem kezdeményez további bizonyítást, bízik abban, hogy bizonyítási kötelezettségének eleget tett. Kioktatás hiányában meghozott, „meglepetés” döntés nem felel meg az eljárás tisztességére vonatkozó követelményeknek.

→ A bizonyítási terhet kisajátítási ügyben a bíróság tévesen az alperesre osztotta, amikor a hatósági határozatot hatályon kívül helyező döntésben előírta számára annak vizsgálatát, hogy az adott közérdekű cél más ingatlanon is

megvalósítható. A Kúria a jogerős ítélet okfejtésével szemben – a jogági sajátos szabályozásra figyelemmel – arra mutatott rá, hogy elsődlegesen az ügyfélnek (felperesnek) kell valószínűsítene azt, hogy másik ingatlanon a közérdekű cél megvalósítható és mindez a tulajdon kisebb sérelmével jár. Ha a felperes ezt valószínűsíti, akkor fordulhat meg a bizonyítási teher és terhelődhet át az alperesre a bizonyítás feladata.

→ Több bírói hibát is mutat az a jogeset, amelyben a felperes kereseti kérelmet terjesztett elő a Magyar Államkincstár határozatával szemben, állítva, hogy mozgásában korlátozott és önálló életvitelre képtelen, az ezzel ellentétes megállapítás téves. Kérte a bíróságtól egészségügyi állapota vizsgálatát, de szakértői bizonyításra nem tett indítványt. A kereseti kérelem hiányos volt, a tények és azok bizonyítékainak előadását nem tartalmazta és nem tért ki arra sem, hogy a közigazgatási eljárás során beszerzett szakértői vélemények mely részét sérelmezi a felperes. A bíró a keresetlevél hiányosságait nem pótolta, a tárgyaláson a felperest nem oktatta ki a szakértői bizonyítás szükségességéről.

A bíróság ítéletében az alperes határozatát mégis hatályon kívül helyezte, és a hatóságot új eljárásra kötelezte. Az eljáró bíró a tényállás részeként – saját személyes tapasztalatai alapján – rögzítette, hogy a II. fokú orvosi szakértői bizottságának véleménye tévedést tartalmaz, hiszen a felperes helyváltoztatáshoz használ meghatározott segédeszközt (kerekeszék, egy pontos támbot), ezért súlyosan fogyatékos.

A Kúria az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, arra tekintettel, hogy a tényállás ellentmondásban áll a jogi indokolással, továbbá az orvosszakmai kérdésben szakértő kirendelése indokolt, de szakvélemény beszerzésére nem került sor. Rögzítette, hogy a bírónak fentiek alapján a keresetlevél hiányainak pótlása körében, illetve/vagy az első tárgyaláson a keresetet a tények és az érvényesítendő jog tekintetében is tisztázni kellett volna. Ennek hiányában nem lehet az 1952. évi Pp. 3.§ (3) bekezdés szerinti tájékoztatási kötelezettségnek eleget tenni, így pl. megadni a szakértői bizonyítás szükségességéről szóló tájékoztatást.

→ ÁFA adónemben végzett bevallások vizsgálatára irányuló eljárásban az adóhatóság adókülönbötetet állapított meg a felperes terhére. A lényegre törő keresetében a felperes részletesen kifejtette jogi álláspontját, vitatva alperes ténymegállapításait, hiányolva adókijátszásra irányuló ügyletben való részvételét átfogó tudattartalmának bizonyítottságát.

A bíróság ítéletében az alperesi határozatot az elsőfokú határozatra kiterjedően hatályon kívül helyezte. Indokolása szerint az alperes a tényállást nem tárta fel kellően, mert a releváns tényeket nem ismerte meg. A megismételt eljárásra előírta a bíróság a tényállás maradéktalan feltárását.

Felülvizsgálati kérelem alapján a Kúria az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte. Rámutatott arra, hogy a felperes vitathatja az adóhatósági ténymegállapítást és az adóhatóság által a tények megállapításához felhasznált bizonyítékok értékelését, ezek cáfolatára azonban a felperesnek magának is bizonyítékokat kell előtárnia, tételesen és időrendben be kell mutatnia az adóbevallása adataihoz kapcsolódó gazdasági eseményeket, részleteznie kell, hogy azokat mely bizonyítási eszközök és miként bizonyítják, továbbá meg kell indokolnia, hogy melyik bizonyítéka miként cáfolja az adóhatóság által beszerzett és értékelt bizonyítékokat. Az ítélet ennek megtörténtét nem tartalmazta már csak azért sem, mert a felperes az eljárás során bizonyítást nem ajánlott fel. A Kúria az 1952. évi Pp. 164. § (1) bekezdésére hivatkozott, valamint a 3. § (3) bekezdésére, továbbá arra, hogy az elsőfokú bíróságnak a megismételt eljárás során a bizonyítási eljárást úgy kell lefolytatnia, hogy a felperest a konkrét tényállításai vonatkozásában konkrét tájékoztatást követően kell a bizonyítási kötelezettségére figyelmeztetni és felhívni a bizonyításra. A hatályon kívül helyezés indoka alapvetően az volt, hogy a bíróságnak a bizonyítás

körében az 1952. évi Pp. 3. § (3) bekezdésében foglaltak szerinti tájékoztatási kötelezettségét az ügy konkrét tényállítására vonatkoztatva, egyediesítve kellett volna teljesítenie, a felperesnek pedig azon állítását, hogy az adóhatóság határozata jogszabálysértő, bizonyítani kell.

→ Kúria adóügyben (ÁFA) hozott jogerős ítéletet érintő döntésében kiemelte, hogy a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésére okot adó lényeges eljárási jogszabálysértésnek minősül az 1952. évi Pp. 3. § (3) bekezdése és az ezek kapcsán kialakult bírói gyakorlat értelmében az, ha a bíróság anélkül rója a felperes terhére a bizonyítatlanságot, hogy a bizonyításra szoruló tényekről, bizonyítási kötelezettségéről tájékoztatná (BH2015.40., BH2010.134., BH2005.74.). A bíróság bizonyításra vonatkozó tájékoztatási kötelezettségéből adódóan a fél nem tudhatja meg kizárólag az ítéletből, hogy mely okok miatt nem találta alaposnak a bíróság a keresetét, és hogy miért róta a terhére az 1952. évi Pp. 164. § (1) bekezdése szerinti bizonyítás elmaradását. A bíróság közigazgatási perben (adóügy) is köteles tájékoztatni a feleket a bizonyításra váró tényekről, bizonyítási teherről és jogkövetkezményekről abban az esetben is, ha az ügyben jogi képviselővel járnak el (KGD2016.70., KGD2015.30., KGD2014.180.). Utalt végül a Kúria arra is, hogy az 1952. évi Pp. 336/A. § (2) bekezdésének helyes értelmezése szerint a félnek nem elég pusztán állítania azt, hogy az adóhatóság nem teljesítette tényállás-tisztázási és bizonyítási kötelezettségét, hanem az erre vonatkozó előadását alá is kell támasztania, mert e nélkül a bizonyítási teher a perben nem fordulhat meg.

→ A bíróság a bizonyítási teher megfordulására való figyelmeztetés nélkül, az alperes terhére értékelte a tényállás tisztázatlanságát. A bíróság az eljárás során ugyan felhívta az alperest a keresetben állított területmérés elmaradásának igazolására, melyre az alperes olyan nyilatkozatot tett, hogy a hatósági ellenőrzési jegyzőkönyvek a mérést bizonyítják, és egyúttal állította, hogy a bizonyítási teher a felperesen van. A bíróság ezt követően a felperest hívta fel az állításai igazolására, aki szakértői bizonyítást kért, a bíróság ennek ellenére további bizonyítást nem folytatott le, az alperest a bizonyítási teher megfordulására nem figyelmeztette, hanem ítéletével az alperes határozatát hatályon kívül helyezte és az alperest új eljárásra kötelezte, terhére értékelve a tényállás tisztázatlanságát. A Kúria hatályon kívül helyező döntésében azzal érvelt, hogy a tényállás tisztázatlanságának megállapítására csak az 1952. évi Pp. 336/A. § (2) bekezdésére való figyelmeztetést követően, az alperes számára a bizonyításra módot adva, a bizonyítás hiányában vagy annak elégtelensége esetében van mód [37.910/2016].

→ Adóügyben mutatott rá a Kúria a bizonyítási teher kapcsán arra, hogy az Art. 108. § (2) bekezdése szerint az adóhatóságot terheli annak bizonyítása, hogy a becslés alkalmazásának feltételei fennállnak, a becslés módszere helyes volt. Ezzel szemben az Art. 109. § (3) bekezdése értelmében a felperesnek kell bizonyítania a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést. Az ezen elveknek meg nem felelően kiosztott bizonyítási kötelezettség, majd annak megállapítása, hogy a felperes a rá háruló bizonyítási kötelezettségének nem tett eleget, törvénysértő döntéshez vezet [35.331/2015].

→ A Kúria által felülbírált ügyben az irodaingatlan értékét az illetékhatóság helyszíni ellenőrzést követően magasabb értéken állapította meg. A felperes a perben csatolt olyan (a felperes szerint) az ingatlan értékét befolyásoló, rejtett hibára utaló bizonyítékot, amely az alperes előtt nem volt ismert. Ezt a bizonyítékot az elsőfokú bíróság értékelte és további bizonyítás nélkül azt állapította meg, hogy az alperes határozata nem megalapozott, ezért azt hatályon kívül helyezte és a hatóságot új eljárásra kötelezte az ingatlan valós, a

megvásárlásakor fennálló állapota tisztázása és az akkori értéke meghatározására. A Kúria azonban úgy ítélte meg, hogy a bíróság bár az alperes által nem ismert – de az ingatlan szerzésekori értéket befolyásoló – bizonyítékot figyelembe vehette, de a becsatolt bizonyíték alapján a felperest terhelte annak bizonyítása, hogy az ingatlan vételkori állapota milyen volt, ezt szakértővel neki kellett volna bizonyítania, mivel időközben az ingatlanon felújításokat, átalakításokat végeztek. A szakértői bizonyítás szükségességéről a bíróságnak az 1952. évi Pp. 3.§ (3) bekezdése alapján a felperest tájékoztatnia kellett volna, és ha a megismételt eljárásban a felperes ezt követően sem él további bizonyítással, ennek következményeit kell levonnia.

A Kúria az ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította, ezzel a felperes bizonyítási kötelezettségét helyezve előtérbe, egyúttal módot adva a megismételt eljárásban a felperesnek a további bizonyításra [35.613/2014]

A bíróság tájékoztatási kötelezettségének a fentiekben bemutatottak szerint meghatározó szerepe van abban, hogy a peres felek perbeli jogait ismerve, kötelezettségeiket tudva járassanak el és állításaiknak megfelelő tényeket igazoljanak. Jól látható, hogy akár már az első tárgyaláson rossz irányt vehet a bizonyítási eljárás, ha a bíróság téves tájékoztatást ad vagy a szükséges tájékoztatást mellőzi. Bár nem kizárt, hogy mindez a per későbbi szakaszában korrigálható (bírói szemlélet, jogi álláspont változása, újabb szakmai ismeretek szerzése, peres felek indítványa, stb. segítségével).

A bírói joggyakorlat abból a téziséből indul ki, hogy a közigazgatási eljárás bizonyítási hibái a peres eljárás során többnyire korrigálhatók. A hatóság ez okból való új eljárásra kötelezésére akkor kerülhet sor, ha a bizonyítás várható terjedelme meghaladja a peres eljárás kereteit. Ellenkező tartalmú bírói döntés hatályon kívül helyezési ok.

Ahogy korábbiakban kifejtésre került a tényállás pontos megállapítása a megalapozott döntés egyik alapvető eleme. A közigazgatási per sajátossága az osztott bizonyítási eljárás, hiszen a feladat egy (nagyobb) részét a hatóság végzi el, míg a bírósági kontroll keretében a bíróság a bizonyítást szükség esetén kiegészíti, vagy a per kereteit meghaladó bizonyítás esetén a hatóságot annak kiegészítésére kötelezi.

A Ket. 50.§-a és az 1952. évi Pp. 3.§-a és 206.§-a a közigazgatási hatóságra és a közigazgatási bíróságra is ró tényfeltárási kötelezettséget. Figyelemmel arra, hogy a közigazgatási perben jellemzően a felperest terheli a bizonyítás, a bíróság eljárási kötelezettségeinek úgy tud eleget tenni, hogy segíti a bizonyító felet megfelelő információk átadásával (bírói kioktatás), majd a bizonyítási eljárást levezeti, végül pedig értékeli a rendelkezésre álló adatokat, tényeket a bizonyítási eszközök bizonyító erejének figyelembe vételével.

Az osztott bizonyítási feladatból az a sajátosság is fakad, hogy a közigazgatási iratoknak kiemelt jelentősége van a közigazgatási perben. Ezek mintegy kiindulási alapjai a hatósági ténymegállapítás ellenőrzésének. Amit a hatóság döntésében megállapít, azt a közigazgatási iratoknak vissza kell igazolnia. Ezért súlyos hiba és az ítélet hatályon kívül helyezéséhez vezet, ha a bíróság nem szerzi be a közigazgatási iratok eredeti példányát, és ezért jogerős ítéletében iratellenes tényállításokat tesz [37.248/2016.].

A bíróság az alperest akkor kötelezheti új eljárás keretében a bizonyításra, ha a hatóság nem állapította meg a releváns tényeket, vagy azokat alapvetően hiányosan határozta meg és a további tények megállapítása hosszadalmas bizonyítást igényelne, ezzel rendkívüli módon elhúzódna a peres eljárás befejezése. Ezen elv mögött az a szemlélet húzódik meg, hogy a bíróság alapvetően ellenőrzi a közigazgatás működésének törvényességét és nem végzi el a hatóság helyett a feladatát.

A bíróság minden esetben törvénytörően helyezi hatályon kívül az alperesi határozatot, ha helytelenül jut arra a következtetésre, hogy az alperes tényfeltárási kötelezettségét elmulasztotta, ha alperesre bizonyítási terhet oszt ki törvényi feltételek hiányában, vagy ha a per kereteit meg nem haladó és alperest terhelő bizonyítást csak a hatósági eljárásban látja megvalósíthatónak.

→ A Kúria eseti döntésében kimondta, hogy az elsőfokú bíróság a tényállást hibásan, iratellenesen rögzítette, ezért nem felel meg a valóságnak, hogy az alperes nem tisztázta a tényállást, így indokolatlan volt az közigazgatási határozatok hatályon kívül helyezése. A tényállás megállapítható a hatósági eljárás adatai alapján, ezért a megismételt eljárásban az elsőfokú bíróságnak az 1952. évi Pp. 213.§-a szerint a kereseti kérelemről kell érdemben döntenie a rendelkezésre álló adatok és bizonyítékok értékelése után. [37.812/2015/5.]

→ A jogellenes fakitermelés miatt megbírságolt felperes keresetében egyfelől állította, hogy az érintett terület legelő, illetőleg amennyiben erdő, úgy a fakitermelés mennyiségét és körülményeit vitatta. Az elsőfokú bíróság utóbbi érvelést elfogadva helyt adott a keresetnek és az alperesi határozatot - az elsőfokú határozatra kiterjedően - hatályon kívül helyezte. Az alperes felülvizsgálati kérelme nyomán a Kúria megállapította, hogy a bíróság tévesen rögzítette a tényállást, emiatt nem döntött teljes körűen a kereseti kérelemről (1952. évi Pp.213.§ (1) bek.). Ugyanakkor döntését téves és részben iratellenes megállapításokra alapozta ezáltal a hatóságnak az új eljárásra adott iránymutatása hibás és célszerűtlen. [38.078/2015/4.]

→ A felperes a terhére adókülönbözetet, adóhiányt megállapító alperesi határozat ellen részletes, több anyagi és eljárási jogsértésre hivatkozással nyújtott be keresetet, egyaránt vitatva a döntés jogalapját és az adókülönbözet összezszerűségét. Az elsőfokú bíróság a keresetnek részben helyt adott és az alperes határozatát megváltoztatta. Az alperes felülvizsgálati kérelme nyomán a Kúria megállapította, hogy a bíróság nem listázta a kereset elkülöníthető elemeit, indokolásából nem állapítható meg, hogy mely tényekre és milyen jogszabályi előírásokra alapozta döntését. Az ítélet tényállása ugyanis hiányos, okszerűtlen, helyenként egymásnak ellentmondó megállapításokat tartalmaz, és jogszabályra való hivatkozás nincs benne. Ennélfogva nem állapítható meg az, hogy a bíróság valamennyi kereseti kérelemről döntött volna (1952. évi Pp. 213.§ (1) bek.), az indokolás hiányos (1952. évi Pp.221.§ (1) bek.), a felek állításai nem nyertek alátámasztást. [35.809/2015/10.]

→ Az adóhatóság hiteltelen számla, a gazdasági esemény hiánya miatt marasztalta el a felperest, eljárásában szakértőt is alkalmazva. Az elsőfokú bíróság az alperesi határozatot - az elsőfokú határozatra kiterjedően - hatályon kívül helyezte és új eljárást nem rendelt el. A Kúria az alperes felülvizsgálati kérelme nyomán

megállapította, hogy a bíróság túlerjeszkedett a kereseti kérelmen (1952. évi Pp.215.§), mert tévesen értelmezte a keresetet. Az alperest nem tájékoztatta, bizonyításra nem adott lehetőséget, a felek csak az ítéletből értesültek a bíróság téves keresetértelmezéséről, azzal kapcsolatos jogi álláspontjáról. (35.656/2014/5.) A Kúria az új eljárásra részletes iránymutatást adott az elsőfokú bíróságnak. A megismételt eljárásban a bíróság - a korábbi döntését hozva meg - az iránymutatásnak csak részben tett eleget, továbbra is rosszul értelmezte a keresetet, az abban felvetett kérdéseket nem vizsgálta, nem létező kérdéseket azonban igen, hibásan állapította meg a bizonyítási terhet, ezért a felperesnek nem is adott módot a bizonyításra.

→ Az állattartási ügyben a tényállás feltáratlansága okán került sor hatályon kívül helyezésre, mert az adott ügyben nem derült ki, hogy hány állat jár ki a lakásból. A vonatkozó szabályok alapján elrendelt állattartási korlátozás jogszerűsége csak akkor ítéltető meg, ha tisztázott, hogy hány állatot is tart a felperes, a panaszokban foglalt zavarásokat a felperes által tartott állatok okozzák. Ha azonban a tényállás nem volt tisztázott, akkor nincs jogszerű lehetőség a jogvitát lezáró érdemi döntés hozatalára [37.624/2015].

III.4. A szakértői bizonyítás hibái:

Külön tárgyalást igényelnek a szakértői bizonyítás problémái. Jól látható, hogy már a bírói tájékoztatás taglalásakor több esetben merült fel az, hogy ha a bíró nem ismeri fel, hogy az adott ügyben szakkérdés miatt szakértői bizonyítás szükséges, a szakértő igénybevételének igényéről, szükségességéről nem tájékoztatja a bizonyításra kötelezettet, akkor a bíró csak megalapozatlan döntést hozhat, melynek egyenes következménye a hatályon kívül helyezés.

Anélkül, hogy részletes taglálásra kerülne mikor és miért van szükség szakértői bizonyításra (hiszen ezzel külön joggyakorlat-elemző csoport foglalkozott), a lényeg úgy foglalható össze, hogy egyes közigazgatási jogvitában felmerülhetnek speciális és nem jogi tudást igénylő (pl. környezetvédelmi, építésügyi, élelmiszerbiztonsági, egészségügyi, számviteli, pénzügyi) kérdések, amelyek alapvetően befolyásolják egy adott ügy jogi minőségét, magának a jogsértésnek a megállapíthatóságát, jellegét. Szakkérdés esetén alapvető jelentősége van tehát a szakmai ismeretek alapján azonosítható tényeknek. Ilyen esetben a szakismeretre már a hatósági eljárásban is szükség van, ott vagy maga a hatóság, vagy a megkeresett szakhatóság, vagy a kirendelt szakértő (szakértői intézet, szervezet) rendelkezik vele, a hatósági döntés is szakmai véleményen alapul. Ennek egyenes következménye, hogy a közigazgatási perben is kell a speciális szaktudás. A kereset folytán a szakkérdésben elfogadott álláspontot is felül kell vizsgálni, s mivel ezzel a tudással a bíróság nem rendelkezik, másként – mint szakértő bevonásával – nem is tudja a teljes és érdemi felülvizsgálatot elvégezni. Az 1952. évi Pp. és a szakértői tevékenységre vonatkozó törvények szerint szakértő fő szabály szerint a bíróság által kirendelt igazságügyi szakértő, vagy eseti szakértő, de lehetőség van magánszakértői vélemény - mint bizonyíték - előterjesztésére is. Ez utóbbi, általában és önmagában, nem alkalmas a hatósági eljárásban kialakított szakértői álláspont cáfolatára (hiszen az egyik érdekelt fél – felperes vagy akár a beavatkozó – megbízásából készül, s nem feltétlenül objektíven, vagy minden kérdésre kiterjedően közelíti meg az adott problémát), azonban alkalmas lehet arra, hogy kétséget ébresszen az igazságügyi szakértői véleményben foglaltak aggálymentességét illetően, és további

szakértői bizonyítást tehet szükségessé (szakvélemény kiegészítése, újabb szakértő kirendelése, szakértő meghallgatása).

Ha szakkérdés merül fel a perben, akkor alapvető fontosságú tehát, hogy a bíróság és a felek ezt felismerjék, a bizonyításra köteles fél szakértő kirendelésére irányuló indítványt terjesszen elő, de emellett kiemelkedő jelentőségű a szakértő helyes megválasztása is, hiszen csak a kellő szakértelemmel rendelkező szakértőtől várható meggyőző erejű és a perben felhasználható szakvélemény. Inkompetens szakértőtől nem származhat aggálymentes és az ítékezés alapjául elfogadható vélemény. A szakértőt a saját kompetenciájáért felelősség terheli, kamarai úton fegyelmi felelősséggel tartozik azért, hogy ha nem a kompetenciájába tartozó kérdésben ad véleményt.

Az a bíró felelőssége, hogy a perben csak megfelelő szaktudással rendelkező szakértőt vegyen igénybe. Kétség esetén indokolt a kirendeléskor rákérdezni a jogosultság meglétére, akár az illetékes kamarához, vagy az igazságügyi szakértői névjegyzéket vezető hatósághoz is lehet fordulni ez ügyben.

A szakértőhöz intézett kérdések determinálják a szakvélemény minőségét. Rossz kérdésre csak rossz válasz adható. A felek csak a kérdés feltevését indítványozhatják, a bíró az, akinek az ügy eldöntéséhez szükséges kérdéseket meg kell fogalmaznia. Az ügyhöz nem tartozó kérdések feleslegesen növelik a szakértői munka idejét, terhét, költségét, ezek vizsgálata megnöveli a pertartamot, elterelik a felek és a bíró figyelmét az ügy lényegi magjától.

Ezért is tilos olyan kérdéseket a szakértőhöz intézni, amely/vagy amelyre adott válasz a kereseti kérelmen túlmutat. Nem elégséges arra rákérdezni, hogy pl. a határozatában az építésügyi hatóság jól döntött-e, mivel a határozat jog- és ténykérdéseket is tartalmaz, hanem konkrétan kell megfogalmazni a szakmai kérdéseket. A szakértőnek az a feladata, hogy a szakmai tudása felhasználásával válaszolja meg a per eldöntéséhez szükséges tényeket.

A bírónak meg kell követelnie, hogy a szakértő részletesen (tényadatokkal és szakmai szempontból is) indokolja meg döntését, ha van, mutassa be a számításait, jelölje meg a vonatkozó szakmai (jog)szabályokat. Van arra is mód, hogy a bíróság rákérdezzen arra, ha a szakértő ellentétes következtetésre jut, mint a közigazgatási eljárásban kirendelt szakértő. Az indokolás választ adhat pl. eltérő kiindulási adatokra, eltérő módszerre, számítás hibákra.

Kiemelkedő szerep jut a bírónak abban is, hogy az ésszerű keretek között tartsa a bizonyítási eljárást. Az ismétlések, felesleges érvelések helyett akár ismételt tájékoztatással a bizonyítás hatékonyságát növelheti: pl. szóbeli meghallgatás, szakvélemény kiegészítése, új szakértő bevonása lehetőségéről való tájékoztatás.

Figyelemmel arra, hogy a kereseti kérelemhez kötöttség a bíróságra, eljáró bíróra vonatkozó szabály és nem a szakértőre, ezért a bírónak kell figyelnie arra, hogy a felek által nem vitatott kérdéseket a szakértő is tényként kezelje. Ezért pl. ha a peres felek nem vitatták a fajlagos négyzetméter árát, akkor nem lehet a határozatban foglaltnál alacsonyabb (szakértő által megállapított) ár alapján számítani a többletkártalanítás összegét.

A legnagyobb probléma, ha a közigazgatási eljárásban kirendelt szakértő, illetve a kellő szakértelemmel eljáró hatóság/szakhatóság álláspontja és a perben kirendelt szakértő szakvéleménye között ellentmondás van.

Megoldásként mutatkozik az 1952. évi Pp. eljárási keretei között, hogy ha a közigazgatási eljárásban keletkezett szakértői véleményről, vagy akár a fél által csatolt magánszakértői véleményről azt állapítja meg a bíró, hogy az alkalmas a perben kirendelt szakértői véleményben tett megállapítások kétségbe vonására, ilyenkor akár a perbeli szakvélemény kiegészítése, szakértő meghallgatása vagy akár újabb szakértő kirendelése válhat indokolttá.

A bíróság akkor is hibát követ el, ha a szakértői véleményt minden kontroll nélkül elfogadja döntése alapjául. Bár a bíróság szakértelemmel nem rendelkezik pl. építési ügyben, vagy környezetvédelmi ügyben, vagy az ingatlan forgalmi értékének megállapításánál, de van annyi ismerete, hogy pl. a szakértői érvelést, a kiindulási pontok helyességét, az alkalmazott szakértői módszer vagy az elvégzett számítások megfelelőségét – a szakvélemény indokolására is figyelemmel – ellenőrizze, illetve ha bármilyen kételye van, azt a felek és a szakértő bevonásával tisztázza. Törekedni kell tehát arra, hogy a bíró megértse a levezetések, mert csak akkor tudja azokat ellenőrizni. A bírónak pl. fel kell ismernie, hogy a szakértő nyilvánvalóan hibás módszert alkalmazott, mert a téves módszerválasztás kihat a véleményre és az azt elfogadó ítéletre is.

Kiemelendő, hogy a szakértői vélemény beszerzése nem azt jelenti, hogy a bíróságnak a bizonyítási eljárásban nincs már további dolga. A szakvélemény egy a bizonyítékok között, ha vannak további bizonyítékok, akkor a bíróságnak azokkal összevetve kell értékelnie, ha fennmaradnak ellentmondások, akkor azokat tisztázni kell.

→ A szakértő kirendelésére vonatkozó kötelezettségét akkor teljesíti a bíróság, ha kompetens szakértőt rendel ki. Ha a beszerzett szakértői vélemény nem alkalmas az állított tények igazolására, akkor erről tájékoztatni kell a felperest, csak akkor lehet a bizonyítás elmaradását terhére értékelni, ha ennek ellenére sem kér új szakértőt [37.281/2015].

→ Ha egyértelműen kiderül a szakértői meghallgatás/véleménykiegészítés után, hogy rossz, használhatatlan a hatósági és/vagy bírósági eljárásban beszerzett szakértői vélemény, akkor erről tájékoztatni kell a felperest, nem lehet egy értékadat (illetékkiszabás során megállapított forgalmi érték) alapján és lényegében szakkérdésben bíróként egyedül dönteni.

→ A Kúria a bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, továbbá az alperes határozatát is és az alperest új eljárásra kötelezte. Az ítéleti tényállás szerint az alperes a felperes által üzemeltetett internet terminálokon végzett ellenőrzés eredményeként a felperest szerencsejáték engedély nélküli szervezése miatt bírság megfizetésére kötelezte. A felperesek kereseteit a bíróság elutasította.

A felülvizsgálati eljárásban a Kúria a felperesek tényállás tisztázatlanságára vonatkozó kifogását alaposnak értékelte. E körben azt állapította meg, hogy jogszabálysértően járt el az alperes akkor, amikor szakértőt nem vett igénybe. A jogerős ítéletet az tette megalapozatlanná, hogy a bíróság ezt a hiányosságot nem észlelte és a bizonyítást nem is pótolta. A Kúria hangsúlyozta, hogy az ügyben egy informatikai eszközről, elemeiről, moduljairól, az ezek közötti kapcsolatáról, a felhasználás lehetőségeiről, illetve egy konkrét felhasználásról, az ebből levonható ténybeli és jogi következtetésekről kellett döntést hozni, ami csak a rendszer és a terminál informatikai szakértői vizsgálata alapján ítélt meg. Egy informatikai berendezés kapcsán a jellemzők

meghatározása informatikai szakértő feladatkörébe tartozik, aki választ tud adni arra a kérdésre, hogy van-e összefüggés a játékeredmény és a kreditegyenleg változása között, ha igen az milyen természetű, az ügyben rendelkezésre álló adatok szerint a rendszer a lényegét érintően megváltoztatható-e, avagy sem, illetve történt-e és ha igen milyen változtatás. Nem bírálható el szakértői vizsgálat nélkül az sem, hogy léteznek-e az informatikában olyan elismert módok, amelyek kizárják a változtatást és ezek alkalmazása jelen esetben biztosított-e vagy sem. A Kúria a felülvizsgált ítélet ettől eltérő álláspontját tévesnek minősítette és utalt az e körben kialakult következetes felülvizsgálati ítélkezési gyakorlatra is. Rögzítette azt is a kúriai ítélet, hogy az alperes nem igazolta, hogy saját alkalmazottjai mennyiben felkészültek az Sztjv. 26. § (1) bekezdése által a hatóságra telepített, speciális feladat ellátására, a szaktudásra vonatkozó előadás pedig nem a szakkérdés hiányának igazolása.

A vizsgált kúriai döntésben tehát az szolgált a jogerős ítélet és a keresettel támadott alperesi határozat hatályon kívül helyezésének és az alperes új eljárásra kötelezésének alapjául, hogy a közigazgatási eljárás során olyan, különleges szakkérdésnek minősülő kérdés szakértői bizonyítása nem történt meg, amelyre vonatkozóan az alperesnek megfelelő szakértelme, szaktudása nem volt, ennek ellenére döntött, és ez megalapozatlan döntést eredményezett. A megismétlendő eljárásra vonatkozóan – a tényállás tisztázása érdekében – informatikai szakértő kirendelése útján történő bizonyítási eljárásra adott iránymutatást a Kúria. A szakkérdés lényegi megfogalmazása az volt, hogy a pénznerő automatává (nyerőgéppé) minősítés alapvető feltétele, hogy a szerencsejátékokra alkalmas legyen. A játék, amennyiben megfelel a szerencsejáték törvényi definíciója mindhárom fogalmi elemének (távfizetés, nyeremény, véletlen szerepe), akkor szerencsejátéknak minősül. A gép minősítése kétséget kizáróan jogkérdés, melynek elbírására az alperesnek van hatásköre, a fogalmi elemek megléte azonban ténykérdés, amelyre csak tényállásában megalapozott alperesi határozat esetén adható kétséget kizáró válasz. Erre szolgál az informatikai szakértői bizonyítás [35.474/2015 és 35.237/2016].

→ A Kúria a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte és a bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. A bíróság keresetet elutasító döntést hozott, megalapozottnak tekintve az alperes határozatát, amely szakértői bizonyításon, szakértői vélemények összevetésén alapult. A Kúria a megállapított tényállásból azt a következtetést vonta le, hogy tőkepiaci szakértő szakvéleményére lett volna szükség, azt nem pótolta és nem helyettesítette az igénybe vett pénzügyi szakértő szakvéleménye. Megállapítása szerint tévesen értékelte a bíróság a szakértői megállapítást úgy, hogy az a korábbi szakvéleményeket nem vonta kétségbe. Álláspontja szerint a szakértő nem is volt megfelelő képesítésű az ügyben felmerült szakkérdés megítélésére, a szakértői kompetencia hiánya okán minősítette a Kúria a bíróság ítéletét érdemi felülbírálatra alkalmatlannak, idézve az igazságügyi szakértőkről és képesítési, szakmai feltételeikről szóló jogszabályi előírásokat. Leszögezte, hogy pénzügyi szakértő tőkepiaci szakkérdésben nem nyilváníthat véleményt, ebben a vonatkozásban kompetenciával nem rendelkezik. A kialakult felülvizsgálati ítélkezési gyakorlatra hivatkozással az érdemi döntésre kiható eljárási jogszabálysértésnek minősítette a bíróság részéről azt, hogy több irányú speciális szakértelmet igénylő jelentős tény megállapításához vagy megítéléséhez olyan szakértőt vett igénybe, aki képesítésénél fogva csak az egyik szakterületen rendelkezik megfelelő szakismerettel. A megállapított tényállásra utalással rögzítette, hogy az adóhatóság részéről kirendelt szakértő könyvszakértői és pénzügyi szakértői területen rendelkezik kompetenciával, tőkepiaci szakterületen nem.

A Kúria az új eljárásra vonatkozó iránymutatásában előírta, hogy a bíróság csak a pénzügyi szakkérdés tekintetében vetheti össze a pénzügyi és tőkepiaci szakvéleményt a pénzügyi szakértő véleményével, a tőkepiaci kompetenciába tartozó kérdések körébe ilyen összevetést nem végezhet. az 1952. évi Pp. bizonyítási szabályainak betartásával kérhetik a felek új pénzügyi és tőkepiaci szakértő kirendelését. [35.245/2015.] Ezen ügy tanulsága az is, hogy a szakértelemmel nem rendelkező bírósági elnök nem állapíthatja meg, hogy egy kompetenciahiányos szakértő más szakterületet érintő véleménye kompetencia esetén is megállná a helyét.

→ A tisztességes eljáráshoz való jog és a bizonyításra vonatkozó szabályok megsértésének megállapítására került sor abban az esetben, amikor a bíróság a felperes szakértő kirendelésére, tanúk meghallgatására irányuló bizonyítási indítványát elutasította, akadályozva ezzel a felperest az építkezés műszaki és építészeti követelményeknek való megfelelése vitatásában, bizonyításában, ugyanakkor a felperes keresetét mégis a bizonyítás hiányára utalással utasította el. Téves volt ugyanis a bíróságnak a statikus szakértő kirendelése iránti kérelmet elutasító döntésének az indoka. Az elsőfokú bíróság a szakértő mellőzését egyrészt azzal indokolta, hogy a felperes a nyílásáthidaló kapcsán nem jelölte meg azokat a körülményeket, amelyek indokolják a szakértői bizonyítást, másrészt azzal, hogy a közigazgatási eljárásban sem volt szükség szakvélemény beszerzésére, ezért ennek indokoltsága a perben sem merülhet fel, továbbá az erkély beépítése kapcsán a bíróság arra hivatkozott, hogy a felperes nem tett olyan tényállításokat, amelyek a hatósági eljárásban beszerzett szakvéleményben foglaltakat olyan mértékben megkérdőjelezték volna, hogy a perben szakértői bizonyításra lenne szükség.

A Kúria megállapítása szerint azonban az elsőfokú bíróság tévedett, amikor – az erkély beépítése kapcsán – szakvéleménnyel szemben tényállításokat várt el cáfolatként, mert szakkérdést nem tényállítással kell cáfolni. Tévedett abban is, hogy a közigazgatási eljárásban sem volt szükség az adott statikai szakkérdésben (nyílásáthidaló) szakértőre, ezért annak szükségessége a perben sem merülhet fel. A bíróság figyelmen kívül hagyta, hogy az építésügyi hatóság szakemberei kellő szakértelemmel rendelkezve járnak el, az építető a hatósági eljárásban csatolta a statikai tervezői számításokat, a felelős műszaki vezető nyilatkozatát az állékonyságra, amelyeket az építésügyi hatóság helyszíni szemle alapján és szakmai ismeretei tükrében elfogadott. Azaz a hatóság a szakmai tudását felhasználva járt el, szakkérdésben döntött.

A bíróságnak a szakkérdéseket érintő – állékonyság, terheléskorlátozás, statikai problémák – kereset elbírálásakor módot kell adnia felperesnek a bizonyításra, mert szakkérdésben a felperesnek nincs más lehetősége mint szakértői bizonyítással cáfolni a hatóság megállapításait [37.877/2015].

→ Amikor a perben hét tanulmány vonatkozásában kellett eldönteni a bíróságnak, hogy azok kutatás-fejlesztésnek minősültek-e, az elsőfokú bíróság négy, illetve három tanulmány vizsgálatára külön-külön egy-egy szakértőt rendelt ki, majd a szakvéleményeket elfogadva döntött és a tanulmányokat a kutatás-fejlesztés körébe tartozóknak ítélte. Az alperes felülvizsgálati kérelmére eljáró Kúria az 1952. évi Pp. 206.§ (1) bekezdése megsértését állapította meg, mert – álláspontja szerint – a bíróság tévesen ítélte meg az újdonság nemzetgazdasági vonatkozását az ágazati törvény jogszabályi definíciójára is figyelemmel, továbbá a közigazgatási eljárásban és a perben beszerzett szakvélemények közötti ellentmondást nem oldotta fel, nem biztosította az alperesnek az ellenbizonyítás lehetőségét, nem határozott az alperes ezzel kapcsolatos bizonyítási indítványairól sem. A Kúria osztotta az alperes azon érvelését is, hogy az elsőfokú bíróság több esetben nem tett eleget az 1952. évi Pp. 221.§ (1) bekezdésében foglalt indokolási kötelezettségének. Az új eljárásra előírta az alperesi bizonyítási indítványok szerinti bizonyítás lefolytatását, a szakvélemények közötti ellentmondás feloldását, a kutatás-fejlesztés fogalmának eltérő értelmezésére tekintettel a szakvélemények kiegészítését [35.476/2016].

Nemcsak a szakértői kompetencia, de a szakértő pártatlansága is alapvető követelmény a közigazgatási perekben, hiszen nem várható el elfogulatlan, objektív állásfoglalás attól a szakértőtől, akinek saját korábbi véleményét kellene felülbírálnia, vagy személyében akár az egyik, akár a másik félhez, annak érdekköréhez kapcsolódik, vele függő viszonyban van. E témakörbe nyilvánvalóan nem tartozik bele a saját szakvélemény szóban vagy írásban történő kiegészítése, pontosítása.

→ Fogyatékosági támogatási ügyben az elsőfokú szakhatósági véleményt aláíró szakértő később a perben nem lett volna kirendelhető igazságügyi szakértőként, és nem lett volna elfogadható a véleménye akkor sem, ha korábbi véleményével ellentétes véleményt adott és állította, hogy csak formális volt a korábbi szakvéleményben való közreműködése, mert valakit helyettesített [35.292/2015].

→ Elfogultság miatt nem fogadható el, ha jövedéki ügyben a NAV Szakértői Intézete (Intézet) járt el a hatósági eljárásban szakértőként, majd a bíróság – a fél tiltakozása ellenére – egy másik szakértő társszakértőjeként az Intézetet rendeli ki és a szakértők együttesen nyújtanak be szakértői véleményt [35.087/2015].

→ A szakértő személyében való megállapodás hiánya miatt nem mellőzhető a szakértői bizonyítás, ha a bíróság adóügyben a transzferár nagyságának kérdését szakkérdésnek minősítette. Erre az sem adhat okot, ha a Könyvszakértői Intézet hosszú határidővel vállalta volna a vélemény elkészítését. [35.084/2014].

III.5. Az indokolás hibái

Az ítélet megfelelő indokolása nem formális kötelezettség. Ezen múlik a döntés meggyőző ereje. A döntés megalapozottságát, átgondoltságát az indokolásnak kell biztosítania, tükröznie, ezért az indokolási kötelezettség megsértése is lényeges eljárási szabálysértés. Ahogy utalt rá az elemzés a bizonyítékok szabad bírói értékelésének korlátját jelenti az ítélet kellő mélységű indokolásának kötelezettsége.

Minden ügyben és minden ítélet esetében egyedileg dönthető el mi minősül az 1952. évi Pp. 221.§ (1) bekezdésében foglalt követelménynek megfelelő indokolásnak. Általánosságban az állapítható meg, hogy ha az ítéletből világosan megérthető, hogy a bíró mely bizonyítékok alapján és miért az adott tények fennállását állapította meg, kiderül, hogy adott tényállásra mely jogi normákat vonatkoztatta, továbbá az azokkal való összevetés után logikusan indokolja, hogy miért azt a jogi következtetést vonta le, az ítélet kellően meggyőző erejű.

Lényeges, hogy a bírói ítélet indokolása érdemi kifogásokra érdemi választ ad, nem ismétli automatikusan az alperes határozati érveit, mellőzi az általános szövegpanelek használatát, az ügy egyedi jellegzetességére koncentrálna, a felek érdemi és lényeges felvetéseire, érveire reagál.

Nem megfelelő az ítélet indokolása akkor sem, ha a bíróság megállapításai és a döntése, új eljárásra adott iránymutatása ellentmondásos. A rendelkező résznek az indokolással, illetve az indokolásnak önmagával is összhangban kell állnia.

→ Személyi jövedelemadó ügyben a felperes keresetlevele rendkívül tömör és rövid volt, gyakorlatilag a becslés megfelelőségét a javára nézve kedvező bizonyíték (kölcsönszerződés) figyelmen kívül hagyását kifogásolta, vitatta a becslési eljárás jogalapját is. A perben egy lényeges bizonyítási cselekmény volt, a bíróság az utolsó tárgyalási napon meghallgatta a kölcsönszerződést szerkesztő ügyvédet, majd ítéletében az alperesi határozatot az elsőfokú határozatra kiterjedően, részben hatályon kívül helyezte, még hozzá a becsléssel megállapított adóhiány és annak jogkövetkezményei vonatkozásában.

A bíróság ítéletében a jogi indokolás körében rögzítette, hogy miről kellett döntenie, részletesen mérlegelte a közigazgatási eljárás során, valamint a perben beszerzett bizonyítékokat, és ítéletében konkrétan rögzítette azt is, hogy nem vitatható a kölcsönadás ténye. Ennek ellenére a hatályon kívül helyező és új eljárás lefolytatására kötelező ítéletében az adóhatóságnak előírta, hogy az olasz adóhatóság megkeresése útján tisztázza, hogy az időközben elhunyt kölcsönadó magánszemély ezzel a pénzüsszeggel ténylegesen rendelkezett-e. A Kúria megállapítása szerint az ítélet önmagában komoly ellentmondást tartalmazott, hiszen amennyiben a bíróság megállapította a kölcsön tényét és a megismételt eljárásra azt az utasítást is adta az adóhatóságnak, hogy ez a továbbiakban már nem vitatható, akkor feleslegesen írta elő a megismételt eljárásban a további bizonyítás lefolytatását. Ha pedig további bizonyítás szükséges, akkor a bíróság hogyan állapíthatta meg a kölcsönadást bizonyított tényként.

→ A jogi képviselő nélkül eljáró felperes térképezési hibára hivatkozott a keresetében. Tényállításait kérte figyelembe venni. A bíróság arra hivatkozással utasította el a keresetet, hogy amennyiben fenn is áll a felperes által állított térképezési hiba, az eredeti állapot helyreállítására nem kerülhet sor, mivel a vitatott ingatlanrész beépítésre került egy kerékpárút, illetőleg kiszolgáló létesítmények létesítésével, kárigény eldöntése pedig nem közigazgatási bíróság feladata.

A felperes felülvizsgálati kérelmét a Kúria alaposnak találta, az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította. A Kúria megállapította, hogy a bíróság az 1952. évi Pp. 3.§ (3) bekezdése szerinti tájékoztatási kötelezettségének eleget tett, majd a felperes a bíróság tájékoztatását követően kérte igazságügyi földmérő szakértő kirendelését azzal, hogy egyéb bizonyítási indítványait, nyilatkozatait a szakértői vélemény tükrében fogja előterjeszteni. A bíróság szakértőt nem rendelt ki és az ítélet indokolásában sem adott számot arról, hogy miért döntött így a felperes bizonyítási indítványáról. A felülvizsgálati bíróság szerint ezzel megsértette az 1952. évi Pp. 221. § (1) bekezdésének a rendelkezését, amely nem volt orvosolható eljárási szabálysértés a felülvizsgálati szakban. A felülvizsgálati bíróság mögöttes álláspontja az volt, hogy elsődleges a jogsérelem létének feltárása, csak másodlagos az a kérdés, hogy ez orvosolható-e, különben a bíróság megalapozatlanul dönt. [37.454/2014]

→ A Kúria a helyi iparüzési adóügyben az elsőfokú bíróság ítéletét azért helyezte hatályon kívül és utasította a bíróságot új eljárásra, mert az elsőfokú bíróság a késedelmi pótlék számítás helyességét olyan határozati mellékletre alapította, amely nem volt megtalálható az iratok között. A módosító határozat melléklete pedig nem volt kétséget kizáró módon az adóhatóságtól származó mellékletnek tekinthető. A Kúria szerint az alperestől a hiányzó bizonyíték az 1952. évi Pp. 275.§ (1) bekezdése alapján a felülvizsgálati eljárásban nem volt beszerezhető, mert bizonyítás a felülvizsgálati eljárásban nem vehető fel, ezért a Kúria a bíróság terhére az 1952. évi Pp. 221.§ (1) bekezdésének megsértését állapította meg [35.342/2015].

IV. fejezet

A Kúria, az Alkotmánybíróság, az Európai Unió Bírósága tevékenységének nyomon követése

Az ügy érdemi elbírálására kiható hibák elemzését a Kúria jogegységesítő tevékenységének, az Alkotmánybíróság (AB) és az Európai Unió Bírósága (EUB) döntéseinek figyelembe vételére szorította le a joggyakorlat-elemző csoport, mert az anyagi jogi hibák köre az ágazati szabályok végtelen sora miatt olyan szerteágazó, hogy egy ilyen elemzés körében teljes körűen nem mutatható be valamennyi, de még a legjellemzőbb probléma sem.

IV.1. A Kúria jogegységesítő tevékenységének követése

A Kúria az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésében meghatározott feladatának ellátása körében jogegységi határozatokat hoz, joggyakorlat-elemzést folytat jogerősen befejezett ügyekben, valamint elvi bírósági határozatokat és elvi bírósági döntéseket tesz közzé. A jogegységi határozatokban foglalt jogértelmezés köti az alsóbb fokú bíróságokat, az elvi határozatok, bírósági döntések a jogértelmezés irányának bemutatását célozzák, ezzel segítve a bíróságok munkáját.

Az Alaptörvény idézett rendelkezése és a Bszi. 42.§ (1) bekezdése alapján a jogegységi határozat a bíróságokra a közzététel napjától kötelező. A joggyakorlat-elemzés nem tár fel olyan hibát, hogy az alsóbbfokú bíróságok a közzétett jogegységi határozattal ellentétesen döntött volna.

A Kúria elvi döntései és az elvi határozatok szintén a jogegységesítés eszközei, de hatásukat indirekt módon fejtik ki. Mégis meghatározó szerepük van, hiszen az elvi döntések, elvi határozatok a jogértelmezés irányát mutatják, reprezentálják, kiválasztásuk módja (elvi tanácsi szűrő) egyfajta szélesebb körben való elfogadást tükröz, mely indokolja követésüket. Érdekes konfliktus adódhat az egyedi ügyben hozott új eljárásra adott felülvizsgálati bírósági iránymutatás és az adott jogértelmezést eldöntő elvi határozat különbözősége, eltérése esetén.

Ez a probléma adódott egy dohányreklámmal kapcsolatos fogyasztóvédelmi ügyben, amikor is az új eljárást elrendelő felülvizsgálati döntésben az új eljárásra adott iránymutatás még eltért a később megjelent elvi határozatban foglaltaktól, s az elsőfokú bíróság ezt az ellentmondást nem jól oldotta fel az eljárása során.

Kimondta a Kúria, hogy a közzétett elvi határozatban foglalt jogértelmezés erősebb kötőerővel bír, mint az egyedi ügyben hozott felülvizsgálati döntés [37.123/2015].

Ugyanilyen típusú, dohányreklámot érintő reklámfelügyeleti ügyben a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésére azért került sor, mert az elsőfokú bíróság jogértelmezése ellentétes volt az EBH.2012. K.24. elvi határozattal, és a számos más kúriai döntéssel. Sérelmezte a Kúria, hogy a jogerős ítélet egyáltalán nem tartalmazott utalást arra, hogy e kérdéskört illetően az elmúlt évek során következetes bírói gyakorlat alakult ki, eseti döntések sora született első fokon és a Legfelsőbb Bíróság/ Kúria előtt is, továbbá a hivatkozott elvi határozat is közzétételre került. Ezekben az ítéletekben a reklámok nagyságától, elhelyezkedésétől függően részletesen ismertetésre került a reklámfelület nagyságára alkalmazandó számítási mód, a reklámozás jogszerűségének megítélésakor e téren követendő eljárás. Így az elsőfokú bíróság úgy foglalt állást „elvi éllel” ezen kérdésben, hogy figyelmen kívül hagyta az irányadó, kikristályosodott ítélkezési gyakorlatot. Rámutatott a Kúria, hogy a konkrét ügy elbírálása során nincs akadálya annak, hogy az elvi határozattól a bíróság - eltérő tényállás megállapítása esetén - eltérjen, az ítélet indokolásában azonban ennek konkrét, tényekkel, adatokkal alátámasztott, logikusan levezetett indokát kell adnia. Ennek hiányában az ítélet törvénysértő [37.018/2016.].

A felperesek idegen tulajdonban lévő földrészleten, az ingatlantulajdonos beleegyezésével építkeztek, a felépítmények a tulajdonukba kerültek, a felépítmények alatti földterületre földhasználati jogot szereztek. Az adóhatóság a felépítmények után megállapította a felperesek visszerthes vagyónátruházási illeték fizetési kötelezettségét. E határozat miatt indult közigazgatási perben az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította. A Kúria felülvizsgálati döntésében terhére rőtta az elsőfokú bíróságnak, hogy a jogszabály értelmezés körében nem vette figyelembe a joggyakorlatot (EBH 2007.1661.), továbbá az Alkotmánybíróság 112/B/2001. és 207/B/2001. számú határozatában foglaltakat, emiatt tévesen ítélte meg a felmerült jogkérdést [35.020/2016, 35.654/2015., 35.048/2016.]

Igazságügyi szakértői kamarai ügyben kérte számon a Kúria az elsőfokú bíróságon az 1/2009. Közigazgatási jogegységi határozat alkalmazását és ahhoz kapcsolódóan a megfelelő eljárási forma megválasztását. A Kúria végzésében hivatkozott az 1/2009. Közigazgatási jogegységi határozatban foglaltakra, rámutatva, hogy bár az alperes határozatában helytelenül határozta meg a döntésével szembeni bírósági jogorvoslati formát, és arról tájékoztatta a felperest, hogy a határozatával szemben keresetlevelet nyújthat be, a döntés ellen az [akkor hatályos] igazságügyi szakértői kamaráról szóló 1995. évi CXIV. törvény 48/F. § (3) és (4) bekezdései alapján polgári (közigazgatási) nemperes eljárás volt kezdeményezhető. Ezért az elsőfokú bíróságnak a felperes beadványát nem keresetlevélként, hanem jogorvoslati kérelemként kellett volna lajstromoznia, arról közigazgatási nemperes eljárásban kellett volna döntenie. [37.512/2016.]

Adóügyben a bíróság az 1/2009. Közigazgatási jogegységi határozatra figyelemmel volt, amikor megállapította ugyan az eljárási szabályok megsértését, de a 21 napos eljárási késedelmet és az eljárás felfüggesztésének elmaradását nem lényeges eljárási szabályszegésnek minősítette [35.696/2015]. Itt érdemes megjegyezni, hogy ez a döntés rámutatott arra, hogy az eljárási szabályok megsértése önmagában nem elegendő ahhoz, hogy az a hatósági eljárás megismétlésére - a határozat elsőfokú határozatra is kiterjedő hatályon kívül helyezésével - vezessen. Vizsgálni kell az érdemi döntésre és a hatósági eljárás egészére gyakorolt hatását. Amennyiben az

eljárási jogsértés az ügyféli jogok gyakorlásának szükségtelen és aránytalan korlátozása révén az érdemi döntés tartalmát is befolyásolja, úgy az az eljárás egészét teszi jogsértővé, másképpen megfogalmazva: sérti a tisztességes hatósági eljáráshoz való jogot [Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés]. Utalt továbbá arra is, hogy a kúriai gyakorlatban az eljárási szabálysértéseknek az ügy érdemére kiható jellegét nem elegendő állítani, azt megfelelő módon bizonyítani is kell. A hatóság mulasztásának megállapításához nem elegendő annak pusztá rögzítése, hogy az alperes nem tett eleget hivatalból indult eljárásában a Ket. meghatározott szakaszában - az adott esetben a jogszabályok betartására és betartatására vonatkozó 1. § (1) bekezdésében, a határidőben meghozott döntéshez való jogot megfogalmazó 4. § (1) bekezdésében, valamint az eljárás felfüggesztésére vonatkozó 32. § (1) bekezdésében - foglalt kötelezettségének. Kiemelte, hogy megfelelő alátámasztás mellett meg kell jelölni azt is, hogy miben áll a jogsértés „ügy érdemére kiható” jellege, azaz az ügyféli jogkorlátozás mennyiben és milyen módon hatott közre abban, hogy a közigazgatási szerv a támadott tartalommal - és nem másképpen - hozta meg határozatát. Ebben az esetben értékelheti úgy a bíróság, hogy a hatóság mulasztása súlyánál fogva, összességében a tisztességes hatósági eljáráshoz való jogot sértette, amelynek a közigazgatási eljárás megismétléséhez kell vezetnie annak érdekében, hogy az ügyféli jogok reparálásával a közigazgatási szerv a jogszerű döntést hozza meg. Látható tehát, hogy ezen kúriai döntés az 1/2011. (V.9.) KK véleményben lefektetett eljárási jogszabálysértés ügy érdemére való kihatása körében további lényeges, más ügyekben is, vagyis általános körben alkalmazható, alkalmazandó megállapításokat tesz.

Megállapítható, hogy a bíróságok ítéleteikben a bírósági felülvizsgálat terjedelménél, általános szempontként hivatkozzák az 1/2011. (V.9.) KK véleményt [37.415/2016., 35.696/2015.].

Adóügyekben a 6/2016. (IX.26.) KMK vélemény jogegységesítő szerepét, jelentőségét lsd. a IV.3. pont alatti elemzésnél.

Összességben, a feldogozott ügyek kapcsán kijelenthető, hogy a Kúria kollégiumi véleményei jobbra eljárásjogi kérdésekben végeznek jogegységesítő tevékenységet (úgy mint az eljárási jogszabálysértések ügy érdemére való kihatása vagy a téves vagy alakszerűtlen formában megjelenő döntések esetén követendő eljárás, bizonyítással kapcsolatos tájékoztatási kötelezettség). Anyagi jogi kérdésekben inkább a jogegységi határozatok, illetve elvi döntések és elvi határozatok szolgálnak zsinórmértékül.

IV.2. Az Alkotmánybíróság határozatainak követése

Az Alkotmánybírósági döntések erga omnes hatályát az Abtv. 39.§ (1) bekezdése rögzíti, mely okból az ítélkező bírák feladata, hogy figyelemmel kísérik az AB tevékenységét, különösen, ha a jogvita eldöntéséhez szükséges jogértelmezésnél felmerül alapjogi érintettség, illetve a jogszabály alkotmány-konform értelmezésének szükségessége/lehetősége. Általánosságban az rögzíthető, hogy az elsőfokú bíróságok követik az Alkotmánybíróság gyakorlatát, a joggyakorlat-elemzés a vizsgált időszakban egy esetet tárt fel.

A felülvizsgálati bíróság az Alkotmánybíróság határozatában foglalt jogértelmezést akkor is érvényre juttatja a felülvizsgálat során, ha az Alkotmánybíróság hosszú évek óta kialakított egységes bírói jogértelmezést változtat meg és az elsőfokú bíróság ítéletét a korábban kialakult és kollégiumi véleményben kimunkált álláspontra tekintettel hozza meg. Az Alkotmánybíróság határozatának erga omnes hatálya miatt ez okból elrendelt hatályon kívül helyezés bírói hibának nem minősülhet. Ilyen döntésre került sor csatornabírságot kiszabó határozatok bírósági felülvizsgálata során, miután az Alkotmánybíróság 5/2017.(III.10.) határozatában a Legfelsőbb Bíróság 1/2009. (V.9.) KK véleményével szemben foglalt állást arról, hogy miként kell értékelni a csatornabírság késedelmes kiszabását.

Az Alkotmánybíróság e döntésében hangsúlyozta, hogy a tisztességes hatósági eljáráshoz való joghoz hozzátartozik annak biztosítása, hogy a közigazgatási hatóságok a rájuk vonatkozó határidőket betartsák, és a bíróságok e határidők be nem tartását ne az ügyfél terhére, hanem javára értékeljék. A közigazgatási szervnek nem joga, hanem hatásköre és illetékessége van, ennek alapján lehetősége van eljárni, és eljárása során szankciót alkalmazni. Ebből kifolyólag egy ilyen lehetőség elenyészése nem jogvesztésként, hanem pusztán egy addig fennálló lehetőség megszűnéséként értelmezendő. Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy amennyiben a jogszabály végső határidőt állapít meg a hatósági fellépésre, és e határidő túllépése bekövetkezik, akkor a jogszabály erejénél fogva eljárásra, illetőleg intézkedésre ex lege nincs lehetőség. Az Alkotmánybíróság határozatában a 220/2004. (VII.21.) Kormányrendelet (Fvr.) 33.§ (1) bekezdése alkalmazásában az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdéséből eredően alkotmányos követelményként állapította meg, hogy az Fvr.-ben meghatározott határidő leteltét követően szankció nem szabható ki.

A Kúria ezen alkotmánybírósági határozat alapján megállapította, hogy a hatóság a per tárgyát képező közigazgatási ügyben is elmulasztotta az Fvr. 33.§ (1) bekezdésben rögzített határidőt, az elsőfokú bíróság ennek ellenére jogszerűnek értékelte a közigazgatási döntést, a bíróság kiszabását. A Kúria tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság döntése a fenti jogszabályhely értelmezése tekintetében köti, megállapította, hogy a jogszabálysértő közigazgatási határozatot jogszerűnek értékelő elsőfokú ítélet jogszabályt sért [37.897/2016].

IV.3. Az Európai Unió Bírósága döntéseinek figyelembe vétele:

Az Európai Unió Bírósága (EUB) döntések bírói nyomon követése, ítélezés során való alkalmazása kiemelt jelentőségű, mert a jogvita eldöntésére irányadó nemzeti jogszabálynak összhangban kell állnia az uniós joggal. A felek keresetük, illetve felülvizsgálati kérelmük alátámasztásaként a nemzeti bíróság előtt hivatkozhatnak a közvetlen hatályú uniós normákra, illetve arra is, hogy ezek nem megfelelően kerültek átültetésre a nemzeti jogba. A nemzeti bíróság pedig köteles a belső jogszabályok értelmezésénél mérceként használni a közösségi normát, kollízió esetén pedig a nemzeti norma helyett az unós jogot kell alkalmaznia (C-8/81., C-152/84., C-106/77., C-14/83. C-228/05.,).

A joggyakorlat-elemzés 16 ügyben vizsgálta az EUB gyakorlat figyelembe vételét, 12 adóügyet érintően az alábbi megállapítás tette:

A Kúria Joggyakorlat Elemző Csoportja „Az általános forgalmi adó levonhatóságával összefüggő perek gyakorlata” címmel készített olyan „Összefoglaló vélemény”-t, amely az ÁFA tv. 120. § a) pontjával, 127. § (1) bekezdés a) pontjával, és az Európai Unió Tanácsának a közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló 2006. november 28-i 2006/112/EK irányelvének (2006/112/EK Irányelv) X. fejezetével, ezen belül is 167-168., 176-179. cikkekkel kapcsolatos. E vélemény 4.5. számú Mellékletei felsorolják és ismertetik az EUB ezzel kapcsolatos ítéleteit. Az EUB ítéletek egy része már közzétételre került a vizsgált ügyekben felülbírált alperesi határozatok, illetve jogerős ítéletek meghozatala előtt, és az ezt követő időszakban hozott EUB döntések sem tartalmazznak eltérő jogértelmezést. Az EUB döntésekre figyelemmel a Kúria is több határozatot tett közzé, amelyek között volt olyan is, amelyben az EUB a Kúria által előterjesztett előzetes döntéshozatali eljárás iránti kérelem alapján járt el (pl.: C-324/11. Tóth ügy., Kfv.I. 35.611/2012/4., EBH 2013. K.5.), illetve e tárgyban a Kúria döntései a „Kúria határozatainak adatbázisa”-ból is megismerhetőek voltak. (A Kúria iránymutató döntéseit és gyakorlatát egyébként az Összefoglaló vélemény 7. pontja is tartalmazza).

A vizsgált adóügyekben a legtöbb jogértelmezési probléma az ÁFA tv. 120. § a) pontja, 127. § (1) bekezdés a) pontjának alkalmazása kapcsán merült fel. E tárgykörben a Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiuma a jogalkalmazás elősegítése érdekében 6/2016. (IX.26.) számon adott ki KMK véleményt (KMK vélemény). Ez utóbbi az EUB addig meghozott ítéletei alapján összegezi a kialakult gyakorlatot, és iránymutatást ad a tekintetben, hogy melyek az ügy érdemi eldöntése szempontjából releváns (jelentős) tények, és ezeket melyik félnek kell bizonyítania.

A KMK vélemény rámutat arra, hogy az adólevonási jog gyakorlásának kötelező feltétele a tartalmilag hiteles számla, és arra is, hogy a számla tartalmi hiteltelenségét, továbbá azt, hogy az adózó az adólevonási jogára csalárd módon, illetve visszaélésszerűen hivatkozott – objektív körülményekre alapítottan - az adóhatóságnak kell bizonyítania. Azt, hogy melyek ezek az un. objektív körülmények, a nemzeti és európai uniós jogszabályok nem tartalmazzák, ezért ennek körét a bírói gyakorlat alakíthatja ki. A KMK vélemény – az egységes ítélkezési gyakorlat előmozdítása érdekében – figyelemmel az EUB által adott jogértelmezésekre - a következőket rögzíti:

„Ha a számlában szereplő gazdasági esemény nem történt meg, akkor nem kell vizsgálni, hogy a számlabefogadó tudott-e, illetve tudnia kellett volna-e az adókijátszásról, adócsalásról.

Ha a gazdasági esemény megvalósult, de nem a számlában szereplő felek között, akkor – a tényállás függvényében- vizsgálni lehet, hogy a számlabefogadó tudott-e, illetve tudnia kellett volna-e az adókijátszásról, adócsalásról.

Ha a gazdasági esemény a számlában szereplő felek között megvalósult, de a számlakibocsátó (vagy az általa befogadott számla kibocsátója) csalárd magatartást valósított meg, az adóigazgatási eljárásban vizsgálni kell, hogy a számlabefogadó tudott-e, illetve tudnia kellett volna-e az adókijátszásról”.

A Kúria által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárás alapján az EUB állást foglalt a Közösségen belüli adómentes termékértékesítés tárgyában is, amely az ÁFA tv. 89. § (1) bekezdésével és a 2006/112/EK irányelv 138. cikkével kapcsolatos (pl.:C-273/11., Kfv.V.35.706/2013/10.), és hozott ítéletet a fordított adózásról (pl.: C-41/04., C-564/15., Kfv.I.35.410/2015., 15/2016. közigazgatási elvi határozat), továbbá arról is, hogy mi minősül

gazdasági tevékenység érdekében történő beszerzésnek (pl.: C-504/10., C-153/11., C-126/14., C-26/12., 104/12.), és ezek tárgyában is megismerhető volt a „Kúria határozatainak adatbázisa”-ból és a közzétett döntésekből a közösségi joggyakorlatra figyelemmel e körben kialakított kúriai álláspont.

Az ÁFA tv. 89. § (1) bekezdése - mellyel tartalmában azonos a 2006/112/EK Irányelv 138. cikk (1) bekezdése - szerint mentes az adó alól /.../ a belföldön küldeményként feladott vagy belföldről fuvarozott termék értékesítése igazoltan belföldön kívülre, de a Közösség területére, függetlenül attól, hogy a küldeményként történő feladást vagy a fuvarozást akár az értékesítő, akár a beszerző vagy - bármelyikük javára - más végzi, egy olyan másik adóalany, aki (amely) ilyen minőségében nem belföldön, hanem a Közösség más tagállamában jár el, vagy szintén a Közösség más tagállamában nyilvántartásba vett adófizetésre kötelezett, nem adóalany jogi személynek. Az Art. 99. § (2) bekezdése alapján, ha az adózót adómentesség, adókedvezmény illeti meg, azt okirattal vagy más megfelelő módon köteles bizonyítani.

A Közösségen belüli adómentes termékértékesítés tekintetében a Kúria már több határozatot tett közzé:

BH 2017. 275.,	KGD 2016. 155.,	KGD 2014.114.,
BH 2015. 290.,	KGD 2016 .106.,	KGD 2014.4.,
BH 2014. 319.,	KGD 2016.1.,	KGD 2013.183.,
BH 2014. 285.	KGD 2015. 81.,	KGD 2013.182.

Az EUB által e tárgyban hozott ítéletek: C-409/04., C-184/05., C-430/09., C-273/11.

A közösségi értékesítéshez kapcsolt adómentesség a közösségi joggal egyező nemzeti jogszabályok értelmében akkor érvényesíthető, ha az adózó rendelkezik az adómentesség feltételeinek teljesülését igazoló okiratokkal. Az EUB a C-184/05. számú ügyben hozott ítéletében egyértelműen kinyilvánította, hogy „A közösségi jog korlátait tiszteletben tartja az az elv, amely szerint az adózás alóli kivételhez vagy mentességhez való jog bizonyítása azt a személyt terheli, aki a jogra hivatkozik.” Az ÁFA. tv. 89. § (1) bekezdése és az Art. 99. § (2) bekezdése a mentesség igazolásának módját tételesen nem határozza meg. Az EUB azonban a C-409/04. számú ítéletében kimondta, hogy „az adóhatóságok alapvetően az adóalanyok által szolgáltatott bizonyítékok és ez utóbbiak bevallásai alapján tudják elvégezni az ellenőrzést” (44. pont), ezért lényeges, hogy az adózók rendelkezzenek olyan dokumentumokkal, amelyek ellentmondásoktól mentesen igazolják a Közösségen belüli termékértékesítés megtörténtét. A hatóságoknak és a bíróságoknak az adózót terhelő bizonyítás tartalmát a hasonló ügyletek során kialakult, ún. szokásos gyakorlat alapján kell meghatározni, az adózótól elvárt bizonyítás nem haladhatja meg az adómentesség alkalmazásához szükséges mértéket (EBH2010. 2285., EBH2011. 2433., BH2012. 136., C-409/04., C-273/11.).

Az előzőekben ismertetettek miatt a vizsgálattal érintett ügyek jelentős részében az alperesek és az elsőfokú bíróságok határozataik meghozatalakor már rendelkeztek olyan jogértelmezéssel, amely az érdemi döntéshozatalt számukra elősegíthette, és az EUB, továbbá a Kúria adóügyekben hozott iránymutató döntései valamennyi peres fél által elérhetőek, megismerhetőek voltak már az Összefoglaló vélemény és a KMK vélemény előtt is. A vizsgált nem adóügyi perek között is volt olyan, amelyben felmerült jogkérdés kapcsán a Kúriának már kialakult gyakorlata, és több iránymutató döntése volt (pl.: 35.663/2015).

A vizsgált ügyekben ugyanakkor az állapítható meg, hogy a hatályon kívül helyezések oka – az előzőekben rögzítettek ellenére - a nemzeti és közösségi anyagi jogszabály téves értelmezése, illetve alkalmazása volt, amely számos esetben együtt járt a bizonyítási teher téves kiosztásával, a bizonyítások mellőzésével és a téves bizonyítékértékeléssel is.

Utalni kell arra, hogy Kúria különböző tanácsainak a vizsgálattal érintett ügyekben egyezett a jogi álláspontja (Vö:35.263/2015/4., 35.406/2016/4.). A Kúria pénzügyi perekben eljáró tanácsai a vizsgált ügyekben azonosan ítélték meg azt is, hogy a rendelkezésükre álló iratok alapján a kasszációs, vagy a reformatórius jogkörüket gyakorolják-e. Azokban az ügyekben pedig, amelyekben új eljárás elrendelésére került sor döntéseik minden esetben tartalmaztak egyértelmű, végrehajtható, a jogszerű érdemi döntés meghozatalát elősegítő iránymutatást.

IV.3.1. A bizonyítandó tények és a bizonyítási teher tekintetében fennálló hibákra visszavezethető hatályon kívül helyezések és az EUB döntések összefüggése

→ A felperes a 2012. január 1- 2013. szeptember 30-ig terjedő időszakban ÁFA bevallásában Közösségen belüli adómentes termékértékesítést szerepeltetett. Az alperes határozatában nem ismerte el ezeket az ÁFA tv. 89. § (1) bekezdése alá tartozónak. Hangsúlyozta, hogy a felperes nem rendelkezett az e törvényhely szerinti tényállás megvalósításának igazolására alkalmas számviteli bizonylatokkal, még számlája sem volt. (A felperes nyilatkozata szerint 2013. augusztus 20-án egy parkolóban hagyott gépjárművét feltörték, és ismeretlen személy elvitte az iratait.)

A jogerős ítélet hatályon kívül helyezte az adóhatósági határozatokat és az elsőfokú adóhatóságot új eljárásra kötelezte. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az alperes nem teljesítette az Art. 97. § szerinti kötelezettségét.

A Kúria hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet és a keresetet elutasította. Ítéletének indoklásában kifejtette, hogy az ÁFA tv. 89.§ (1) és az Art. 99. § (2) értelmében az adózónak kell rendelkeznie az adómentesség teljesítését igazoló okiratokkal, de ez a perbeli esetben nem valósult meg. A felperes – felhívást követően -- sem tudta igazolni az adómentes Közösségi belüli termékértékesítés megvalósulását. Döntésének elvi tartalmaként a Kúria azt rögzítette, hogy az "ÁFA tv. 89. § (1) bekezdése szerinti mentesség speciális jogszabályi feltételeit az adózónak kell bizonyítania. Mindaddig, amíg ezen kötelezettségének nem tesz eleget, az adóhatóságot az Art. 97. § (4)-(6) bekezdései alapján fennálló tényállás tisztázási és bizonyítási kötelezettség nem terheli, az adózó javára

szolgáló tények feltárása körében nem köteles beszerezni a külföldi adóhatóságtól az adómentesség megállapításához szükséges dokumentumokat”. A Kúria érdemi döntésének alátámasztásaként a C-184/05. 26.,34.,35.pontjaira, a C-409/04, 71.72 pontjaira és arra is hivatkozott, hogy a korábbi felváltó 2006/112/EK irányelv is ugyanolyan szabályozást tartalmaz. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság tévesen állapította meg, hogy az adóhatóság a tagállami adóhatóság megkeresésének elmulasztásával jogszabálysértést követett el, mert a bizonyítás nem az adóhatóságot, hanem az adózót terhelte, aki ennek nem tett eleget [35.021/2016.].

→ Alperes határozatában azt állapította meg, hogy nem valósult meg az adómentes Közösségen belüli értékesítés a 2008. július 1- 2010. március 31-ig terjedő időszakban a felperes bevallásában szerepeltetettek szerint. A jogerős ítélet hatályon kívül helyezte az adóhatósági határozatokat és az elsőfokú adóhatóságot új eljárásra kötelezte.

Kúria hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. Végzésében azt állapította meg, hogy az elsőfokú bíróság jogi álláspontja téves, mert a Közösség területére történő értékesítés szabálya (ÁFA tv. 89. § (1) bekezdése) helyett a belföldi értékesítéssel kapcsolatos (ÁFA tv. 120. § a) pontja) rendelkezéseket alkalmazta. Utalt arra, hogy az e perrel érintett olasz cég felé történő értékesítések tárgyában már több határozatot hozott, és ezekben részletesen kifejtette jogi álláspontját. Rámutatott arra, hogy az ügyre az ÁFA tv. 89. § (1) bekezdése, az Art. 99. § (2) bekezdése, a C-409/04., és a C-273/11. számú ítéletekben kifejtett jogértelmezés az irányadó. Hangsúlyozta, hogy a jogerős ítélet nemcsak a téves jogi álláspontra alapított érdemi döntés miatt alkalmatlan érdemi felülvizsgálatra, hanem azért is, mert még a kereset indokai sincsenek egzakt módon rögzítve. Az új eljárás során ezért az elsőfokú bíróságnak alkalmazni kell a Közösségen belüli értékesítésre adott kúriai iránymutatást, és eszerint kell elbírálni a keresetet [35.287/2016.].

Az előzőekben ismertetett ügyek közös jellemzője, hogy ha az ügyben eljáró elsőfokú bíróság jogértelmezése nem helytálló, akkor tévesen állapítja meg a bizonyítási terhet is, és tévesen értékeli a bizonyítékokat is. A bírói tévedés mindkét ügyben elkerülhető lett volna, ha az elsőfokú bíróság figyelme kiterjed a perekkel érintett jogkérdés tárgyában hozott EUB és kúriai ítéletekre.

→ Az alperes határozatába foglalt döntés szerint a felperes 2014. július - szeptember időszakban nem volt jogosult adólevonásra, mert beszerzései nem hasznosultak gazdasági tevékenysége körében, nem állt fenn a termékértékesítéshez kapcsolódó azonnali és közvetlen kapcsolat, és a számlák szerinti beszerzések ellenértéke nem képezte általános költségei részét. Az alperes érdemi döntését az ÁFA tv. 6. § (1) bekezdésére, 119. § (1) bekezdésére, 120. § a) pontjára, 127. § (1) bekezdés a) pontjára alapította. A jogerős ítélet elutasította a keresetet.

A Kúria végzésében hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet, az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. A végzés indokolása szerint tévesen járt el az elsőfokú bíróság akkor, amikor mellőzte a felperes perbeli bizonyítási indítványait, becsatolt iratainak értékelését és csak az adóigazgatási eljárásban tanúsított felperesi magatartást vette figyelembe. Tekintettel arra, hogy a rendkívüli jogorvoslat során az alapeljárásban mellőzött iratok nem értékelhetők és bizonyítás felvételére sem kerülhet sor, a Kúria nem hozhatta meg a jogszabályoknak megfelelő döntést. A Kúria az új eljárásra adott iránymutatásában rögzítette, hogy a perrel érintett jogkérdést a C-118/11., a C-104/12., a Kfv. III.35.207/2015/4., a Kfv.I.35.106/2015/8. számú ítéletek már értelmezték, és ezekre kell figyelemmel lenni [35.471/2016.]

Ebben az ügyben a Kúria azért nem hozhatta meg a megfelelő döntést, mert az elsőfokú bíróság – téves jogi álláspontja miatt – nem engedélyezett a felperesnek a perben bizonyítást, ezért nem álltak rendelkezésére a releváns tényekre vonatkozó adatok, bizonyítékok.

→ Az alperes határozatában – az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény (régí ÁFA tv.) 32. §-ára, 35. §-ára, 44. § (5) bekezdésére hivatkozva – azt állapította meg, hogy a felperes 2006. augusztus-decemberében az általa befogadott számlák alapján jogszerűtlenül gyakorolta adólevonási jogát. A számlák tartalmilag hiteltelenek, mert az ezeken feltüntetett gazdasági események a számlák szerinti felek között nem történtek meg, és a felperes az ügyletek során nem járt el kellő körültekintéssel. A jogerős ítélet az adóhatósági határozatokat hatályon kívül helyezte és az első fokú adóhatóságot új eljárásra kötelezte.

A Kúria végzésében (Kfv.V.35.482/2014/4.) ezt az ítéletet – érdemi felülvizsgálatra alkalmatlan volta miatt – hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára kötelezte, mert az elsőfokú bíróság nem mérlegelte az adóügyi eljárásban beszerzett bizonyítékokat, nem állapítható meg mire alapította az alperesi határozat jogsértő voltát, ítélete nem felelt meg az 1952. évi Pp. 221. § (1) bekezdésének.

Az új eljárás eredményeként az elsőfokú bíróság ítéletében ismét hatályon kívül helyezte az adóhatósági határozatokat és elsőfokú adóhatóságot új eljárásra kötelezte.

A Kúria ítéletében ismét hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet és a keresetet elutasította. Az volt a jogi álláspontja, hogy az elsőfokú bíróság okszerűtlenül értékelte a bizonyítékokat, ezért ezeket felül kellett mérlegelnie (E körben utalt a KGD 2014. 61. Kfv.I 35.423/2014. számú ítéletre.) Megállapította egyben, hogy a perben vitatott számlák mögött volt gazdasági esemény, de nem tudni, hogy ezeket ki teljesítette, és a felperes az ügyletek során nem járt el kellő körültekintéssel. Nem valósult meg a régi ÁFA tv. 44. § (5) bekezdése szerinti tényállás, ezért a felperes jogszerűtlenül gyakorolta adólevonási jogát [35.406/2016.].

→ Az alperes 2008-2009. évekre, az ÁFA tv. 120. § a) pontjára, 127. § (1) bekezdés a) pontjára alapítottan, azért írt elő ÁFA adókülönbözetet a felperes terhére, mert azt állapította meg, hogy adólevonási jogát tartalmilag hiteltelen, fiktív számlák alapján gyakorolta. Az volt a jogi álláspontja, hogy a gazdasági esemény nem a számlák szerinti felek között jött létre, ezért a kellő körültekintés vizsgálata fel sem merülhet. A jogerős ítélet elutasította a keresetet.

A Kúria ítéletében hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet, az alperes határozatát és az alperest új eljárásra kötelezte. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a gazdasági események nem a számlák szerinti felek között mentek végbe. A felperes azonban érvelése szerint nem tudott arról, hogy nem a vele szerződő végzi el a munkát. Az új eljárás során ezért az alperesnek azt kell bizonyítania objektív tényekkel, hogy a felperes tudta, illetve kellő körültekintés mellett tudhatta volna, hogy részére nem a vele szerződő teljesít. Ha ezt nem tudja bizonyítani, akkor a felperes adólevonási joga nem korlátozható [35.778/2015.].

Ebben a kúriai döntésben megfogalmazásra került az, amit később a KMK vélemény tartalmaz, de ez már ezt megelőzően is kifejtésre került pl.: a Kfv.I. 35.452/2015/5. számú ítéletben.

IV.3.2. Eltérő jogértelmezés miatti hatályon kívül helyezések

→ Alperes érdemi döntése szerint a felperesnek nem a fordított adózás szabályait kellett volna alkalmaznia, hanem az egyenes adózásra vonatkozó rendelkezések szerint áfás számlát kellett volna kiállítania, ezért terhére adókülönbözetet írt elő. A jogerős ítélet elutasította a keresetet.

A Kúria ítéletében hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet, az alperes határozatát, és az alperest új eljárásra kötelezte. Az volt a jogi álláspontja, hogy a felperes helyesen minősítette fordított ÁFA alá esőnek az ügyleteit, ezért nem terheli ÁFA fizetési kötelezettség. A perrel érintett jogügylet ugyanis az építési szerelési munka tipikus esete, amelyre a fordított adózás szabályai, azaz az ÁFA tv. 142. § (1) bekezdés b) pontja, és a C-41/04. ügyben hozott ítéletben kifejtett jogértelmezés az irányadó. A jelen ún. összetett jogügyletben ugyanis az átalakítás, a nyílászárók telepítése nem csekély, nem járulékos jellegű volt, éppen ellenkezőleg, lényeges szerepet játszott abban, hogy a vevő a saját igényeinek megfelelően tudja a megvásárolt nyílászárókat használni [35.410/2015.].

Az ügyben a bíróságoknak, így a Kúriának alapvetően az ún. összetett jogügylet minősítéséről kellett döntenie, amelynél a Kúria jogi álláspontja szerint vizsgálni kell, hogy melyik a domináns elem, mivel ez határozza meg az adózás módját. A fordított adózás alkalmazásához valamennyi törvényi feltétel együttes megléte szükséges. Az új eljárást csak azért rendelte el a Kúria, mert az egyik beruházás esetén a felperes elismerte helytelen eljárását.

→ Másik adóügyben arról kellett döntenie, hogy az intézménybe felvettek, illetve ezek hozzátartozói által az Idősek Gondozásáért Alapítványnak befizetett, majd támogatási szerződés alapján a felperes részére visszajuttatott összegek adómentesnek minősülnek-e avagy ÁFA fizetési kötelezettségek keletkeztetnek. Az alperes a felperes terhére ÁFA fizetési kötelezettséget írt elő. A jogerős ítélet elutasította a keresetet.

Kúria ítéletében hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet, az alperes határozatát és a perben vitatott körben az alperest új eljárásra kötelezte. Érdemi határozatát a C-335/14. ügyre, az ÁFA tv. 85. § (1) bekezdés f) pontjára, a 2006/112/EK irányelv 132. cikk (1) g) pontjára alapította. Hangsúlyozta, hogy nem a bizonyítékokat értékelte másként, „hanem az ÁFA szempontjából elvégzett jogértelmezést hozta az EUB gyakorlatával összhangba” az alperes által feltárt tényállásban. Figyelemmel tehát a Kúria és az EUB joggyakorlatának fejlődésére, azon befizetéseket, amelyeket az adóhatóság az Alapítvány érintettsége mellett átminősített ÁFA-mentes szolgáltatásnyújtás ellenértékének kell tekinteni az ÁFA tv. 85. § (1) bekezdésének alkalmazásakor, amely a HÉA irányelv 132.cikk (1) g) pontjának védőhálója alatt áll [35.292/2016.].

A Kúria döntését azzal indokolta, hogy: „A szociális otthonba való bejutásért a szociális ellátás nyújtója számára közvetetten fizetett összeg ÁFA-mentes szolgáltatás ellenértéke, mert a belépés és a szociális ellátás keretében nyújtott szolgáltatás olyan szoros kapcsolatban áll egymással, hogy az egyiket a másiktól elválasztani nem lehet az ÁFA-mentességet biztosító közösségi és nemzeti szabály alkalmazása során”.

→ Adólevonási jog gyakorolhatósága kérdését taglaló ügyben a jogerős ítélet az alperes határozatát hatályon kívül helyezte és az alperest új eljárásra kötelezte.

A Kúria végzésében hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

A Kúria – a jogerős ítélettel szemben – azt állapította meg, hogy az alperes határozata egyértelműen állást foglal a tekintetben, hogy a számla szerinti gazdasági esemény nem valósult meg a felek között, és erről a felperesnek - megfelelő eljárás mellett - tudomása lehetett volna. Az alperes határozata ezért alkalmas érdemi felülvizsgálatra, és az elsőfokú bíróság által szükségesnek ítélt bizonyítás sem haladja meg a per kereteit.

A Kúria ebben a döntésében is megfogalmazza azt, amit később a KMK vélemény is tartalmaz az adólevonási jog gyakorolhatósága tekintetében, Hivatkozott a C-80/11. és C-142/1., a C-324/11. számú ügyek alapján kialakult ítélkezési gyakorlatra is. Előírta, hogy az új eljárás során az elsőfokú bíróságnak érdemben kell elbírálnia a keresetet, és utal arra, hogy a számlakibocsátónak az ÁFA tv. 55. § (2) bekezdésére alapított ÁFA fizetési kötelezettsége – az elsőfokú bíróság által rögzítettektől eltérően - nem igazolja a felperes adólevonásának jogszerűségét [35.452/2015.].

→ Hasonló tárgyú ügyben a jogerős ítélet hatályon kívül helyezte az adóhatósági határozatokat és az elsőfokú adóhatóságot új eljárásra kötelezte. Az elsőfokú bíróságnak az volt a jogi álláspontja, hogy az alperes okszerűtlenül mérlegelte a bizonyítékokat, ezekből téves következtetéseket vont le. A feltárt bizonyítékok nem alkalmasak annak megállapítására, hogy a felperes tudott volna arról, hogy adókijátszásra irányuló számlázási láncolatban vesz részt.

A Kúria végzésében hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet, az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. Döntését azzal indokolta, hogy a jogerős ítélet nem alkalmas érdemi felülvizsgálatra, mert a bíróság nem mindent értékelt és nem mindent indokolt meg. Rámutatott a Kúria arra, hogy az adólevonás feltétele a tartalmilag hiteles számla, és e körben hivatkozott a Kfv.I.35.604/2012/4 ., Kfv.I 35.674/2014. C-80/11. és C-142/11. ítéletekben kifejtett jogi álláspontra. Rögzítette, hogy az új eljárás során mit kell elsősorban, majd ezt követően vizsgálni. Kifejtette, hogy abban az esetben, ha az elsőfokú bíróság szerint az alperes nem bizonyította a határozatába foglaltakat, akkor döntenie kell. Nem rendelhető el új eljárás abban az esetben sem, ha a bíróság maga sem tudja konkrétan megjelölni, hogy még mit kellene vizsgálnia az alperesnek. Hangsúlyozta a Kúria azt is, hogy a jogerős ítélet eddigi indokolása alapján nem lehet megállapítani az alperesi döntés jogsértő voltát, és az új eljárásban az elsőfokú bíróságnak a Kúria végzésében foglaltak figyelembevételével, kellően indokolt határozatot kell hoznia [35.120/2016.].

→ Adólevonási jog gyakorolhatósága körében hozott (2007. I. negyedévét érintő) jogerős ítélet hatályon kívül helyezte az adóhatósági határozatokat és az elsőfokú adóhatóságot új eljárásra kötelezte. Az elsőfokú bíróság azt állapította meg, hogy az adóhatóság az ügy érdemi eldöntésére is kiható, bírósági eljárásban nem orvosolható eljárási szabálysértéseket követett el.

A Kúria végzésében hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet, az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. Jogi álláspontja szerint az elsőfokú bíróság tévesen közelítette meg az adott jogvitát, a jogerős ítélet belső ellentmondásai és "konceptcionális tévedései" miatt nem felel meg az 1952. évi Pp. 221. § (1) bekezdésének sem. Hangsúlyozta a Kúria, hogy a jogerős ítélettel ellentétben a számlának megkülönböztetett jelentősége van, mivel csak ennek alapján lehet adólevonási jogot gyakorolni, és a számlának tartalmilag hitelesnek kell lennie. A levonás alapjául szolgáló ügylet vizsgálata – az elsőfokú bíróság álláspontjával szemben - nem szűkíthető le az adózó és a számlakibocsátó közötti jogviszonyra.

Előírta, hogy az új eljárás során az Art.143. § (1) bekezdését, a 140. § (2) bekezdését a régi ÁFA tv. 32. § (1) bekezdését, 35. § (2) bekezdését, 44. § (5) bekezdését a Irányelv 167. cikkét, a 168 cikk a) pontját, az Irányelv 178.cikk a) pontját, a 220.cikk 1. pontját, a 226. cikkét, a C-80/11. és C-142/11., a C-354/03., a C-355/0., a C-484/03. számú ügyekben kifejtett jogértelmezés figyelembe vételével kell alkalmazni. Az alperesi határozat jogalapja tekintetében nem alkalmazható az 1952. évi Pp. 339/B. §-a [35.102/2016.].

→ Az elsőfokú bíróság – adólevonási jog tárgyában hozott – ítéletében hatályon kívül helyezte az adóhatósági határozatokat és az elsőfokú adóhatóságot új eljárásra kötelezte. Ezt az ítéletet a Kúria hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróságot új eljárásra, új határozat hozatalára utasította, amelyre iránymutatást adott. A joggyakorlat elemzés során vizsgált ügyben hozott ítélet tehát egy Kúria által elrendelt új eljárás alapján hozott határozat.

Az elsőfokú bíróság az új eljárást követően hozott jogerős ítéletben az adóhatósági határozatokat ismét hatályon kívül helyezte, de új eljárást nem rendelt el. Azt állapította meg, hogy az alperes nem bizonyította a számla tartalmi hiteltelenségét. „A felperes kellő körültekintő magatartása pedig addig terjedhet, ameddig a körülményekre ráhatása lehet”, ezért „az adólevonási jog jogszerű”.

A Kúria ítéletében hatályon kívül helyezte az új eljárást követően hozott jogerős ítéletet és a keresetet elutasította. Azt állapította meg, hogy az elsőfokú bíróság a helyesen megállapított tényállásból téves jogkövetkeztetést vont le. Részletesen ismertette a jogvita eldöntésére irányadó jogszabályokat (a 2006/112/EK irányelv, az ÁFA tv., az Sztv. ide vonatkozó rendelkezését) és az EUB, illetve a Kúria e tárgyban hozott határozatait. (C-80/11. és C-142/11., C-324/11., C-255/02. Kfv.II.35.275/2012/5.) Rögzítette, hogy vizsgálni kell a számlázási láncolatot. Azt állapította meg, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok igazolják, hogy a felperes fiktív számlákat fogadott be, mivel ténylegesen nem vásárolt fűrészárut a felé számlát kibocsátótól. A gazdasági esemény hiánya pedig olyan objektív körülmény, amely alátámasztja az adókiátszásban való részvételt, ezért a jogerős ítélet nem felel meg az ÁFA tv. 120. § a) pontjának, 127. § (1) bekezdés a) pontjának, az Sztv. 15. § (3) bekezdésének, 165. és 166. § - ainak [35.263/2015.].

→ A szintén adólevonás gyakorolhatósága körében hozott jogerős ítélet a keresetet elutasította.

A Kúria végzésében hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet, az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

A Kúria végzésében utalt a C-80/11. és C-142/11., C-324/11., C-286/11., C-151/2014 számú ítéletekre és a 2006/112/EK irányelv 167.,168.,178., 273. cikkeire. A rendelkezésére álló adatok alapján azt állapította meg, hogy volt gazdasági esemény, de nem a számla szerinti felek között. Az elsőfokú bíróság azonban nem indokolta meg, hogy miért állapítja meg a nem kellően körültekintő eljárást, és nem vizsgálta meg a számlákat formai szempontból sem. A kellően körültekintő eljárás kizárására ugyanis nem elégséges a piaci ár alatti felvásárlási ár, a személyi és tárgyi feltételek hiánya, és az, hogy a fuvarozást az ügyvezető igazolta. Az új eljárás során számlák irányelvi megfelelőségét kell formai szempontból ellenőrizni. Ezt követően kerülhet sor- a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján - a számlák tartalmi vizsgálatára és arra, hogy a felperes tudott-e vagy tudnia kellett-e kellő gondossággal mellett arról, hogy adókiátszás részese.

→ Az alperes fogyasztóvédelmi ügyben a termékek piac felügyeletéről szóló 2012. évi LXXXVIII törvény (Pftv.) 8. § (1) bekezdésére, 11. § (3) bekezdésének, 13.§ (2) bekezdésének megsértése miatt bíróság megfizetésére

kötelezte a felperest. Arra hivatkozott, hogy ha a gyártó mellett importőr is szerepel a forgalmi láncban, akkor mindkét gazdasági szereplő nevét, kereskedelmi nevét vagy bejegyzett kereskedelmi védjegyét és székhelyét fel kell tüntetni a termékcímkén. A jogerős ítélet a keresetet elutasította.

A Kúria ítéletében a jogerős ítéletet és a közigazgatási határozatokat hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú közigazgatási hatóságot új eljárásra kötelezte. Azt állapította meg, hogy a 2001/95/EK irányelv (Irányelv) átültetésére nem megfelelően került sor, mert a Pftv. 2. § 11. pontja gyártó alatt nem ugyanazt a személyi kört érinti, mint az Irányelv 2. cikk e) pontja. Rámutatott arra is, hogy a felek a nemzeti bíróság előtt közvetlenül hivatkozhatnak a közvetlen hatályú irányelvre (C-41/74, C-152-84.). Ilyenkor félre kell tenni a nemzeti normát (C-106/77.), illetve a bíróságnak a belső jog értelmezésénél az uniós normát, az irányelvet kell használnia (C-14/83.). A Kúria ezért ítéletében nem alkalmazta a Pftv. 2. § 11. pontját, és nem kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárást sem, mert az uniós norma kellően világos, egyértelmű, pontos, nem szorul értelmezésre. A Kúria álláspontja szerint a közigazgatási hatóság nem tisztázta, hogy az Irányelv 2. cikk e) alapján ki minősül gyártónak, a gyártónak a Közösség területén van-e székhellyel rendelkező képviselője és gyártónak tekinthető-e ilyen személy hiányában a termék importőre. Az új eljárás során ezért el kell dönteni, hogy ki a gyártó és ettől függően kell megvizsgálni, hogy a termékre erősített függőcímke tartalma megfelelt-e a Pftv. 8. § (3) bekezdésének, 11. § (3) bekezdésének, 13. § (2) bekezdésének, történt-e jogsértés a függőcímke adattartalmával összefüggésben [37.020/2016.].

IV.3.3. Kúria hivatkozásai az uniós jogra

→ Az alperes – támogatási ügyben – elutasította a 2012. évre benyújtott egységes területalapú támogatás igénybevétele iránti kérelmet a termőföldről szóló 1994.évi LV. törvény (Termőföld tv.) 25.§/B. § (7) bekezdésére hivatkozva. A jogerős ítélet elutasította a keresetet.

Kúria ítéletében hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet, a közigazgatási határozatokat, és az elsőfokú közigazgatási hatóságot új eljárásra kötelezte.

A Kúria utal arra, hogy már több határozatában (Kfv.IV.35.719/2013/6., Kfv.IV.35.449/2012/4., Kfv.III.38185/2014/6., Kfv.III.35377/2014/7.) értelmezte a jogszerű földhasználó fogalmát. A Kfv.IV.35.066/2015/5. ítéletben megállapította, hogy jogszerű a földhasználat akkor, ha egyéb földhasználó hiányában a felperes igazolja tulajdonosi jogát az igényelt parcella vonatkozásában. A Termőföld tv. 25/B. § (7) egyértelművé teszi, hogy ha a földhasználó személyére nem érkezett bejelentés, akkor a termőföld használójának a tulajdonost, haszonélvezet esetén a haszonélvezőt kell tekinteni, ezért téves a jogerős ítéleti álláspont (Kfv.IV.35.151/2015/4.). Az új eljárás során ezért a támogatható terület megállapításánál figyelembe kell venni a nem mocsár művelési ágú területet is, amelyre a felperes igazolta földtulajdonának fennállását és arra nincs másnak földhasználati joga.

A Kúria ítéletében kitért arra is, a felperes érvelése szerinti 73/2009/EK rendelet 34. cikk (2) bekezdésének sérelmét nem lehetett megállapítani, mert az nem a keresetben egyebek mellett vitássá tett mocsárra vonatkozik. A Kúria az új eljárásra azt írta elő, hogy – a mocsár kivételével – a közigazgatási szervnek figyelembe kell vennie, hogy a felperes igazolta földtulajdonának fennállást, és arra másnak sincs földhasználati joga [35.663/2015.].

→ Az alperes elutasította az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a kedvezőtlen adottságú területeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 25/2007. (IV.17.) FVM rendelet (Jogcímrendelet) alapján előterjesztett felperesi kérelmet.

Jogerős ítélet hatályon kívül helyezte a közigazgatási határozatokat és az elsőfokú közigazgatási szervet új eljárásra kötelezte. A perbeli bizonyítás eredményeként azt állapította meg, hogy megdőlt az alperesi bizonyíték bizonyító ereje.

Kúria ítéletében hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet és a keresetet elutasította. Álláspontja szerint arról kellett döntenie, hogy a felperes 2011. év egészében a Jogcímrendelet szerint hasznosította-e az igényelt parcellákat. Az elsőfokú bíróság a bizonyítékokat okszerűtlenül, az 1952. évi Pp. 206. § (1) bekezdésétől eltérően értékelte és döntése a Jogcímrendelet 5.§ (2) bekezdésébe ütközik. Nem minősülnek ugyanis tanúvallomásnak az olyan nyilatkozatok, amelyek nem a perbeli tényálláshoz kapcsolódó személyes észlelésről szólnak, hanem általános igazságokról adnak számot. Nem lehet szakvéleménynek tekinteni annak a személynek a véleményét, akit a bíróság szakértőként nem rendelt ki (régai Pp. 167.,177. § (1) bekezdése, 75/1995.(XII.21.) AB határozat). A támogatás feltétele a takarmánytermelő tevékenység folytatása, de ez jelen ügyben nem nyert bizonyítást.

Az ügyben a felperes kérte előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését, de erre nem került sor, mert a Kúria a jelen eljárás tárgyát képező ökológiai gazdálkodással kapcsolatos mezőgazdasági támogatás és az EUMSZ 4. cikk (3) bekezdése, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartájának a diszkriminációt tiltó rendelkezései között nem talált olyan összefüggést, amely az európai unió jogának értelmezését igényelte volna [35.308/2015.].

→ A thaiföldi állampolgár kapott a hatóságtól 2014. augusztus 21. napjával kiállított 2019. augusztus 21-ig szóló letelepedési engedélyt. Ezt az alperes visszavonta a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról szóló 2007. évi II. törvény (Harmtv.) 33. § (2) bekezdés d) pontjára alapítottan. Az alperes érdemi döntését azzal indokolta, hogy a felperes a letelepedési engedély megszerzése érdekében munkavégzésére, munkabérére valótlannal nyilatkozatot tett, az eljáró hatósággal a letelepedési engedély megszerzése érdekében valótlannal tény közölt.

A jogerős ítélet alaposnak találta a keresetet, hatályon kívül helyezte a közigazgatási határozatokat és az idegenrendészeti hatóságot új eljárásra kötelezte.

A Kúria ítéletében hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet és a keresetet elutasította. Ítéletének megállapítása szerint az elsőfokú bíróság a helyesen megállapított tényállásból téves következtetésre jutott. A jogalkotói cél a Harmtv. IV. fejezetéhez fűzött indokolás szerint az volt, hogy „csak az a személy kaphasson letelepedési engedélyt, aki magyarországi egzisztenciáját képes megteremteni, létfenntartásáról megfelelően tud gondoskodni”. Ez egybecseng 2003/109/EK irányelvben foglaltakkal. A munkavállalásnak ezért valósnak, ténylegesnek kell lennie. A felperes azonban egy olyan cég alkalmazottja volt, amely őt csak „papíron” foglalkoztatta, ezért valótlannal tény, hamis adatokat közölt a hatósággal, így megvalósult a Harmtv. 37. § (2) bekezdés a) pontjában írt tényállás. Az elsőfokú bíróság tévesen értelmezte jogszabályi előírásokat, ítélete sérti az 1952. évi Pp. 206. § (1) bekezdését, 339. § (1) bekezdését is [37.811/2015.].

IV.3.4. A Kúria hatályon kívül helyezési gyakorlatának jellemzői a vizsgált ügyek alapján

A vizsgált ügyek közül kettő (35.263/2015., 35.406/2016.) hatályon kívül helyezés utáni eljárásban hozott jogerős ítélet elleni felülvizsgálati kérelem alapján került a Kúriára. A Kúria mindkettőben hatályon kívül helyezte a megismételt eljárás alapján hozott jogerős ítéletet és keresetet elutasító döntést hozott. Ezekben az ügyekben korábban a Kfv.V. tanács 35.614/2013/4., illetve 35.482/2014/4. számon rendelte el az új eljárásokat.

A végső döntést meghozó kúriai tanácsok nemcsak azért nem tértek el a korábban eljáró kúriai tanács döntéseibe foglalt iránymutatástól, mivel ezt az 1952. évi Pp. 275. § (5) bekezdése kizárja. Az iratokból ugyanis egyértelműen megállapítható, hogy az új eljárást elrendelő és az ennek alapján hozott döntést felülbíráló kúriai tanácsoknak a perrel érintett jogkérdés tekintetében azonos volt a jogi álláspontja.

A Kúria a 35.406/2016. számú ügyben felülmérlegelte a bizonyítékokat, mert álláspontja szerint ezeket az elsőfokú bíróság okszerűtlenül értékelte. Az ügyben eljáró kúriai tanács részletesen megindokolta, hogy miért került sor felülmérlegelésre és ennek alátámasztásaként hivatkozott közzétett döntésre is (KGD 2014.61.)

A Kúria a vizsgált ügyekben reformatórius jogkörét – az 1952. évi Pp. 275. § (4) bekezdése alapján eljárva - egyéb ügyekben és adóügyekben is gyakorolta.

Az egyéb ügyekben (37.811/2015., 35.308/2015.) a Kúria csupán jogi álláspontjának alátámasztásaként hivatkozott az uniós jogra, illetve arra, hogy nem merült fel olyan kérdés, amely az EUB jogértelmezését igényelte volna.

Az adóügyek közül a 35.021/2016. számú ügyben az elsőfokú bíróság azért alkalmazta tévesen a bizonyításra vonatkozó szabályokat, mert tévesen értelmezte a jogvita eldöntésére irányadó nemzeti és uniós eljárási és anyagi jogszabályokat, figyelmen kívül hagyta az ezekre alapított joggyakorlatot is. A 35.263/2015. számú ügyben az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, de abból téves jogkövetkeztetésre jutott. Az előzőekben megjelölt és a 35.406/2016. számú ügyben a Kúriának minden adat rendelkezésére állt a jogszerű döntés meghozatalához. A kúriai ítéletek minden esetben kellően indokoltak, és természetesen tartalmazzák a jogvita eldöntésére irányadó nemzeti, illetve uniós jogszabályokat, utalnak az e tárgyban hozott iránymutató EUB, illetve kúriai döntésekre.

A Kúria minden olyan ügyben, amelyben a jogerős ítélet hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította, az új eljárásra iránymutatást is adott. Közösségen belüli értékesítés (35.287/2016.), gazdasági tevékenység érdekében történő beszerzés (35.471/2016.), adólevonási jog (35.452/2015., 35.120/2016., 35.102/2016., 35.166/2016.) kérdésében a Kúria minden esetben megjelölte a

perben eldöntendő jogkérdésre vonatkozó nemzeti és közösségi jogszabályokat, és azokat a döntéseket is, amelyeket ezek kapcsán az EUB, illetve a Kúria hozott, és egyértelmű iránymutatást adott az új eljárásra.

A Kúria három adóügyben (35.410/2015. (fordított ÁFA), 35.292/2016. (alapítványi befizetés) 35.778/2015. (adólevonási jog) élt azzal a lehetőséggel, hogy a jogerős ítélet mellett az alperes határozatát is hatályon kívül helyezte, és az alperest kötelezte új eljárásra. Ezekben az ügyekben azért nem gyakorolta az 1952. évi Pp. 339. § (2) bekezdés g) pontja szerinti megváltoztatási jogát, mert az alperestől és az elsőfokú bíróságtól eltérő jogi álláspontjából adódóan nem tudta meghoznia a végső jogszerű döntést, mivel az átszámítást, és/vagy olyan adatok számbavételét is igényelte, amelyek a perben nem voltak vitatottak, így azokra a bírói felülvizsgálat nem terjedt ki.

A Kúria két egyéb ügyben (37.020/2016. (fogyasztóvédelem), 35.663/2015. (támogatás) – az 1952. évi Pp. 339. § (1) bekezdése alapján eljárva - a jogerős ítélet mellett az első- és másodfokú közigazgatási határozatot is hatályon kívül helyezte és az elsőfokú közigazgatási hatóságot kötelezte új eljárásra. Ezekben a Kúria ítéleteiben megfogalmazott eltérő jogi álláspont nemcsak bizonyos adatok számbavételét, átszámolást, hanem még további bizonyítási cselekmények lefolytatását is szükségessé tette.

A vizsgálattal érintett ügyek jelentős részében az alperesek és az elsőfokú bíróságok határozataik meghozatalakor már rendelkeztek olyan jogértelmezéssel, amely az érdemi döntéshozatalt számukra elősegíthette, és az EUB, továbbá a Kúria adóügyekben hozott iránymutató döntései valamennyi peres fél által elérhetőek, megismerhetőek voltak már az Összefoglaló vélemény és a KMK vélemény előtt is. A vizsgált nem adóügyi perek között is volt olyan, amelyben felmerült jogkérdés kapcsán a Kúriának már kialakult gyakorlata, és több iránymutató döntése volt (35.663/2015.). Kiemelendő, hogy a Kúria vizsgált ügyekben, akkor, amikor az új eljárásra iránymutatást adott (vö pl.: 35.452/2015., 35.778/2015.) azt az azóta kiadott KMK véleménnyel azonosan fogalmazta meg.

V.1. Hivatkozott jogszabályok listája:

Abtv. – Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény

Art. – az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény

ÁFA tv. – az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény

Ákr. – általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény

Bszi. – a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény

Fétv. – a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvény

Földforgalmi tv. – a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény

Kp. – közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény

Kstv. – a kisajátításról szóló 2007. évi CXXIII. törvény

Nemzeti Agrárkamarról szóló/kamarai törvény – a Magyar Agrár-, Élelmiszergazdasági és Vidékfejlesztési Kamarról szóló 2012. évi CXXVI. törvény

Szakértői törvény – igazságügyi szakértői tevékenységről szóló 2005. évi XLVII. törvény

Szjt. – a szerencsejáték szervezéséről szóló 1991. évi XXXIV. törvény

Pp. – a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény

1952. évi Pp. – a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény

Tpvt. – tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény

V.2. Szövegben használt rövidítések:

AB – Alkotmánybíróság

ÁFA – általános forgalmi adó

EUB – Európai Unió Bírósága

EJEB – Emberi Jogok Európai Bírósága

GVH – Gazdasági Versenyhivatal